

DZIENNIK URZĘDOWY WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO

Katowice, dnia 30 lipca 2025 r.

Poz. 4702

UCHWAŁA NR XVI/121/2025 RADY GMINY GODÓW

z dnia 28 lipca 2025 r.

w sprawie przyjęcia Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na terenie Gminy Godów na lata 2025-2028

Na podstawie art. 7 ust. 1 pkt 9, art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zmianami) oraz art. 87 ust. 1, 2, 3 i 4 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1292)

Rada Gminy Godów uchwala, co następuje:

§ 1. Przyjmuje się Gminny Program Opieki nad Zabytkami na terenie Gminy Godów na lata 2025-2028 zaopiniowany pozytywnie przez Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy Godów.

§ 3. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia i podlega ogłoszeniu w Dzienniku Urzędowym Województwa Śląskiego.

Przewodniczący Rady Gminy

Jacek Kolek

Załącznik do uchwały Nr XVI/121/2025
Rady Gminy Godów
z dnia 28 lipca 2025 r.

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA TERENIE GMINY GODÓW NA LATA 2025 - 2028

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI NA TERENIE GMINY GODÓW NA LATA 2025 - 2028

ABAKUS
Pracownia
Projektowo- Urbanistyczno- Konserwatorska
ul. Ks. Bpa B. Bogedaina 25/2
41 – 500 Chorzów
tel. 601 975 222
e- mail: biuro@pracowniabakus.pl,

prowadząca temat:
mgr Ewa Pilarska- Świerszcz

Chorzów 2024 r.

SPIS TREŚCI

I. PODSTAWA PRAWNA.....	4
I.I. Przesłanki formalno – prawne.....	4
I.II. Zakres opracowania.....	10
II. CEL OPRACOWANIA.....	14
III. GMINA GODÓW – OBOWIĄZUJĄCE CELE I ZAMIERZENIA.....	17
III.I. Strategia rozwoju Gminy Godów.....	17
III.II Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Godów.....	21
III.III. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Gminie Godów.....	25
IV. RYS HISTORYCZNY ORAZ CHARAKTERYSTYKA GMINY GODÓW.....	26
IV.I. Środowisko geograficzne, środowisko naturalne oraz walory przyrodnicze.....	26
IV.II. Herb, flaga oraz logo gminy Godów.....	30
IV.III. Gmina Godów w statystykach.....	32
IV.IV. Rys historyczny gminy.....	32
IV.V. Sołectwa – jednostki pomocnicze Gminy Godów.....	38
IV.VI. Kalendarium	79
V. ZABUDOWA ZABYTEKOWA – FORMA OPRACOWANIA I CHARAKTERYSTYKA	85
VI. TYPOLOGIA ZABUDOWY NA TERENIE GM.GODÓW....	98
VI.I. Obiekty kubaturowe.....	98
VI.I.I. Obiekty sakralne.....	98

VI.I.II. Budynki gospodarcze.....	100
VI.I.III. Budynki użyteczności publicznej – szkoły.....	101
VI.I.IV. Budynki mieszkalne, jednorodzinne o charakterze wiejskim, jednokondygnacyjne, tynkowane, nakryte dachami dwuspadowymi...	102
VI.I.V. Budynki mieszkalne, jednorodzinne o charakterze wiejskim z facjatką, jednokondygnacyjne, tynkowane, nakryte dachami dwuspadowymi.....	104
VI.I.VI. Budynki kilkurodzinne.....	106
VI.I.VII Obiekty kubaturowe z zakresu małej architektury kapliczki i kaplice architektoniczne, murowane, kubaturowe cmentarze parafialne.....	107
VI.II. Zabytki małej architektury.....	109
VI.II.II. typ. II. Kapliczki słupowe, murowane.....	109
VI.II.III. typ III. Krzyże pokutne.....	110
VI.II.IV. typ IV. Krzyże kamienne kapliczkowe z figurą Chrystusa i matki boskiej bolesnej (w niszy).....	111
VI.II.V. typ V. Krzyże kamienne kapliczkowe z figurą Chrystusa.....	114
VI.II.VI. typ VI. Krzyże drewniane z wizerunkiem Chrystusa na blasze.....	116
VI.II.VII. typ VII. Figury kamienne na cokole.....	118
VI.III. Budowle i obiekty budowlane przemysłowe.....	119
VI.III.I Mosty wiadukty.....	119
VI.IV. Założenia terenowe.....	119
VI.IV.I Cmentarze przykościelne.....	120
VI.IV.II. Cmentarze parafialne.....	121

VII. ZIELEŃ ZABYTEKOWA NA TERENIE GODOWA.....121

VII.I. Gołkowice – cmentarz przykościelny i otoczenie kościoła św. Anny.....	122
VII.II. Gołkowice – kaplica ul. 1 maja/Jana III Sobieskiego.....	124
VII.III. Gołkowice – cmentarz parafialny, otoczenie kościoła ewangelicko – augsburskiego.....	126
VII.IV. Łaziska – cmentarz przykościelny, otoczenie kościoła p.w. Wszystkich Świętych.....	128

VIII. GENERALNE WYTYCZNE KONSERWATORSKIE.....130

VIII.I. Cele Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami na terenie gminy Godów.....	130
---	-----

VIII.II. Dominanty przestrzenne.....	132
VIII.II.I. Historyczne – pozytywne.....	132
VIII.III. Generalne wytyczne urbanistyczne.....	132
VIII.IV. Generalne wytyczne architektoniczne.....	132
VIII.V. Szczegółowe postulaty konserwatorskie.....	133
VIII.VI. Generalne wytyczne dla terenów zieleni zabytkowej.....	135

IX. PROGRAM OCHRONY ZABYTEKÓW A ZAMIERZENIA GMINY – WYTTCZNE DO REALIZACJI.....136

IX.I. Wytyczne do założeń programowych gminy (na podstawie opracowanego „Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami na terenie Gminy Godów na lata 2025 – 2028”).....136

IX.II. Główne cele polityki gminnej związane z ochroną zabytków.....137

X. SPIS ILUSTRACJI.....139

XI. BIBLIOGRAFIA.....142

XII. WYKAZ OBIEKTÓW GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTEKÓW.....144

XII.I. Zabytkowe obiekty kubaturowe

XII.II. Zabytkowe obiekty małej architektury

XIII. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH.....148

XIV. WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTEKÓW.....149

I. PODSTAWA PRAWNA

I.1. Przesłanki formalno – prawne

GMINNY PROGRAM OPIEKI NAD ZABYTKAMI DLA GMINY GODÓW jest dokumentem prawa miejscowego. Obowiązek powstania i przyjęcia w postaci uchwały Rady Gminy wynika z zapisów artykułów 16, 18, 21 – 22 oraz 84 – 88 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2024 poz. 1292 z późn. zmianami). Niniejszy program realizuje wymóg ustawy, której zapis (art. 87) stanowi, iż „Zarząd województwa, powiatu lub wójt, burmistrz, prezydent miasta sporządza na okres 4 lat odpowiednio wojewódzki, powiatowy lub gminny program opieki nad zabytkami”.

W świetle zapisów Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. do podstawowych obowiązków państwa działającego za pośrednictwem swych organów należy ochrona dziedzictwa kultury, a w szczególności jego podstawowych materialnych składników, jakimi są zabytki. Zabytki, będące materialnymi wytworami dziedzictwa narodowego, są chronione jako swoisty dokument historii.

Podstawowym aktem prawodawczym w dziedzinie ochrony i opieki nad dziedzictwem narodowym jest przytaczana powyżej ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (t.j. Dz.U. z 2024 poz. 1292 z późn. zmianami), która w art.1 określa przedmiot, zakres i formy ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zasady tworzenia krajowego programu ochrony i opieki nad zabytkami oraz finansowania prac konserwatorskich, restauracyjnych i robót budowlanych przy zabytkach a także organizację organów ochrony zabytków. Kolejne nowelizacje tej ustawy spowodowały rozszerzenie katalogu form ochrony zabytków przy jednoczesnej zmianie charakteru prawnego gminnej ewidencji zabytków. W szczególności nowe brzmienie uzyskał zapis ustawy Prawo Budowlane (przytoczonej poniżej) w stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków. Pozwolenie na budowę lub rozbiórkę wydaje obecnie organ administracji architektoniczno-budowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków. Do czasu nowelizacji, obowiązek ten dotyczył jedynie obiektów wpisanych do rejestru zabytków. Również nowelizacje

w ustawie o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (przyczonej poniżej) w nowym brzmieniu wprowadziły *expressis verbis* obowiązek uzgadniania decyzji o warunkach zabudowy dotyczących obiektów ujętych w gminnej ewidencji zabytków.

Zasady sporządzenia ewidencji zabytków określa rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 26 maja 2011 r. w sprawie prowadzenia rejestru zabytków, krajowej, wojewódzkiej i gminnej ewidencji zabytków oraz krajowego wykazu zabytków skradzionych lub wywiezionych za granicę niezgodnie z prawem (t.j. Dz. U. Nr 113, poz. 661, z późn. zmianami).

Uregulowania prawne dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami znajdują się w wielu obowiązujących ustawach i uchwałach:

- ustawie z dnia 27 marca 2003 r. o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym (Dz.U. z 2024, poz. 1130 z późn. zmianami),
- ustawie z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2025 poz. 418 z późn. zmianami),
- ustawie z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2025 poz.647 z późn. zmianami),
- ustawie z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zmianami),
- ustawie z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (tekst jednolity (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1145 z późn. zmianami),
- ustawie z dnia 25 października 1991 r. o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej (t.j. Dz.U. z 2024 poz. 87 z późn. zmianami),
- ustawie o z dnia 25 maja 2017 r. o restytucji narodowych dóbr kultury (t.j. Dz. U. z 2019 r. poz. 1591 z późn. zmianami),
- ustawie z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i wolontariacie (t.j. Dz.U. z 2024 poz. 1491 z późn. zmianami),
- ustawie z 8 marca 1990 r. o samorządzie gminy (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zmianami),
- ustawie z dnia 15 kwietnia 2021 r. o zmianie ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami oraz ustawy o Krajowej Administracji Skarbowej (t.j. Dz.U. 2021 poz. 954 późn. zmianami).

Podstawowym instrumentem planowania w dziedzinie ochrony zabytków w skali państwa jest Krajowy Program Ochrony Zabytków i Opieki nad Zabytkami. Zgodnie

z art. 84 ustawy z 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami krajowy program inicjuje i opracowuje Minister Kultury i Dziedzictwa Narodowego przy pomocy Generalnego Konserwatora Zabytków.

W 2023 roku został uchwalony „**Krajowy program ochrony zabytków i opieki nad zabytkami na lata 2023-2026**”. Jest głównym dokumentem strategicznym niezbędnym do realizacji ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, zainicjowanym i opracowanym przez Ministra j/w., określającym cele administracji rządowej oraz podległych jej służb i instytucji w zakresie ochrony zabytków i opieki nad zabytkami, a także środki służące do realizacji wyznaczonych celów. Celem programu jest zapewnienia efektywnej ochrony i opieki nad zabytkami poprzez m.in. ochronę i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości, podnoszenie wiedzy o zasobach zabytkowych kraju, cyfryzację i podniesienie jakości prowadzonych postępowań administracyjnych czy zwiększenie zastosowania nowych technologii. Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego definiuje najważniejsze cele tego programu:

Ochrona i zarządzanie zabytkami o wyjątkowej wartości poprzez m.in.:

- model i system wartościowania zabytków;
- plany zarządzania dla pomników historii;
- wsparcie procesu tworzenia planów ochrony parków kulturowych;
- system bezpieczeństwa zabytków;
- projektowanie konserwatorskie.

Cyfryzacja i podniesienie jakości prowadzenia postępowań administracyjnych poprzez m.in.:

- cyfryzację procesu inwestycyjno-budowlanego w zakresie ochrony zabytków;
- opracowanie i realizację programu szkoleń specjalistycznych dla pracowników wojewódzkich urzędów ochrony zabytków.

Zwiększenie zastosowania nowych technologii w ochronie zabytków poprzez m.in.:

- wdrożenie i rozwój programu wsparcia zarządzania dziedzictwem archeologicznym (AZP+);
- digitalizację i udostępnianie zasobu archiwalnego;
- rozwój portalu zabytek.pl

Edukacja i podnoszenie świadomości społecznej wartości dziedzictwa kulturowego poprzez m.in.:

- włączenie edukacji ochrony zabytków do programów nauczania w szkołach;

- kampanie społeczno-edukacyjne dotyczące zagrożeń dla dziedzictwa kulturowego;
- wsparcie merytoryczne służb mundurowych oraz organów wymiaru sprawiedliwości w sprawach dotyczących przestępczości przeciwko zabytkom.

Wzmacnianie narzędzi ochrony zabytków wobec zmian klimatycznych poprzez m.in.:

- wsparcie procesu tworzenia gminnych programów opieki nad zabytkami;
- warsztaty konserwatorskie – praktyka prac konserwatorskich;
- wzmacnianie kompetencji zawodów rzemieślniczych;
- inwestycje w obiektach zabytkowych – szkolenia dla samorządów.

Zważywszy na szczególną rolę jednostek samorządu terytorialnego przy realizacji nałożonych na poszczególne gminy zadań (obejmujących np. ewidencjonowanie zasobu zabytkowego, zachowanie krajobrazu kulturowego, jak i odpowiednie gospodarowanie otoczeniem zabytków w procesie planowania przestrzennego) wsparcie realizowane przez organy ochrony zabytków oraz Narodowy Instytut Dziedzictwa jest istotnym czynnikiem przyczyniającym się do zwiększenia efektywności wykonywanych przez jednostki samorządu terytorialnego zadań. Krajowy program ochrony zabytków wśród kierunków działań wyznaczonych w treści ww. dokumentu wyszczególnia konieczności zapewnienia merytorycznego wsparcia przez instytucje państwa jednostkom samorządu terytorialnego w zakresie ochrony zabytków.

- Ustawa – Prawo budowlane z dnia 7 lipca 1994 r. – Prawo budowlane (t.j. Dz.U. z 2024 poz. 725 z późn. zmianami);

Art. 39. 1. Prowadzenie robót budowlanych przy obiekcie budowlanym wpisanym do rejestru zabytków lub na obszarze wpisanym do rejestru zabytków wymaga, przed wydaniem decyzji o pozwoleniu na budowę, uzyskania pozwolenia na prowadzenie tych robót, wydanego przez właściwego wojewódzkiego konserwatora zabytków.

2. Pozwolenie na rozbiórkę obiektu budowlanego wpisanego do rejestru zabytków może być wydane po uzyskaniu decyzji Generalnego Konserwatora Zabytków, działającego w imieniu ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego o skreśleniu tego obiektu z rejestru zabytków.

3. W stosunku do obiektów budowlanych oraz obszarów niewpisanych do rejestru zabytków, a ujętych w gminnej ewidencji zabytków, pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektu budowlanego wydaje organ administracji architektonicznobudowlanej w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

4. Wojewódzki konserwator zabytków jest zobowiązany zająć stanowisko w sprawie wniosku o pozwolenie na budowę lub rozbiórkę obiektów budowlanych, o których mowa w ust. 3, w terminie 30 dni od dnia jego doręczenia. Niezajęcie stanowiska w tym terminie uznaje się jako brak zastrzeżeń do przedstawionych we wniosku rozwiązań projektowych.

- Ustawa o ochronie przyrody z dnia 16 kwietnia 2004 r. (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1478 z późn. zmianami);

Art. 83a. 1. Zezwolenie na usunięcie drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości wydaje wójt, burmistrz lub prezydent miasta, a w przypadku, gdy zezwolenie dotyczy usunięcia drzewa lub krzewu z terenu nieruchomości lub jej części wpisanej do rejestru zabytków – wojewódzki konserwator zabytków.

- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami (t.j. Dz.U. 2024 poz. 1145 z późn. zmianami);

Art. 13. ust. 4;

- Sprzedaż, zamiana, darowizna lub oddanie w użytkowanie wieczyste nieruchomości wpisanych do rejestru zabytków, stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek, wymaga pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 13. ust. 5;

- Sprzedaż, zamiana, darowizna lub dzierżawa nieruchomości stanowiących własność Skarbu Państwa lub jednostki samorządu terytorialnego, będących cmentarzami ujętymi w wojewódzkiej ewidencji zabytków, a także wnoszenie tych nieruchomości jako wkładów niepieniężnych (aportów) do spółek wymagają pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków.

Art. 29 ust. 2;

- Jeżeli przedmiotem umowy o oddanie nieruchomości gruntowej w użytkowanie wieczyste jest nieruchomość wpisana do rejestru zabytków, przy określaniu sposobu korzystania z tej nieruchomości można nałożyć, w razie potrzeby, na nabywcę

obowiązek odbudowy lub remontu położonych na niej zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w umowie.

Art. 45 ust. 2a;

- W przypadku nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków, w decyzji o ustanowieniu trwałego zarządu można nałożyć, w miarę potrzeby, na jednostkę organizacyjną obowiązek odbudowy lub remontu położonych na tej nieruchomości zabytkowych obiektów budowlanych, w terminie określonym w decyzji.

Art. 96 ust. 1 i 1a;

- Podziału nieruchomości dokonuje się na podstawie decyzji wójta, burmistrza lub prezydenta miasta zatwierdzającej podział.

- W odniesieniu do nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków decyzję, o której mowa powyżej wydaje się po uzyskaniu pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków na podział tej nieruchomości.

Art. 109 ust. 1 pkt. 4;

- Gminie przysługuje prawo pierwokupu w przypadku sprzedaży nieruchomości wpisanej do rejestru zabytków lub prawa użytkowania wieczystego takiej nieruchomości.

Z uwagi na lokalizację opracowania, ważnym dokumentem jest również **„Wojewódzki Program Opieki nad Zabytkami w Województwie Śląskim na lata 2022-2025”** uchwalony przez Sejmik Wojewódzki 25 kwietnia 2022 r., uchwała nr VI/43/9/2022, opublikowany w Dzienniku Urzędowym województwa śląskiego, 02.05.2022 r., poz. 3000.

Ewidencjonowanie i ochrona zabytków:

- Zabytki są ewidencjonowane w zbiorach tworzących wojewódzkie i gminne ewidencje zabytków. Ewidencja obejmuje zabytki nieruchome (w tym archeologiczne) wpisane do rejestru zabytków, inne zabytki nieruchome (w tym archeologiczne) ujęte w wojewódzkiej ewidencji zabytków oraz inne zabytki nieruchome (w tym archeologiczne) wskazane przez wójta, burmistrza lub prezydenta miasta w uzgodnieniu z wojewódzkim konserwatorem zabytków.

- Gminne ewidencje zabytków – ich tworzenie ma na celu rozpoznanie obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie gminy, w dalszej kolejności – zapewnia realizację obowiązków gminy związanych z ochroną zabytków (art. 7.1 pkt 9 ustawy z dnia 8 marca 1990 o samorządzie gminnym, t.j. Dz. U. z 2024 poz. 1465 z późn. zm, art. 4 ustawy). Gminną ewidencję zabytków tworzy zbiór kart adresowych.

Jak stanowi ustawa o zabytkach, jej zapisy będą podstawowym narzędziem dla władz miasta w realizacji przedsięwzięć wynikających z zapisów prawa, zapewnienia niezbędnych środków do realizacji czteroletniego programu. Po okresie jego obowiązywania będą przedmiotem oceny stopnia jego realizacji i weryfikacji, celem przyjęcia kolejnego.

I.II. Zakres opracowania

Program obejmuje obszar Gminy Godów w jej obecnych granicach administracyjnych. Opracowano ewidencję obiektów zabytkowych powstałych do lat 50. XX w; w tym obiektów małej architektury. Ewidencja ta powinna umożliwić określenie form współpracy i relacji między właścicielami obiektów, gminą oraz przedstawicielami administracji państwowej i miejskiej, w kwestii zasad prowadzenia wspólnych działań i odpowiedzialności w zakresie ochrony zabytków. Przy jej sporządzaniu kierowano się zapisami ustawy o ochronie zabytków. Ustawa z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (art. 3) wprowadza szereg pojęć związanych z ochroną i opieką nad obiektami i obszarami zabytkowymi.

W opracowaniu zdefiniowane zostały takie pojęcia, jak: zabytek, zabytek nieruchomy i ruchomy, zabytek archeologiczny, instytucje kultury, prace: konserwatorskie i restauratorskie, roboty budowlane, badania: konserwatorskie, architektoniczne i archeologiczne, historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny, historyczny zespół budowlany, krajobraz kulturowy oraz otoczenie zabytku.

zabytek - nieruchomość lub rzecz ruchoma, ich części lub zespoły, będące dziełem człowieka lub związane z jego działalnością i stanowiące świadectwo minionej epoki bądź zdarzenia, których zachowanie leży w interesie społecznym ze względu na posiadaną wartość historyczną, artystyczną lub naukową (art. 3. pkt.1)

zabytek nieruchomy - nieruchomość, jej część lub zespół nieruchomości, wykazane w art. 6.1. pkt 1;

Do zabytków nieruchomych zaliczają się:

- krajobrazy kulturowe,
- układy urbanistyczne,
- układy ruralistyczne,
- zespoły budowlane,

- dzieła architektury i budownictwa,
- dzieła budownictwa obronnego,
- obiekty techniki (kopalnie, huty, elektrownie i inne zakłady przemysłowe),
- cmentarze,
- miejsca upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

zabytek ruchomy - rzecz ruchoma, jej część lub zespół rzeczy ruchomych, wykazanych w art. 6.1. pkt 2;

Do zabytków ruchomych zaliczają się:

- dzieła sztuk plastycznych, rzemiosła artystycznego i sztuki użytkowej,
- kolekcje stanowiące zbiory przedmiotów zgromadzonych i uporządkowanych według koncepcji osób, które tworzyły te kolekcje,
- numizmaty oraz pamiątki historyczne, a zwłaszcza militaria, sztandary, pieczęcie, odznaki, medale i ordery,
- wytwory techniki, a zwłaszcza urządzenia, środki transportu oraz maszyny i narzędzia świadczące o kulturze materialnej i charakterystyczne dla dawnych i nowych form gospodarki, dokumentujące poziom nauki i rozwoju cywilizacyjnego,
- materiały biblioteczne, o których mowa w art. 5 ustawy z dnia 27 czerwca 1997 r. o bibliotekach, (tekst ujednolicony DZ. U. 2019 poz. 1479),
- instrumenty muzyczne,
- wytwory sztuki ludowej i rękodzieła oraz inne obiekty etnograficzne,
- przedmioty upamiętniające wydarzenia historyczne bądź działalność wybitnych osobistości lub instytucji.

zabytek archeologiczny - zabytek nieruchomy, będący powierzchnią, podziemną lub podwodną pozostałością egzystencji i działalności człowieka, złożoną z nawarstwień kulturowych i znajdujących się w nich wytworów bądź ich śladów lub zabytek ruchomy, będący tym wytworem.

Do zabytków archeologicznych zaliczają się (art.6.1. pkt.3):

- pozostałości terenowe pradziejowego i historycznego osadnictwa,
- cmentarzyska,
- kurhany,
- relikty działalności gospodarczej, religijnej i artystycznej.

Odrębnej ochronie mogą podlegać także nazwy geograficzne, historyczne lub tradycyjne nazwy obiektu budowlanego, placu, ulicy lub jednostki osadniczej (art.6.2.) **instytucja kultury wyspecjalizowana w opiece nad zabytkami** – instytucja kultury w rozumieniu przepisów o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej, której celem statutowym jest sprawowanie opieki nad zabytkami;

prace konserwatorskie - działania mające na celu zabezpieczenie i utrwalenie substancji zabytku, zahamowanie procesów jego destrukcji oraz dokumentowanie tych działań;

prace restauratorskie - działania mające na celu wyeksponowanie wartości artystycznych i estetycznych zabytku, w tym, jeżeli istnieje taka potrzeba, uzupełnienie lub odtworzenie jego części oraz dokumentowanie tych działań;

roboty budowlane - roboty budowlane w rozumieniu przepisów prawa budowlanego, podejmowane przy zabytku lub w otoczeniu zabytku;

badania konserwatorskie - działania mające na celu rozpoznanie historii i funkcji zabytku, ustalenie użytych do jego wykonania materiałów i zastosowanych technologii, określenie stanu zachowania tego zabytku oraz opracowanie diagnozy, projektu i programu prac konserwatorskich, a jeżeli istnieje taka potrzeba, również programu prac restauratorskich;

badania architektoniczne - działania ingerujące w substancję zabytku, mające na celu rozpoznanie i udokumentowanie pierwotnej formy obiektu budowlanego oraz ustalenie zakresu jego kolejnych przekształceń;

badania archeologiczne - działania mające na celu odkrycie, rozpoznanie, udokumentowanie i zabezpieczenie zabytku archeologicznego;

historyczny układ urbanistyczny lub ruralistyczny – przestrzenne założenie miejskie lub wiejskie, zawierające zespoły budowlane, pojedyncze budynki rozmieszczone w układzie historycznych podziałów własnościowych i funkcjonalnych, w tym ulic lub sieci dróg;

historyczny zespół budowlany - powiązana przestrzennie grupa budynków wyodrębniona ze względu na formę architektoniczną, styl, zastosowane materiały, funkcję, czas powstania lub związek z wydarzeniami historycznymi;

krajobraz kulturowy - postrzegana przez ludzi przestrzeń, zawierająca elementy przyrodnicze i wytwory cywilizacji, historycznie ukształtowana w wyniku działania czynników naturalnych i działalności człowieka;

otoczenie - teren wokół lub przy zabytku wyznaczony w decyzji o wpisie tego terenu do rejestru zabytków, w celu ochrony wartości widokowych zabytku oraz jego ochrony przed szkodliwym oddziaływaniem czynników zewnętrznych.

Wymienione w art. 3 pkt. 6 Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami prace konserwatorskie prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 tej ustawy, pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej. Zgodnie z postanowieniami art. 49 ust. 2 cytowanej ustawy wykonanie decyzji nakazującej przeprowadzenie prac konserwatorskich przy zabytku nieruchomym nie zwalnia z obowiązku uzyskania pozwolenia na budowę albo zgłoszenia w przypadkach określonych przepisami ustawy Prawo budowlane. Wymienione w art. 3 pkt. 7 prace restauratorskie prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 1 w/w Ustawy pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej. Wymienione w art. 3 pkt. 8 roboty budowlane prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają również pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej. Takie same procedury dotyczą wykonywania robót budowlanych w otoczeniu zabytku wpisanego do rejestru zabytków oraz przeprowadzanie badań konserwatorskich przy zabytku. Wymienione w art. 3 pkt 10 badania architektoniczne prowadzone przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków wymagają, zgodnie z art. 36 ust. 1 pkt 4 cytowanej ustawy, pozwolenia wojewódzkiego konserwatora zabytków, wydawanego w postaci decyzji administracyjnej. Takie same regulacje prawne dotyczą badań archeologicznych (art.3. pkt. 10) prowadzonych przy zabytku wpisanym do rejestru.

W aspekcie ustawy o zabytkach należy także wyjaśnić zagadnienie stosowanego w opracowaniu określenia „objąć ochroną prawną”. Jest to kryterium ogólne, odnoszące się do obiektów posiadających wartość zabytkową.

Obecna ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami różnicuje zakres ochrony każdego z obiektów i hierarchizuje go. (Rozdział 2. Formy i sposób ochrony zabytków). Art. 7 ustawy, definiuje formy ochrony zabytków:

Formami ochrony zabytków są:

1. wpis do rejestru zabytków;
2. uznanie za pomnik historii;
3. utworzenie parku kulturowego;

4. ustalenia ochrony w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego albo w decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego, decyzji o warunkach zabudowy, decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej, decyzji o ustaleniu lokalizacji linii kolejowej lub decyzji o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego.

Wpis do rejestru dla zabytków znajdujących się na terenie województwa prowadzi wojewódzki konserwator zabytków (art. 8). Rejestr prowadzi się w formie odrębnych ksiąg dla zabytków: nieruchomości, ruchomych i archeologicznych (art. 8. 2.) Zgodnie z zapisem art. 9.1. do rejestru zabytków wpisuje się zabytek nieruchomy na podstawie decyzji wydanej przez wojewódzkiego konserwatora zabytków z urzędu bądź na wniosek właściciela zabytku nieruchomego lub użytkownika wieczystego gruntu, na którym znajduje się zabytek nieruchomy. Do rejestru może być również wpisane otoczenie zabytku objętego rejestrem, a także nazwa geograficzna, historyczna lub tradycyjna tego zabytku (art. 9.2.).

II. CEL OPRACOWANIA

W art. 4. Ustawy o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami istnieje zapis informujący, że ochrona zabytków polega w szczególności, na podejmowaniu przez organy administracji publicznej działań mających na celu:

1. zapewnienie warunków prawnych, organizacyjnych i finansowych umożliwiających trwałe zachowanie zabytków oraz ich zagospodarowanie i utrzymanie;
2. zapobieganie zagrożeniom mogącym spowodować uszczerbek dla wartości zabytków;
3. udaremnianie niszczenia i niewłaściwego korzystania z zabytków;
4. przeciwdziałanie kradzieży, zaginięciu lub nielegalnemu wywozowi zabytków za granicę;
5. kontrolę stanu zachowania i przeznaczenia zabytków;
6. uwzględnianie zadań ochronnych w planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym oraz przy kształtowaniu środowiska.

Ustawa o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek sporządzenia programu opieki nad zabytkami. W artykule 87.1. w/w ustawy ujęte są najważniejsze cele programów (wojewódzki, powiatowy, gminny):

- włączenie problemów ochrony zabytków do systemu zadań strategicznych, wynikających z koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju;
- uwzględnianie uwarunkowań ochrony zabytków, w tym krajobrazu kulturowego i dziedzictwa archeologicznego, łącznie z uwarunkowaniami ochrony przyrody i równowagi ekologicznej;
- zahamowanie procesów degradacji zabytków i doprowadzenie do poprawy stanu ich zachowania;
- wyeksponowanie poszczególnych zabytków oraz walorów krajobrazu kulturowego;
- podejmowanie działań zwiększających atrakcyjność zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych oraz wspieranie inicjatyw sprzyjających wzrostowi środków finansowych na opiekę nad zabytkami;
- określenie warunków współpracy z właścicielami zabytków, eliminujących sytuacje konfliktowe związane z wykorzystaniem tych zabytków;
- podejmowanie przedsięwzięć umożliwiających tworzenie miejsc pracy związanych z opieką nad zabytkami.

Troska o opiekę i objęcie ochroną zabytków wynika również ze skali zniszczenia i zubożenia zasobu zabytkowego Polski. W. Kowalski w opracowaniu pt. *„Likwidacja skutków II wojny światowej w dziedzinie kultury”* dowodzi, że zniszczone wojnami na początku XX wieku składniki dziedzictwa kulturowego stanowiły 43% majątku narodowego, 75% przypadało na zabytki architektury, z czego 56% uszkodzonej kubatury zabytkowej zostało bezpowrotnie utracone. W wyniku działań wojennych 1939-1945 zniszczeniu uległo około 30% zabytków budownictwa oraz znacząca ilość dzieł sztuki i innych zabytków ruchomych.

Jednym z zasadniczych celów opracowania jest istotne zmniejszenie oraz docelowo likwidacja zagrożeń obiektów zabytkowych oraz kulturowych, zarówno tych pojedynczych, jak i tych występujących w zespołach. Z zagrożeniami wiąże się m.in. brak dostatecznych informacji, co do przedmiotu ochrony i jego identyfikacji, sukcesywne podnoszenie skuteczności funkcjonowania prawa, zagrożenia społeczno-

ekonomiczne. Na poprawę stanu zasobów obiektów zabytkowych i kulturowych wpłynie zapewne wykorzystanie programów integracyjnych, wynikających z przynależności do Unii Europejskiej, harmonijne powiązanie wymogów ochrony środowiska z zagadnieniem szerokiej dostępności przedmiotowych obiektów dla turystyki. Sukcesywne zwiększanie skuteczności funkcjonowania prawa w tym zakresie jest czynnikiem dominującym. Na podstawie dokonanej inwentaryzacji substancji i prospekcji terenu skoncentrowano się na sporządzeniu wytycznych konserwatorskich, zarówno w odniesieniu do układu przestrzennego gminy, jak i wytycznych syntetycznych względem obiektów. Program ma na celu m.in.:

- ochronę jednostkowych obiektów zabytkowych i kulturowych oraz obiektów tworzących zespoły przestrzenne,
- prowadzenie właściwej polityki remontowo – konserwatorskiej przedmiotowej zabudowy,
- kształtowanie wizerunku plastyczno – estetycznego zabytkowej i historycznej zabudowy gminy,
- tworzenie jednolitej dokumentacji dla wytypowanych budynków i terenów w obszarze opracowania,
- określenie stanu zachowania historycznego układu przestrzennego gminy i jej wartości zabytkowej,
- sformułowanie generalnych wytycznych konserwatorskich, celem ochrony dziedzictwa kulturowego na obszarze gminy,
- sformułowanie generalnych wytycznych dla nowych działań planistycznych i budowlanych na terenach przylegających do obiektów i terenów o charakterze zabytkowym,
- wytypowanie obiektów o największej wartości i najbardziej zagrożonych do przyszłego procesu remontowo – konserwatorskiego,
- wskazanie na obiekty, które z uwagi na swe wartości i znaczenie winny być chronione według zasad ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, jak i na te, które należy wyłączyć z wcześniej określonych rygorów.

Ważnym celem niniejszego opracowania jest określenie zasadniczych kierunków działań i zadań na rzecz ochrony i opieki nad zabytkami oraz dążenie do poprawy

stanu zachowania i utrzymania obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Gminy Godów.

Zapisy programu będą podstawowym narzędziem dla władz gminy w realizacji przedsięwzięć dotyczących ochrony i opieki nad zabytkami oraz wynikających z zapisów prawa, jak również przyczynią się do zapewnienia środków koniecznych do realizacji tego programu.

III. GMINA GODÓW – OBOWIĄZUJĄCE CELE I ZAMIERZENIA

III.1. Strategia rozwoju Gminy Godów

Celem polityki strategii rozwoju gminy jest wykorzystanie kapitału lokalnego: kapitału ludzkiego, zasobów kulturowych, historycznych oraz naturalnych gminy. Podstawę prawną dla przyjęcia Strategii Rozwoju Gminy stanowi art. 18 ust. 2 pkt 6a Ustawy o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 1465 z późn. zmianami), zgodnie z którym, przyjmowanie programów rozwoju w trybie określonym w przepisach o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, należy do wyłącznej kompetencji Rady Gminy. Rada Gminy Godów uchwałą nr L/300/2022 z dnia 29 września 2022 roku przyjęła do realizacji „Strategię Rozwoju Gminy Godów do roku 2027”. Dokument ten jest spójny ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” przyjętą Uchwałą Zarządu Województwa Śląskiego Nr VI/24/1/2020 z 19 października 2020 r.

Przedmiotowa „Strategia Rozwoju Gminy Godów do roku 2027” definiuje:

- cele strategiczne rozwoju w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym,
- kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych,
- oczekiwane rezultaty planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym oraz wskaźniki ich osiągnięcia,
- model struktury funkcjonalno-przestrzennej,
- ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie,
- obszary strategicznej interwencji określone w strategii rozwoju województwa, o której mowa w art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie

województwa (t.j.Dz. U. z 2024r. z późn. zmianami), wraz z zakresem planowanych działań,

- obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy, jeżeli takie zidentyfikowano wraz z zakresem planowanych działań,
- system realizacji strategii, w tym wytyczne do sporządzenia dokumentów wykonawczych,
- ramy finansowe i źródła finansowania.

Przeprowadzono analizę SWOT, dzięki której możliwe było wskazanie szans i zagrożeń płynących z otoczenia zewnętrznego oraz mocnych i słabych stron obszaru Gminy Godów, wpływających na określenie celów strategicznych. Określone zostały główne wyzwania i cele strategiczne, a także kierunki działań podejmowanych dla osiągnięcia celów strategicznych. Ustalona została wizja rozwoju gminy, która jest podstawą do określania priorytetów, celów, wyzwań i kierunków działań w gminie. W procesie formowania wizji przyjęto cztery główne wyróżniki gminy Godów, mające stanowić podstawę jej rozwoju. Sformułowano cztery wizje częściowe:

- Wizja rozwoju edukacji/pomocy społecznej;
- Wizja rozwoju atrakcyjnej oferty kulturalnej, sportowej i turystycznej;
- Wizja rozwoju ochrony środowiska i działań proekologicznych;
- Wizja rozwoju przedsiębiorczości i zrównoważonej gospodarki.

Wypracowane w „Strategia Rozwoju Gminy Godów do roku 2027” cztery wizje częściowe stanowiły podstawę do sformułowania syntetycznej i zespolonej misji gminy Godów:

„Gmina Godów – miejsce zapewniające wysoką jakość życia, z aktywnymi mieszkańcami i proekologicznymi inicjatywami, o rosnącej atrakcyjności gospodarczej i turystycznej”

W omawianym dokumencie określone zostały cztery cele strategiczne, odnoszące się do kluczowych obszarów funkcjonowania Gminy. Cele te są podstawą do określenia odpowiednich kierunków działań Gminy Godów.

Cele strategiczne:

1. Godów gminą społecznie wrażliwą;
2. Godów gminą społecznie aktywną, wykorzystującą do rozwoju potencjał i zaangażowanie mieszkańców;

3. Godów gminą zapewniającą zieloną przyszłość dla nowych pokoleń;
4. Godów gminą zrównoważonej gospodarki, wykorzystującą potencjał rozwojowy transformacji i wspierającą przedsiębiorczości.

Kluczowe działania mające zapewnić realizację celów:

Cel strategiczny nr 1:

- Wysoka jakość edukacji – budowa i modernizacja infrastruktury szkolnej, przedszkolnej i żłobkowej.
- Sport i zdrowie – budowa oraz modernizacja bazy sportowej.
- Aktywizacja społeczności lokalnej – zapewnienie infrastruktury czasu wolnego.
- Centrum Integracji Społecznej jako platforma wsparcia lokalnego.
- Mediacje jako sposób rozwiązywania konfliktów – alternatywa dla kłótni i sporów sądowych.

Cel strategiczny nr 2:

- Stworzenie izby regionalnej jako narzędzia upowszechniania i ochrony dziedzictwa kulturowego.
- Wykorzystanie bulwarów rzek na potrzeby mieszkańców i turystów.
- Stworzenie strefy rekreacji i edukacji w centrum gminy.
- Wykorzystanie potencjału terenów przemysłowych w Krostoszowicach na potrzeby rozwoju turystyki.
- Stworzenie centrum informacji o charakterze transgranicznym w Gołkowicach.

Cel strategiczny nr 3:

- Plan Gospodarki Niskoemisyjnej – dokument programowy podstawą wdrażania ekologicznych mechanizmów.
- Program ograniczenia niskiej emisji – wsparcie dotacyjne dla mieszkańców. Ekologiczna infrastruktura publiczna – termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej oraz wdrażanie narzędzi zmniejszających emisję budynków.
- „Edu eko” – nowe formy edukacji ekologicznej: gry terenowe, bezpośrednia obserwacja przyrody i doświadczenia, akcje i wydarzenia.
- Zaplecze dla bezpieczeństwa – przygotowanie służb na walkę ze skutkami nadzwyczajnych zjawisk pogodowych.

Cel strategiczny nr 4:

- Kompleksowa transformacja gospodarcza w oparciu o diagnozę Jastrzębskiego Obszaru Funkcjonalnego.
- Promocja lokalnych ofert i rozwój potencjału gospodarczego – zaplecze dla Żelaznego Szlaku Rowerowego.
- Gospodarka energetyczna – innowacyjne rozwiązania klastrowe. Rozbudowa oraz modernizacja sieci drogowej i infrastruktury towarzyszącej.
- Wdrażanie mechanizmów zapewniających mobilność mieszkańców – ścieżki rowerowe i punkty przesiadkowe.

Poszczególnym celom strategicznym zostały przypisane kierunki działań oraz oczekiwane rezultaty.

Wyznaczone zostały główne kierunki zmian w strukturze przestrzennej Gminy Godów, w tym również:

- powstrzymanie procesów urbanizacyjnych na obszarach o wysokich wartościach przyrodniczych;
- ochrona dolin rzek i potoków przed zabudową mieszkaniową;
- znaczne ograniczenie urbanizacji na terenach rolnych i w obrębie enklaw leśnych;
- ograniczenia możliwości lokalizacji nowej zabudowy na terenach narażonych na niebezpieczeństwo powodzi;
- krystalizacja obecnego układu osadniczego i wykorzystania terenów już zainwestowanych;
- rozwój obszarów terenów zielonych;
- niwelacja odcięcia przerwania ciągłości funkcjonalno-przestrzennego przez autostradę A1;
- ograniczenia możliwości lokalizacji nowej zabudowy mieszkaniowej w obszarach narażonych na ryzyko zwiększonej emisji hałasu i zanieczyszczeń przy autostradzie A1;
- przeciwdziałanie fragmentaryzacji funkcji rolniczych i przyrodniczych w wyniku zajmowania terenu na cele techniczne co jest efektem braku zwartej zabudowy.

III.II Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Godów

W Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Godów (Uchwała Nr XXXIII/226/2017 Rady Gminy Godów z dnia 25 maja 2017 roku) została wyznaczona wizja rozwoju gminy oraz główne kierunki jej rozwoju. Zgodnie z zapisami Studium wizja rozwoju Godowa brzmi: gmina Godów będzie gminą zieloną, bezpieczną i bogatą. Osiągnięcie wizji rozwoju gminy będzie możliwe dzięki realizacji trzech celów strategicznych, do których należą:

- C1: Wzmocnienie i zachowanie ciągłości środowiska zieleni wysokiej, zieleni łąkowej na obszarach dolin rzek i potoków oraz ochrona terenów rolnych gminy przed zabudową;
- C2: Uwzględnienie w polityce lokalizacyjnej uciążliwości, jakie wynikają z funkcjonowania autostrady A1, zachowanie relacji funkcjonalno-przestrzennych i wartości środowiska;
- C3: Wykorzystanie lokalizacji węzła autostradowego „Gorzyce” i Miejsca Obsługi Podróżnych (MOP III „Mszana – Południe”) na autostradzie A1 dla utworzenia obszarów i stref różnych działalności gospodarczych oraz umożliwienie rozwoju terenów mieszkaniowych o niskiej intensywności w obszarach urbanizacji gminy.

Realizacja celów i dążenie do realizacji wizji rozwoju gminy powinny odbywać się w oparciu o istniejącą strukturę funkcjonalno-przestrzenną, do której należą następujące obszary polityki przestrzennej:

- obszar MU – rozmieszczenia funkcji mieszkaniowych z towarzyszącą infrastrukturą społeczną i techniczną, w tym tereny istniejącej zabudowy z możliwością uzupełnienia. Dla obszaru ustalono mieszkaniowy kierunek zagospodarowania przestrzennego z przewidywanymi przeznaczeniami terenów (zabudowa mieszkaniowa jedno- i wielorodzinna z towarzyszącymi usługami nieuciążliwymi, zabudowa mieszkalno-usługowa, zabudowa zagrodowa z budynkami i urządzeniami do prowadzenia działalności rolniczej na terenach przylegających do obszarów oznaczonych symbolem R, budynki

użyteczności publicznej i sakralne, obiekty w zabudowie jedno- i wielorodzinnej, obiekty, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zachowanie obiektów i urządzeń związanych z działalnością produkcyjną i rzemieślniczą, zieleń urządzona i obiekty małej architektury).

- obszar ZU – zespołów i obiektów usługowych. Dla obszaru ustalono usługowy kierunek zagospodarowania przestrzennego z przewidywanymi przeznaczeniami terenów (budynki usługowe mieszkalno-usługowe i rzemieślnicze, budynki usługowe i rzemieślnicze z towarzyszącą funkcją mieszkaniową, budynki i obiekty użyteczności publicznej, obiekty i urządzenia obsługi samochodów, obiekty, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleń urządzona i obiekty małej architektury).
- obszar US – sportu i rekreacji. Dla obszaru ustalono sportowo-rekreacyjny kierunek zagospodarowania przestrzennego z przewidywanymi przeznaczeniami terenów (zabudowa usługowa dla potrzeb sportu i rekreacji wraz z usługami towarzyszącymi, obiekty i urządzenia sportowo-rekreacyjne i rehabilitacyjne, obiekty i urządzenia umożliwiające parkowanie samochodów oraz przechowywanie związane z uprawianiem sportu i rekreacji, mieszkania i budynki mieszkalne związane z działalnością sportowo-rekreacyjną, obiekty, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, zieleń urządzona i obiekty małej architektury).
- obszar PU – działalności produkcyjnych i usługowych, w tym rozmieszczenia obiektów handlowych o powierzchni sprzedaży powyżej 2000 m² opisane symbolem UC. Dla obszaru ustalono produkcyjno-usługowy kierunek zagospodarowania przestrzennego dla różnych form aktywności gospodarczych z przewidywanymi przeznaczeniami terenów wymagających zagospodarowania w uporządkowanych relacjach (zakłady produkcyjne, bazy, składy, magazyny, w tym handel hurtowy, obiekty usługowe oraz handlowe o powierzchni sprzedaży powyżej 2000m² oznaczone symbolem UC, urządzenia i obiekty obsługi komunikacji kołowej, urządzenia służące ochronie środowiska i zdrowia ludzi, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej, w tym fotowoltaiczne o mocy przekraczającej 100 kW oznaczone symbolem PF, istniejąca zabudowa, zieleń urządzona i izolacyjna, obiekty małej architektury, rekultywacja terenów przemysłowych).

- obszar ZP – zieleni urządzonej, w tym cmentarze opisane symbolem ZC. Dla obszaru ustalono zachowanie i zagospodarowanie przestrzenne w kierunku kształtowania zieleni urządzonej z przewidywanymi przeznaczeniami terenów (zieleń urządzona, cmentarze, rekultywacja terenów przemysłowych, wody powierzchniowe, istniejąca zabudowa z możliwością modernizacji, rozbudowy i uzupełnienia, drogi dojazdowe i wewnętrzne, trasy i ścieżki rowerowe, szlaki turystyczne i spacerowe, obiekty, urządzenia i sieci infrastruktury technicznej).
- obszar ZL – lasów i zalesień. Dla obszaru ustalono przyrodniczy kierunek zagospodarowania przestrzennego z zachowaniem istniejących gruntów leśnych i z możliwością powiększenia ich powiązań z przewidywanymi przeznaczeniami terenów (roślinność leśna, urządzenia obsługi leśnictwa, urządzenia służące turystyce, sieci i obiekty infrastruktury technicznej oraz komunikacyjnej, możliwość zachowania istniejącej zabudowy, zalesiania gruntów rolnych, możliwość kontynuacji upraw polowych na gruntach rolnych, rolniczego wykorzystania łąk i pastwisk oraz pozostawienia niezadrzewionych dolin potoków i cieków wodnych).
- obszar ZŁ – zieleni niskiej w dolinach rzek i potoków. Dla obszaru ustalono przyrodniczy kierunek zagospodarowania przestrzennego z przewidywanymi przeznaczeniami terenów (zachowanie naturalnego przebiegu rzek i potoków, zachowanie zieleni łąkowej i zadrzewień oraz stawów, możliwość zachowania i modernizacji istniejącej zabudowy, możliwość realizacji nowych terenów rekreacji, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej i komunikacyjnej).
- obszar WS – wód powierzchniowych. Dla obszaru ustalono przyrodniczy kierunek zagospodarowania przestrzennego z przewidywanymi przeznaczeniami (tereny wód powierzchniowych rzeki Olzy, Szotkówki, Piotrówki i Lesznicy oraz potoków w zlewni tych rzek, tereny zbiorników wodnych).
- obszar KA – autostrady A1. Dla obszaru ustalono komunikacyjny kierunek zagospodarowania przestrzennego z przewidywanymi przeznaczeniami (zachowanie i modernizacja obiektów i urządzeń obsługi komunikacyjnej wraz z możliwością ich rozbudowy i modernizacji).
- obszar K – komunikacji drogowej. Dla obszaru ustalono komunikacyjny kierunek zagospodarowania przestrzennego z przewidywanymi

przeznaczeniami (zachowanie dróg klasy „zbiorczej” i „lokalnej” w aktualnych wydzieleniach własnościowych ze wskazaniem ich dostosowania do parametrów zgodnych z odrębnymi przepisami, możliwość realizacji nowych odcinków i skrzyżowań dróg klasy „głównej ruchu przyspieszonego”, „zbiorczej” i „lokalnej” zgodnie z odrębnymi przepisami).

- obszar IT – infrastruktury technicznej. Dla obszaru ustalono kierunek zagospodarowania przestrzennego związany z obsługą komunalną z przewidywanymi przeznaczeniami (zachowanie i modernizacja obiektów i urządzeń infrastruktury technicznej, wraz z możliwością ich rozbudowy i modernizacji, obiekty i urządzenia związane z obsługą komunalną gminy w zakresie zaopatrzenia w wodę, gaz i energię elektryczną, odprowadzenia i oczyszczania ścieków oraz gospodarki odpadami).
- obszar R – rolny wyłączony z możliwości zabudowy nierolniczej. Dla obszaru ustalono kierunek zagospodarowania przestrzennego z przewidywanymi przeznaczeniami terenów (uprawy polowe, stawy, łąki, pastwiska i sady, możliwość zachowania i modernizacji istniejącej zabudowy oraz wskazania lokalizacji zabudowy rolniczej, w tym zabudowy zagrodowej, możliwość zachowania i budowy dróg, ścieżek rowerowych i szlaków pieszych, zachowanie i możliwość uzupełnienia enklaw zieleni leśnej i śródpolnej oraz tworzenie nowych układów zadrzewień, obiekty, sieci i urządzenia infrastruktury technicznej).

W dniu 27 listopada 2017 roku została podjęta uchwała (Nr XXXVIII/276/2017) w sprawie Miejscowego Planu Zagospodarowania Przestrzennego dla obszaru Gminy Godów w jej granicach administracyjnych. Przyjęty plan jest zgodny ze Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy Godów.

Na obszarze objętym planem występują następujące strefy konserwatorskie:

- strefa „A” – ścisłej ochrony konserwatorskiej – rekonstrukcji historycznego układu urbanistycznego oraz zachowania elementów zabytkowych obejmująca: najbliższe otoczenie kościoła pw. Józefa Robotnika z lat 1927-1930 w Godowie, najbliższe otoczenie kościoła ewangelickiego z 1910 roku w Gołkowicach oraz najbliższe otoczenie kościoła pw. Św. Michała Archanioła z lat 1933-1936 w Skrzyszowie;

- strefa „B” pośredniej ochrony konserwatorskiej – utrzymania zasadniczych elementów rozplanowania zabudowy oraz innych historycznych elementów krajobrazu kulturowego obejmująca tereny w granicach pokazanych na rysunku planu.

W planie zostały wskazane 4 obiekty wpisane do rejestru zabytków:

- kościół filialny pw. św. Anny z XIX w. w Gołkowicach;
- budynek kościoła ewangelicko-augsburskiego z 1910 roku w Gołkowicach;
- kościół pw. Wszystkich Świętych z XVI w Łaziskach;
- kapliczka przydrożna z XIX w. w Skrzyszowie.

Ustalono także ochronę dla 2 zabytkowych obiektów sakralnych, 8 obiektów użyteczności publicznej, 52 budynków mieszkalnych oraz 49 kapliczek i krzyży przydrożnych.

III.III. Wykaz miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego w Gminie Godów

Miejscowe Plany Zagospodarowania Przestrzennego (MPZP) są lokalnym aktem prawa miejscowego. To podstawowy dokument regulujący przeznaczenie terenu, warunki jego zabudowy i zagospodarowania.

Uchwalone w latach 2002 - 2017 MPZP:

- Uchwała nr XXXVIII/276/2017 Rady Gminy Godów z dnia 27 listopada 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Godów w jej granicach administracyjnych
- Uchwała nr VII/57/2015 Rady Gminy Godów z dnia 25 maja 2015r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Godów w rejonie ulicy Piotrowickiej w sołectwie Gołkowice

- Uchwała nr XLV/370/14 Rady Gminy Godów z dnia 26 maja 2014r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w gminie Godów dla określonych terenów
- Uchwała nr XXI/156/12 Rady Gminy Godów z dnia 25 czerwca 2012r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Godów w jej granicach administracyjnych
- Uchwała Nr XXVIII/213/2002 Rady Gminy Godów z dnia 27 marca 2002 r. w sprawie: miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego gminy Godów
- Obecnie obowiązuje MPZP - Uchwała nr XXXVIII/276/2017 Rady Gminy Godów z dnia 27 listopada 2017 r. w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego Gminy Godów w jej granicach administracyjnych

IV. RYS HISTORYCZNY ORAZ CHARAKTERYSTYKA GMINY GODÓW

IV.1. Środowisko geograficzne, środowisko naturalne oraz walory przyrodnicze

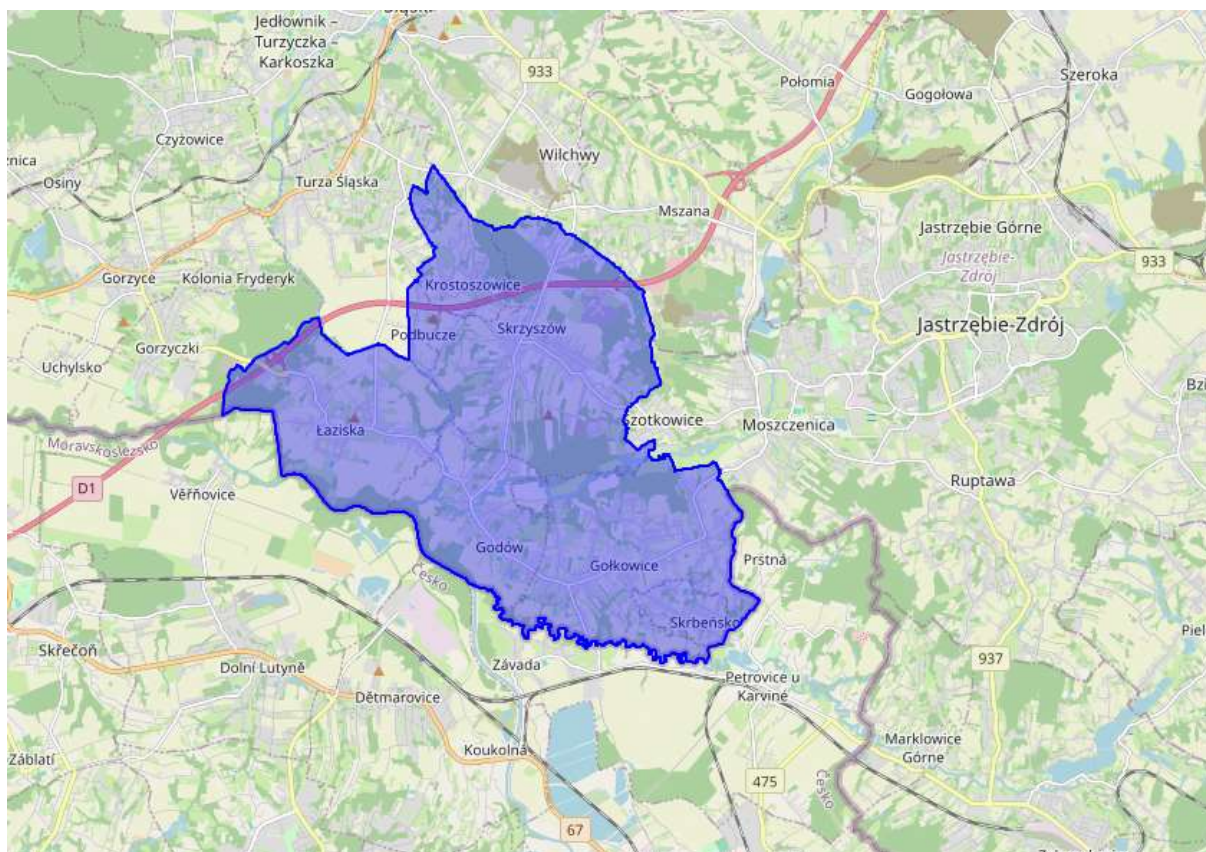
Gmina Godów położona jest na pograniczu Płaskowyżu Rybnickiego wchodzącego w skład Wyżyny Śląskiej oraz Kotliny Ostrawskiej. Zlokalizowana jest w południowo-zachodniej części województwa śląskiego w podregionie rybnickim, w powiecie wodzisławskim, przy granicy z Czechami. Jej odległość od dwóch największych miast regionu – Katowic i czeskiej Ostrawy wynosi odpowiednio ok. 70 km i ok. 28 km. Od zachodu – graniczy z gminą Gorzyce, od wschodu – z miastem Jastrzębie-Zdrój, od północy – z miastem Wodzisław Śląski i gminą Mszana, natomiast od południa – z Republiką Czeską.

Obszar gminy charakteryzuje zróżnicowane ukształtowanie powierzchni – od pagórkowatej w części północnej i środkowej, po równiną na pozostałym obszarze.

Teren gminy poprzecinany jest dolinami rzecznyymi Olzy, Leśnicy, Piotrówki i Szotkówki. Trzy ostatnie rzeki uchodzą w Godowie do Olzy. Piotrówka, będąca prawobrzeżnym dopływem Olzy ma swój początek w Czechach. Na odcinku ok. 6 km jest rzeką graniczną, przepływa przez sołectwa Skrbeńsko, Gołkowice, Godów. Szotkówka, będąca prawobrzeżnym dopływem Olzy, przepływa wraz ze swoim prawobrzeżnym dopływem Leśnicą przez sołectwa Gołkowice i Godów.

Godów jest gminą wiejską należąca do powiatu Wodzisławskiego (stanowi 13,2% powierzchni powiatu). W skład gminy wchodzi siedem sołectw: Godów, Gołkowice, Krostoszowice, Łaziska, Podbucze, Skrbeńsko i Skrzyszów, których łączna powierzchnia wynosi 38,05 km², z czego 25,49 km² przypada na użytki rolne, 6,59 km² na grunty zabudowane i zurbanizowane, 4,54 km² na grunty leśnie oraz zadrzewione i zakrzewione, 0,77 km² na grunty rolne – nieużytki, 0,34 km² na grunty pod wodami i 0,32 km² na tereny różne. Gęstość zaludnienia pod koniec 2024 roku wynosiła 361 osoby na km². Przez Godów przebiega autostrada A1 z węzłem Gorzyce, który znajduje się na terenie miejscowości Łaziska.

Gmina Godów posiada tereny o wysokich walorach przyrodniczych oraz bogatą szatę roślinną. Do atrakcyjnych krajobrazowo i przyrodniczo obszarów można zaliczyć między innymi las w Gołkowicach przy ul. Żabkowskiej, środowisko wodne w dolinie Olzy w Łaziskach, uroczysko w obrębie lasu przy granicy z Czechami w Łaziskach, fragment doliny rzeki Leśnicy oraz zadrzewione wzgórze w Podbuczu.

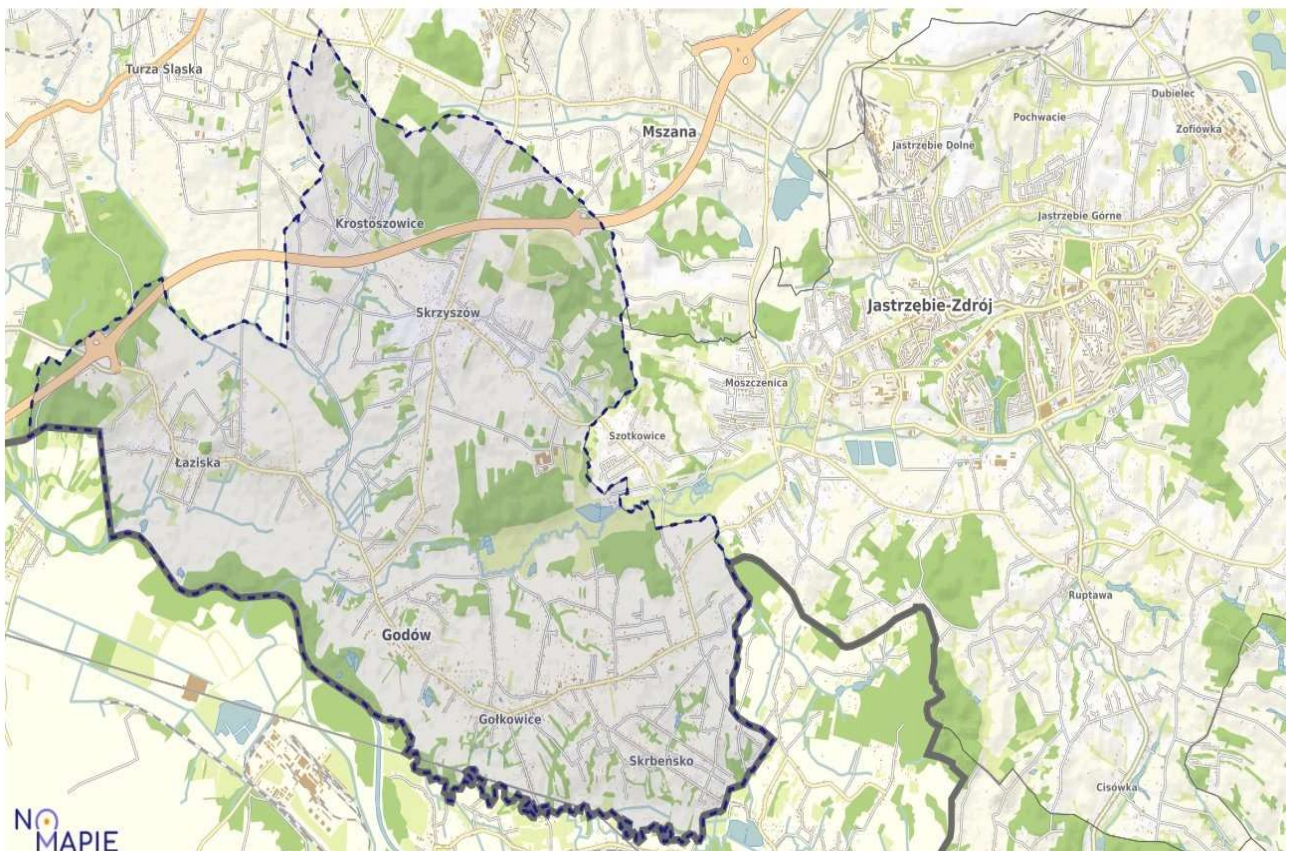
Ilustracja 1 MAPA GMINY GODÓW. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Godow

Zagospodarowanie przestrzenne gminy przedstawia się następująco: grunty orne poza zasięgiem urządzeń nawadniających stanowią 27,15% powierzchni, zabudowa miejska luźna: 25,97%, złożone systemy upraw i działek: 11,56%, tereny zajęte głównie przez rolnictwo z dużym udziałem roślinności naturalnej: 10,57%, lasy liściaste: 9,82%, lasy mieszane: 5,35%, lasy iglaste: 3,96%, tereny komunikacyjne i związane z komunikacją drogową i kolejową: 2,26%, łąki i pastwiska: 1,94%, zwałowiska i hałdy: 1,43%. Lasy na obszarze gminy zajmują 340,32 ha (lesistość – 8,9%). W tej liczbie lasy publiczne (nie będące własnością gminy) stanowią 155,35 ha.

Gmina posiada złoża kruszyw naturalnych, które występują przede wszystkim w jej południowej części. Największe z nich znajduje się przy granicy państwowej z Republiką Czeską, obejmuje obszar 94 ha. Eksploatacja górnicza i przemysłowe użytkowanie terenu wymusiły konieczność zrekultywowania zwałowisk kamienia dołowego, terenu po szybach kopalnianych, zwałowiska Skrzyszów – Wschód oraz wyrobiska po eksploatacji piasku. Według opracowania – diagnozy ekonomicznej gmin Jastrzębskiego Obszaru Funkcjonalnego, tereny poprzemysłowe, w tym pogórniczne i zdegradowane, które wymagają takiej interwencji, zajmują powierzchnię 181,34 ha.

Do złóż występujących na terenie gminy należą złoża węgla kamiennego (Gołkowice, Marcel-Ruch 1 Maja, Moszczenica), złoża kruszyw naturalnych (Łaziska Rybnickie, Godów II, Szymiczek) oraz złoża metanu (Mszana, Wilchwy). Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Śląskiego „Śląskie 2030” Godów został zaklasyfikowany do tematycznego obszaru strategicznej interwencji „gminy w transformacji górniczej” – jako terytoria o społeczno-przestrzennym wymiarze transformacji ze względu na wydobycie węgla kamiennego, jak i na istotny udział osób pracujących w sektorze górniczym.

Zgodnie z Planem Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego 2020+31 Godów jest ośrodkiem lokalnym położonym w obszarze wiejskim. Gmina znajduje się na styku powiązań Metropolii Górnośląskiej z Aglomeracją Ostrawską (poprzez Aglomerację Rybnicką) oraz rozwijania i integrowania systemów transportu publicznego w obrębie Aglomeracji Rybnickiej (w powiązaniu z obszarami funkcjonalnymi i lokalnymi ośrodkami). Dzięki swojej lokalizacji Godów pozostaje pod silnym wpływem społeczno-gospodarczym obszaru funkcjonalnego, do którego należy Jastrzębie-Zdrój.

Ilustracja 2 MAPA GMINY GODÓW. Źródło: Geoportal

Gmina Godów posiada 3 gminy partnerskie (2 zlokalizowane w Republice Czeskiej). Umowę o współpracy przygranicznej z czeską gminą Petrovice u Karvine podpisano w 1995 roku, z Dolną Lutynią (Republika Czeska) w 2003 roku, z polską gminą Stare Miasto w 2009 roku.

IV.II. Herb, flaga oraz logo gminy Godów

Herbem gminy jest Orzeł Piastów górnośląskich, pod orłem dwa faliste pasy nawiązujące do dwóch rzek, będących obecnie rzekami granicznymi. Barwy herbu to: błękit, kolor złoty i biały.

Ilustracja 3 HERB GMINY GODÓW

Herb i flaga gminy Godów zostały ustanowione Uchwałą nr XIV/115/2000 Rady Gminy Godów z dnia 15 czerwca 2000 r. w sprawie herbu i flagi gminy Godów. Zasady ich używania określa Uchwała nr XVI/130/08 Rady Gminy Godów z dnia 27 marca 2008 r. w sprawie zasad używania herbu i flagi gminy Godów.

Herb gminy Godów jest wpisany w flagę gminy, określa jej barwy. Jest nimi pięć tej samej szerokości pasów, w kolejności: błękitny, biały, błękitny, biały, błękitny.

Ilustracja 4 FLAGA GMINY GODÓW

W 2013 roku (Uchwałą nr XXIX/222/2013 Rady Gminy Godów z dnia 28 stycznia 2013 roku) zostało ustanowione logo gminy. Logo posiada dwie wersje kolorystyczne - pełnokolorową oraz monochromatyczną. Autorem logo jest mieszkaniec Gołkowic, Przemysław Ziętek.

Ilustracja 5 LOGO PEŁNO KOLOROWE GMINY GODÓW

Ilustracja 6 LOGO MONOCHROMATYCZNE GMINY GODÓW

IV.III. Gmina Godów w statystykach

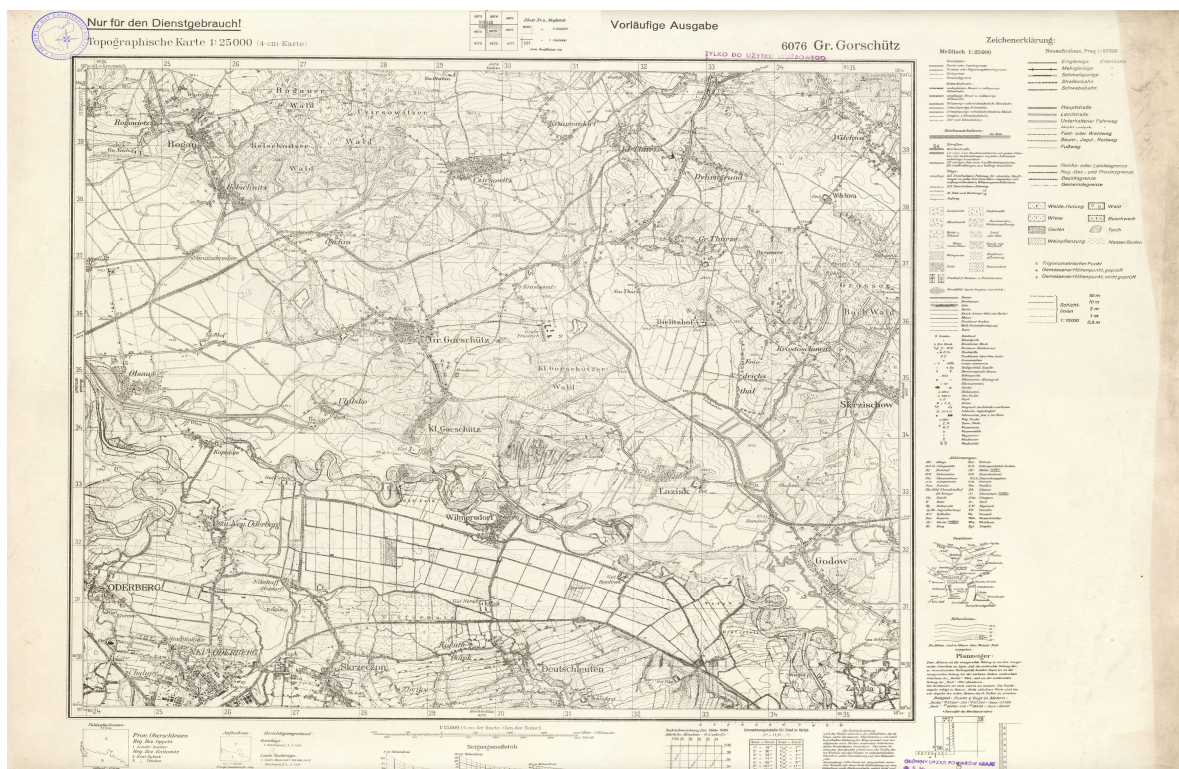
Pod koniec 2020 roku gminę zamieszkiwało 13 845 osób. Analizując liczbę mieszkańców Godowa w latach 2014-2020, widoczny jest jej systematyczny wzrost. Odwrotna tendencja ma miejsce w kolejnych latach. W grudniu 2022 roku liczba mieszkańców gminy wynosiła 13 692 osoby.

Według aktualnego wykazu liczby mieszkańców gminy (stan na 31.12.2024 rok), gminę zamieszkuje 13527 mieszkańców

Zgodnie z prognozą GUS dotyczącą ludności gmin powiatu wodzisławskiego do 2030 roku Godów, podobnie jak Gorzyce, Marklowice i Mszana, będzie charakteryzował się tendencją wzrostową. Zgodnie z tą prognozą w 2030 roku liczba ludności gminy wyniesie 14 204 mieszkańców.

IV.IV. Rys historyczny gminy

Badania archeologiczne datują początki osadnictwa na terenie dzisiejszej gminy na przełom IX i X wieku. Powstanie najstarszych sołectw w gminie (Gołkowic, Skrzyszowa oraz Godowa) kroniki pisane datują na XIII wiek. Pierwsze pisane wzmianki o Godowie pochodzą z lat 1294, 1300 i 1315; wszystkie odnoszą się do wsi nowo osadzonej na prawie niemieckim. Na te lata datowane jest także powstanie godowskiej parafii św. Jakuba.

Ilustracja 7 MAPA GMINY GODÓW Z 1941 ROKU.

Tereny dzisiejszej gminy Godów stanowiły pierwotnie (w okresie średniowiecza) własność książęcą. Pod względem politycznym pozostawały w obrębie księstwa opolsko-raciborskiego, następnie raciborskiego, w bezpośrednim sąsiedztwie granicy z wyodrębnionym w końcu XIII wieku księstwem cieszyńskim. Gdy w połowie XVIII wieku dokonano podziału Górnego Śląska między Prusy i Austrię - Łaziska, Kratoszowice, Skrzyszów, Godów i Gołkowice stanowiły miejscowości położone przy granicy państwowej prusko-austriackiej. W Gołkowicach zlokalizowano siedzibę urzędu celnego.

Wskutek wojen śląskich Godów wraz z całą ziemią wodzisławską znalazł się w Królestwie Pruskim. Pod koniec XVIII wieku powstał w Godowie urząd sołtysa, pierwsza szkoła oraz młyn wodny nad Szotkówką. Ludność zajmowała się głównie rolnictwem oraz hodowlą bydła i owiec. Na przełomie XIX i XX wieku zmienił się charakter gospodarczy tych terenów, co związane było z rozwojem górnictwa i hutnictwa w okolicach Ostrawy oraz Rybnika.

Poszczególne miejscowości stanowiły dawniej odrębne gminy: Godów, Kratoszowice, Łaziska, Skrzeńsko-Gołkowice oraz Skrzyszów. W systemie pruskim, obowiązującym z mocy ustawodawstwa śląskiego także po roku 1922, pojedyncze

jednostki osadnicze (wsie, niektóre kolonie fryderycjańskie) legitymujące się zwykle średniowiecznym lub XVIII – wiecznym rodowodem stanowiły podstawowe jednostki samorządu terytorialnego, a zarazem najniższy szczebel administracji w terenie. Początkowo, do I połowy XIX wieku teren dzisiejszej gminy należał (od czasu utworzenia powiatów) do powiatu pszczyńskiego, następnie od I. połowy XIX wieku do powiatu rybnickiego. W okresie międzywojennym na czele poszczególnych gmin stali naczelnicy, a od roku 1939 - burgermeistrowie. Organem stanowiącym i kontrolującym były do 1939 roku rady gminne. Poszczególne gminy posiadały od XVIII wieku urzędowe (niemieckie, potem polskie), okrągłe pieczęcie z godłem gminy w polu pieczęci i nazwą gminy w otoku. Do lat 20. XX wieku oprócz gmin istniały na Górnym Śląsku pozbawione samorządu tzw. obszary dworskie. Na ich terenie władzę policyjną w stosunku do zamieszkującej je ludności sprawowali właściciele majątków dworskich. W latach 20. XX wieku zlikwidowano przedmiotowe jednostki, włączając je do sąsiednich, „macierzystych” gmin.

W 1922 roku Godów znalazł się w granicach Polski. Podczas II wojny światowej przez miejscowość biegła linia frontu, co spowodowało liczne zniszczenia obszaru, w tym budynków, dróg i mostów.

Ilustracja 8 OGÓLNY WIDOK NA GODÓW, LATA 1925-1930. Po lewej widoczna wieża kościoła pw. św. Józefa Robotnika. Źródło: Fotopolska

W 1945 roku wszystkie wymienione wyżej gminy weszły - jako gromady - w skład dużej gminy zbiorowej Godów. W 1954 roku utworzono tzw. gromady, wśród nich zaistniały gromady: Godów (obejmującą Godów i Łaziska); Gołkowice (obejmującą Gołkowice i Skrbeńsko); Skrzyszów (obejmującą Krostoszowice, Podbucze i Skrzyszów).

W 1973 zniesiono gromady będące jednostkami najniższego szczebla podziału administracyjnego. W ich miejsce powołane zostały gminy, w tym również po raz pierwszy Gmina Godów w jej obecnych granicach, w skład której weszło 7 sołectw. Na czele gmin stanął wójt gminy jako organ wykonawczy.

Przedmiotowy teren posiadał przez stulecia rolniczy charakter. W okresie, w którym podstawę gospodarki stanowiło rolnictwo, majątnymi były wsie położone w dolinach rzek (np. Godów i Łaziska), ubogimi natomiast położone na terenach słabo urodzajnych, np. na Płaskowyżu Rybnickim (Skrzyszów czy Krostoszowice). Na przestrzeni wieków miejscowe społeczeństwo doświadczało biedy, którą potęgowały najazdy i przemarsze wojsk, kontrybucje, epidemie i lata nieurodzaju. Trudnym okresem były w Skrzyszowie i okolicy lata 40. XIX wieku, kiedy to ludność została zdziesiątkowana przez epidemię i głód. W trosce o ubogich parafian w 1868 roku ks. H. Ring założył w Skrzyszowie jedną z pierwszych w okolicy ochronek, prowadzoną przez S. Służebniczki. Na terenie Godowa, Gołkowic i Łazisk istniało pierwotnie, według obliczeń L. Musioła, 69 dużych (jednołanowych) gospodarstw kmiecych. Wraz z rozwojem gospodarki folwarcznej następowała likwidacja części tych gospodarstw, poprzez wcielanie ich do pańskich folwarków lub tworzenie z nich nowych folwarków (m.in. w Godowie, Łaziskach i Gołkowicach – w XVI-XVIII wieku). Część z tych gospodarstw parcelowano na gospodarstwa zagrodnicze. W gospodarce wsi dużą rolę odgrywały w tym okresie (XVI-XIX wiek) stawy, tworzone przez sypanie grobli i sztuczne spiętrzanie wód, w dolinach Leśnicy, Piotrówki i Szotkówki. Na ich skraju istniały młyny (w Łaziskach, Godowie). W zbiornikach rozwijała się hodowla karpia. Często powstającymi w tym czasie (poświadczonymi w źródłach XVIII wiecznych) były też karczmy, które istniały niemal w każdej wsi i kolonii, m. in. w Godowie, Gołkowicach, Łaziskach, Skrbeńsku oraz Skrzyszowie. W II. połowie XVIII wieku, na fali tzw. kolonizacji fryderycjańskiej powstały kolonie: Podbucze oraz Skrbeńsko. Skrbeńsko założył aktem z 1775 r. Maksymilian Bernard Leopold von Skrbenski, landrat ówczesnego powiatu pszczyńskiego, a zarazem właściciel Gołkowic. Z kolei Podbucze zostało założone w 1776 r. przez właścicielkę Wodzisławia, Zofię Karolinę,

wdowę po hrabim von Dyhrn. Wioski lokowano w dolinach rzek lub innych naturalnych cieków, względnie w ich bliskim sąsiedztwie, a na ich skraju zakładano młyny i dwory - folwarki (w przypadku Radlina taki układ przestrzenny wsi jest widoczny na mapie von Wrede z lat 40. XVIII wieku oraz na mapie Harnischa z lat 1794-1795, a więc z okresu przed regulacją stosunków (uwłaszczeniem)). W XIX wieku następowały na górnos Śląskiej wsi znaczące przeobrażenia społeczne. Zarówno uwolnienie chłopów z poddaństwa, jak i wykup użytkowanych przez chłopów gospodarstw (za tzw. odszkodowanie) nie rozwiązały problemów wsi, a jedynie pogłębiły jej rozwarstwienie. Przy okazji tzw. uwłaszczenia w latach 20. XIX wieku chłopcy (siodłacy) utracili część z posiadanych przez siebie gruntów, oddając połowę z nich oraz część inwentarza właścicielom dominiów, w zamian za uwłaszczenie i zwolnienie z wszelkich powinności. Miało to miejsce w Godowie i w Łaziskach. Podobnie uwłaszczono siodłaków z Gołkowic. Oprócz siodłaków występowali na tym terenie, w coraz większej ilości średnio - i małorolni zagrodnicy oraz chałupnicy. W II połowie XIX wieku chłopcy szukali zatrudnienia w przemyśle (w szczególności w górnictwie), m. in. w Westfalii. Wyjazdy organizowali specjaliści wysłannicy (agenci) tamtejszych pracodawców, z czasem także mieszkańcy okolicznych miejscowości. Poziom życia społecznego ulegał stopniowemu wzrostowi. W końcu XIX wieku, dzięki staraniom ks. Abentrotha, wzniesiono zakrystię w Łaziskach, kaplice: w Żabkowie i w Skrbeńsku, plebanię w Godowie oraz drewniany kościół w Gołkowicach (1878 rok). W I połowie XX wieku powstały murowane świątynie: w Gołkowicach (ewangelicka, początek XX wieku), w Godowie (1930 rok) oraz w Skrzyszowie (lata 1933-1936). Na początku XX wieku Godów uzyskał połączenie kolejowe na trasie Wodzisław – Jastrzębie Zdrój. Z tego okresu pochodzi okazały budynek dworca w Godowie. Na przełomie XIX i XX wieku powstało na całym Górnym Śląsku wiele nowych szkół oraz nowych budynków szkolnych. W tym okresie powstały m.in. szkoły w Krostoszowicach (1901 rok), w Skrbeńsku (1903 rok), a następnie nowe budynki szkolne w Łaziskach (lata 20. XX wieku) i w Skrzyszowie (1937 rok).

Upowszechniała się książka i prasa (szczególnie regionalna i lokalna). Rozwijały się też różnego rodzaju organizacje, bractwa i stowarzyszenia. Działały organizacje kombatanckie, m. in. Takie, jak: Związek Halerczyków i Związek Powstańców Śląskich, organizacje oświatowe (koło Towarzystwa Oświaty im. Św. Jacka) i młodzieżowe (Związek Harcerstwa Polskiego, Oddziały Młodzieży Powstańczej). Działały stowarzyszenia kobiece (Towarzystwo Polek) oraz

stowarzyszenia kościelne (np. Katolickie Stowarzyszenia: Kobiet, Mężów, Młodzieży Męskiej i Młodzieży Żeńskiej). Miejskowe chóry, zespoły i orkiestry posiadały wielu członków. Brały udział w zlotach i zawodach. Znaczenie miały stowarzyszenia sportowe. Działało tutaj m. in. Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół”. Popularność zdobywała też piłka nożna. Działające w okresie międzywojennym organizacje przejawiały różne formy aktywności. Powstały świetlice, istniały kursy (np. robót ręcznych, szycia, gotowania). Po zakończeniu II wojny światowej i odbudowie zniszczonych wsi następował ich dalszy rozwój. Gminę Godów zelektryfikowano. Uzyskała regularne połączenia autobusowe, pierwsze nawierzchnie asfaltowe. Upowszechniła się służba zdrowia. Na wsi budowano ośrodki zdrowia, remizy strażackie (np. W 1965 roku w Skrzyszowie, w 1985 roku w Godowie), domy kultury, obiekty klubów sportowych (szatnie, boiska). Powstawały też nowe obiekty szkolne. Istniejące remontowano. W latach 1959-1961 powstała nowa szkoła w Godowie; w latach 1963-1966 rozbudowano szkołę w Krostoszowicach. Poziom życia mieszkańców podnosił się systematycznie od lat 60. XX wieku w okresie rozwoju Rybnickiego Okręgu Węglowego, dającego zatrudnienie pracownikom. Te przeobrażenia były widoczne także w Gminie Godów, gdzie powstawało coraz więcej domów „typu willowego” z centralnym ogrzewaniem i bieżącą wodą. W okresie powojennym rozwijały się również kółka rolnicze, Gminne Spółdzielnie „Samopomoc Chłopska”, spółdzielnie produkcyjne oraz Państwowe Gospodarstwa Rolne. W latach 70. XX wieku klasyfikowano gminę Godów do funkcji mieszkaniowej dla jastrzębskiego przemysłu węglowego. W tworzonych studiach i planach zakładano budowę na jej terenie kilkudziesięciu tysięcy mieszkań. O górniczej przeszłości terenu rekreacyjnego w Krostoszowicach przypomina węglarka, wagonik, koło z wierzy oraz tablica upamiętniająca wypadek. W latach 80. i 90. XX wieku zrealizowano liczne inwestycje kościelne, m.in.: powstał kościół w Gołkowicach (lata 1985-1986), poświęcono kaplicę w Podbuczu (zwaną kościółkiem, 1999 rok), wzniesiono kościół w Krostoszowicach (poświęcony w 1983 roku). W tym okresie erygowano nowe parafie: Łaziska (1978 rok), Skrbeńsko (1981 rok), Gołkowice (1984 rok - od 1957 roku były samodzielną stacją duszpasterską) oraz Krostoszowice (1991 rok). W 2007 roku rozpoczęła się na tym obszarze budowa autostrady A1 (węzeł Mszana – Gorzyczki o długości 11,1 km) Wyburzono część obiektów w Krostoszowicach i Skrzyszowie. Autostrada A1 wraz z węzłem „Gorzyczki” została oddana do użytku w roku 2012. Obecnie (2025 rok)

trwają prace nad rozpoczęciem budowy wodzisławskiego odcinka Drogi Głównej Południowej. Trasa połączy Wodzisław Śląski, Pszów, Rydułtowy, Godów, Jastrzębie-Zdrój, Pawłowice ze zjazdem autostrady A1 w Mszanie. Do tej pory zbudowano odcinek jastrzębski do Pawłowic.

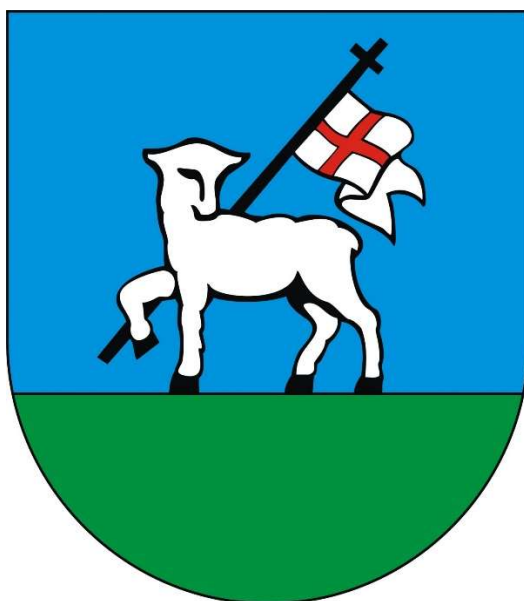
Jest to jedna z najważniejszych dla tego regionu inwestycji. Droga ma być szansą na płynny ruch samochodowy. Upatruje się w niej także możliwość gospodarczego rozwoju regionu. Istotnym aspektem dla inwestorów jest fakt, że Gmina posiada miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego dla całego jej obszaru, przy czym dopuszcza on w określonych lokalizacjach również budowę obiektów mieszkalnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej.

W Gminie Godów zlokalizowane są dwa obszary Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Tereny te zlokalizowane są w strategicznych pod względem gospodarczym rejonach gminy, sprawnie skomunikowanych, umożliwiających przedsiębiorcom rozwój działalności.

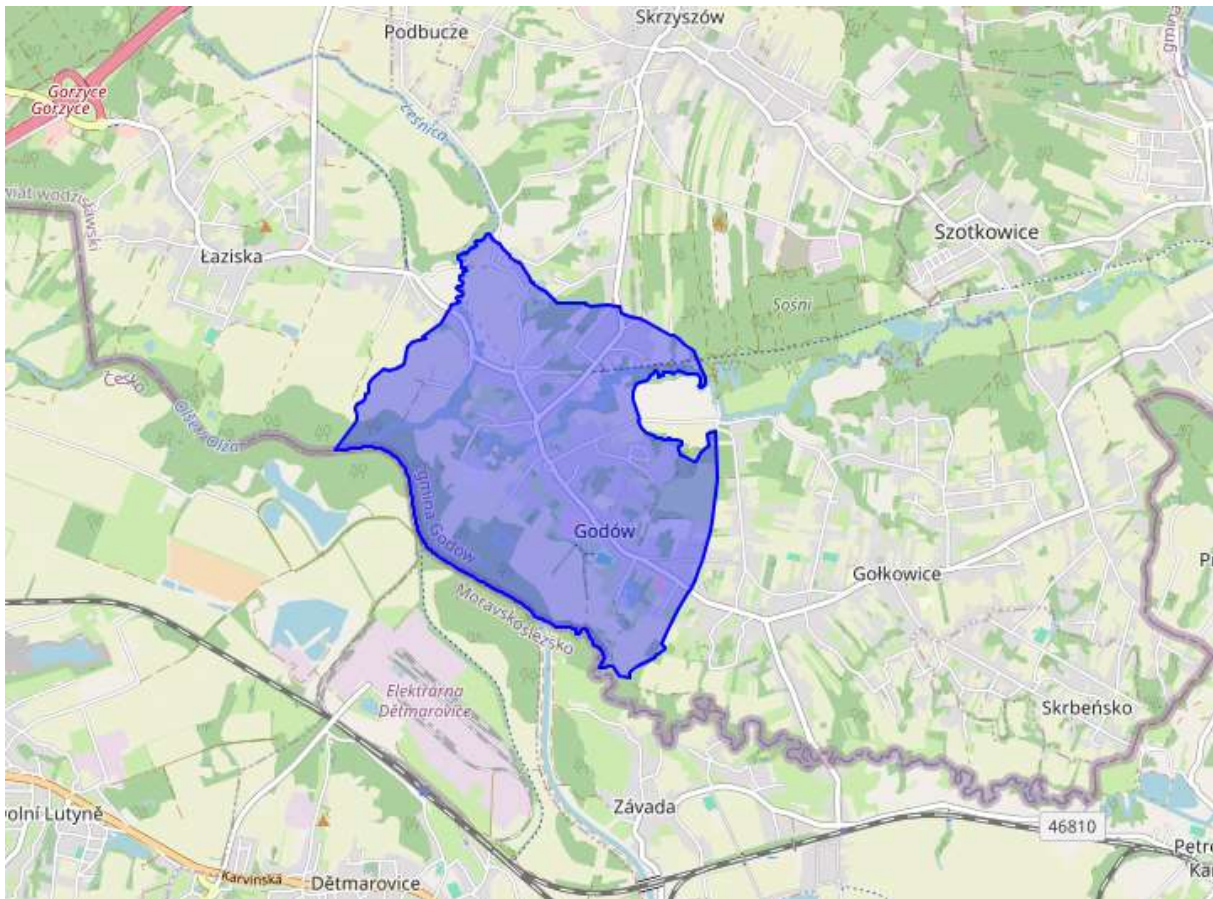
Gmina Godów jest kompleksowo zwodociągowana i zgazyfikowana. Posiada dobrze rozwiniętą sieć teletechniczną oraz kanalizację sanitarną.

IV. V. SOŁECTWA – JEDNOSTKI POMOCNICZE GMINY GODÓW

Sołectwo Godów

Ilustracja 9 HERB SOŁECTWA GODÓW

Ilustracja 10 MAPA SOŁECTWA GODÓW. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Godow_slaskie

Pierwsze wzmianki o Godowie pochodzą lat: 1294, 1300 oraz 1315. Źródła te odnoszą się do wsi na prawie niemieckim, osadzonej na 21 łanach. Nazwa wsi pochodzi od imienia God, będącego skrótem imion Godzimir lub Godzisław i jest nazwą dzierżawczą. Z terenu miejscowości znamy kilka stanowisk archeologicznych, na których znaleziono wióry i wyroby krzemienne z epoki kamienia, paleolitu.

Pierwszym wspomnianym panem na Godowie był Jan Godowski, do którego wieś należała w latach 1430-1456. W 1514 roku Godów jest w rękach Jerzego Godowskiego. Następnie wieś przejmuje ród Foglarów. W 1632 roku Godów należy do Jerzego von Frankenstein. Druga połowa XVII wieku to w Godowie czasy rodu Rostków z Bzia. Pod koniec XVII w. wieś przejmuje P. de Blacha z Lub, następnie Godów jest w rękach F. A. de Harras.

Od 1746 roku majątek godowski pod panowaniem pruskim zmienia w szybkim tempie właścicieli. Pod koniec XVIII wieku powstaje w Godowie urząd sołtysa. Pierwszym sołtysem zostaje Jerzy Mikołajczyk. Następnie funkcję tę sprawują właściciele dworu. Od 1839 panem na Godowie był V. von Helm. Dobra godowskie należały do rodziny von Helm do 1898 roku.

W 1922 roku właścicielem majątku dworskiego został hrabia Henryk Larysz-Mónnich z Karwiny, który był w jego posiadaniu do 1945 roku.

Godowski kościół i parafia sięgają historią przełomu XIII i XIV wieku. Należały do niej w różnych okresach czasu: Gołkowice, Łaziska, Kąkolna i Zawada (dwie ostatnie miejscowości obecnie na terenie Czech). W 1741 roku pożar strawił część wsi: budynki pańskie, kościół godowski oraz probostwo. Z lat 1743 – 1744 pochodziła kolejna drewniana świątynia, pod wezwaniem Świętej Rodziny, która spłonęła w 1921 roku. W 1851 roku wzniesiono murowane probostwo. W 1930 roku wybudowano murowany kościół, odbudowany po 1945 roku.

W 1740 roku we wsi istniała drewniana chata pełniąca rolę szkoły. W źródłach pojawiają się nauczyciele - organiści, m.in. A. Pieczka i J. Dürschlag – nauczyciel, następnie kierownik szkoły w Rybniku oraz założyciel firmy budującej organy. W latach 80. XIX wieku uczyło się w niej około 150 dzieci. Nauka odbywała się kolejno w budynkach: drewnianym, murowanym, w dawnym zamku Larischów, w nowej szkole, zbudowanej w latach 1959-1961.

W XVIII wieku Godów stanowił odrębną gminę. W 1788 roku wspomniany jest w źródłach pisanych sołtys Mikołaszczyk. Następnie urząd wójta (naczelnika) sprawowali m. in. W. Potysz, A. Kozieł i F. Balcar. Gmina posiadała w polu pieczęci owcę z chorągiewką.

W końcu XVIII wieku Godów liczył 218 osób, 6 gospodarstw chłopskich, 50 gospodarstw zagrodniczych. W 1829 roku: 387 osób w 66 mieszkaniach, w 1861 roku zewidencjonowano 552 mieszkańców, 116 gospodarstw domowych w 76 domach, w młynie, „zamku” i folwarku. W 1940 roku mieszkało we wsi 1177 osób.

W latach 1930, 1947, 1985 oraz 1997 część Godowa nawiedziły powodzie. Do starych „urządzeń” należała wspomniana w 1743 roku w zapiskach historycznych karczma, zwana z racji położenia po drugiej stronie rzeki Piotrówki – „Karczmą Za Wodą”. Jej właściciel korzystał z przywileju przewożenia ludzi przez rzekę. Karczma leżała na szlaku z Raciborza do Frysztatu (obecnie dzielnica Karwiny w Czechach) i Cieszyna, zwanym Drogą Królewską (w ten sposób określono ją w 1717 roku). W samej wsi istniała druga karczma (A. Pieczki, wspomnianego w 1785 roku). W I połowie XX wieku restaurację z okazałą salą prowadził Szyrocki. Istniały tu także dwa młyny. Jeden z nich znajdował się do końca XIX wieku obok rzeki Piotrówki. Od 1886 roku Godów posiadał pocztę. W I połowie XX wieku powstało połączenie

kolejowe z Jastrzębiem-Zdrój i Wodzisławiem Śląskim, w latach 30. XX wieku – połączenie autobusowe na linii Wodzisław–Frysztat.

Ilustracja 11 ZDJĘCIE ARCHIWALNE

Działały tu: od 1911 roku straż pożarna; od 1926 roku klub sportowy „Olza”, chór, a także organizacje kościelne, rolnicze, spółdzielcze i inne.

W 1919 wybuchło I powstanie śląskie. Godów był miejscem bitwy w sierpniu 1919 między powstańcami, a oddziałem Grenzschtzu. Strategicznym celem starcia pod Godowem było otwarcie zablokowanej przez Niemców drogi z południa na północ, prowadzącej ze Śląska Cieszyńskiego do Wodzisławia Śląskiego. W walkach zginęło 46 członków Grenzschtzu i 6 powstańców. W 1922 roku Godów znalazł się w granicach Polski.

Podczas II wojny światowej przez Godów biegła linia frontu. W wyniku działań wojennych zniszczona została wieża kościelna oraz wszystkie mosty w Godowie.

Po II wojnie światowej wzniesiono nowy obiekt szkolny, siedzibę gromady (a potem gminy). Zarząd Kopalni „1 Maja” zdecydował o wybudowaniu przepompowni wody (nadal sprawnej, obecnie nieczynnej) do celów przemysłowych. W 1978 roku w Godowie została założona firma „Rduch”, zatrudniająca obecnie 50 wyspecjalizowanych pracowników. Podstawową działalnością firmy jest produkcja systemów nagłośnieniowych. Zajmuje się również kompleksowym montażem urządzeń (systemów nagłośnieniowych) w obiektach sakralnych, szkołach, halach

sportowych itp. Na terenie Godowa działa również kilka innych firm. Powstało również kilka lokali usługowych. 1 czerwca 1997 roku zamknięto dla ruchu pasażerskiego odcinek linii kolejowej nr.159 łączący Wodzisław Śląski – Jastrzębie-Zdrój. W kolejnych latach wyłączane z ruchu były następne odcinki linii kolejowej.

Ilustracja 12 GODÓW, UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH. ZASOBY WŁASNE, 2024 R.

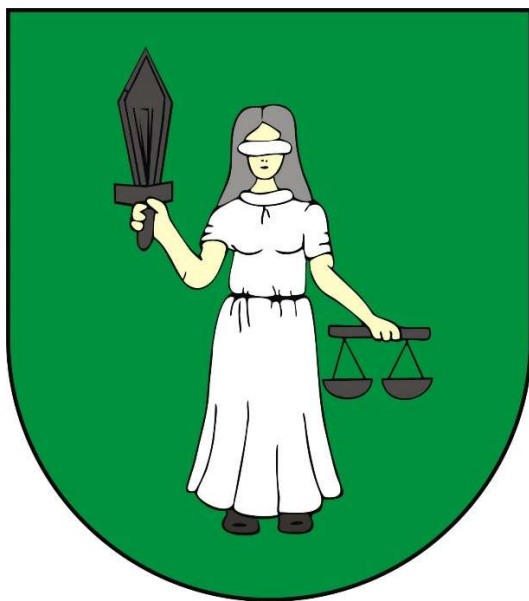

Ilustracja 13 GODÓW, UL. 1 MAJA. ZASOBY WŁASNE, 2024 R.

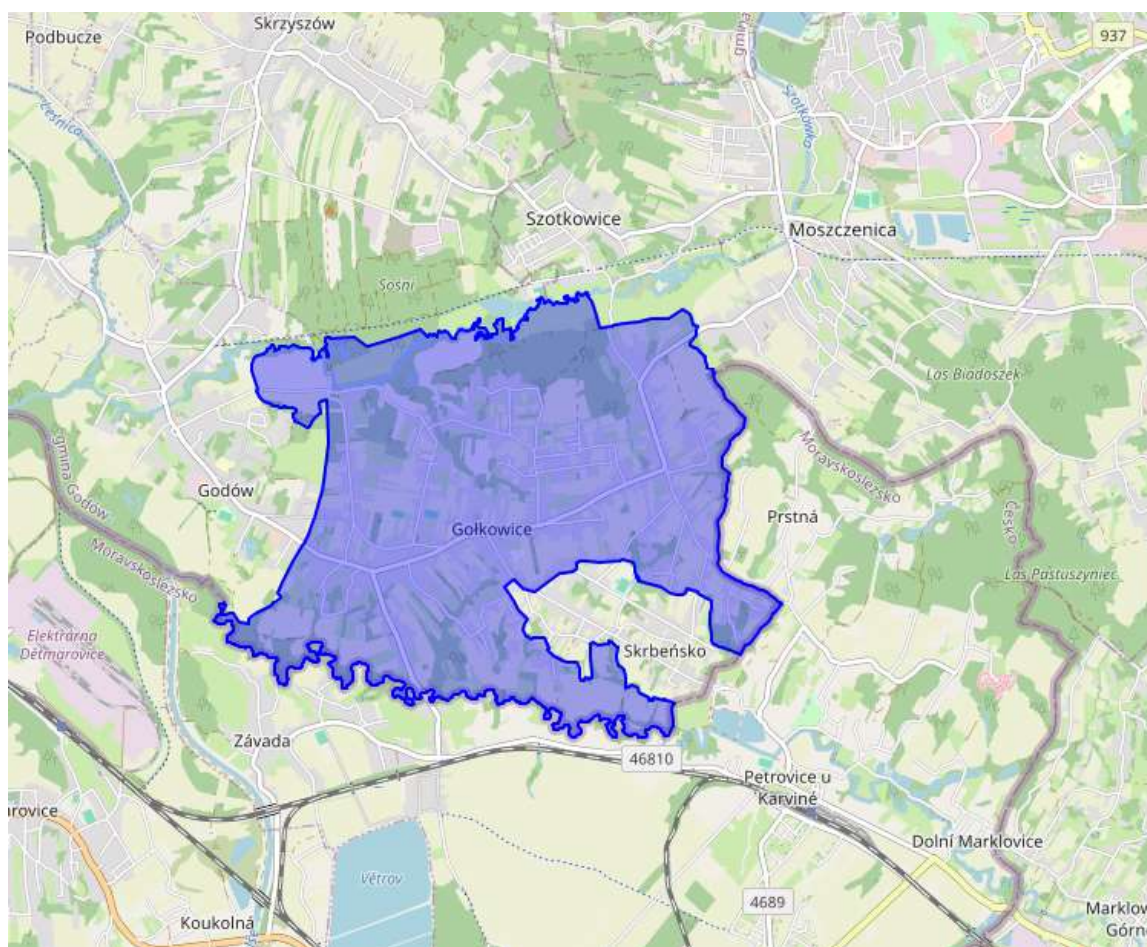
Na początku 2016 roku powstał pomysł utworzenia trasy rowerowej na bazie dawnych linii kolejowych w regionie. Pod koniec czerwca 2018 gotowy był odcinek trasy biegnący śladem dawnej linii kolejowej nr 159 na terenie Godowa o długości 2,8 km. 21 września 2018 odbyło się oficjalne otwarcie ścieżki rowerowej pod nazwą „Żelazny Szlak Rowerowy”. Trasa częściowo przebiega starotorzem linii kolejowych nr 159 i 170 po pograniczu polsko-czeskim przez tereny 5 gmin: Godów, Jastrzębie-Zdrój oraz Zebrzydowice, a także czeską Karwinę i Piotrowice położone w pobliżu Karwiny. Pętla główna ma 54 km długości.

Obecnie sołectwo Godów posiada pełne zaplecze handlowo-usługowe, oświatowe i kulturalne. Według danych na dzień 31 XII 2024 rok sołectwo to zamieszkuje 1826 osób.

Sołectwo Gołkowice

Ilustracja 14 HERB SOŁECTWA GOŁKOWICE

Ilustracja 15 MAPA SOŁECTWA GOŁKOWICE. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Golkowice_slaskie

Gołkowice stanowią drugie co do wielkości sołectwo gminy Godów, najbardziej na południe wysuniętą miejscowość powiatu wodzisławskiego. Leżą w strefie przygranicznej z Republiką Czeską, nad rzeczką Piotrówką. Gołkowice to jedna z najwcześniej poświadczonych osad na tym terenie. W dolinie rzeczki Piotrówki znajduje się pradawne grodzisko. Znalezione tu przedmioty mezołityczne, z okresu kultury łużyckiej i wczesnego średniowiecza (VII-IX wiek), m. in. fragmenty naczyń i wyroby krzemienne.

Gołkowice, mimo iż nie są oficjalnie podzielone administracyjnie, posiadają dzielnice historyczne, tzw. przysiółki: Borowica, Głęboch, Podlesie oraz Żabków.

W zapiskach historycznych Gołkowice pojawiają się już w 1223 roku, kiedy to płaciły dziesięcinę klasztorowi norbertanek w Rybniku, następnie do Solcy. Pierwsza źródłowa wzmianka o Gołkowicach pochodzi z dokumentu wystawionego w 1278 r. przez księcia opolsko-raciborskiego Władysława „in curia nostra circa Golcowitz”, tj. „na naszym dworze pod Gołkowicami”. W tym samym roku Książę Wodzisław zezwala swojemu rycerzowi Stefanowi na lokację wsi na prawie niemieckim.

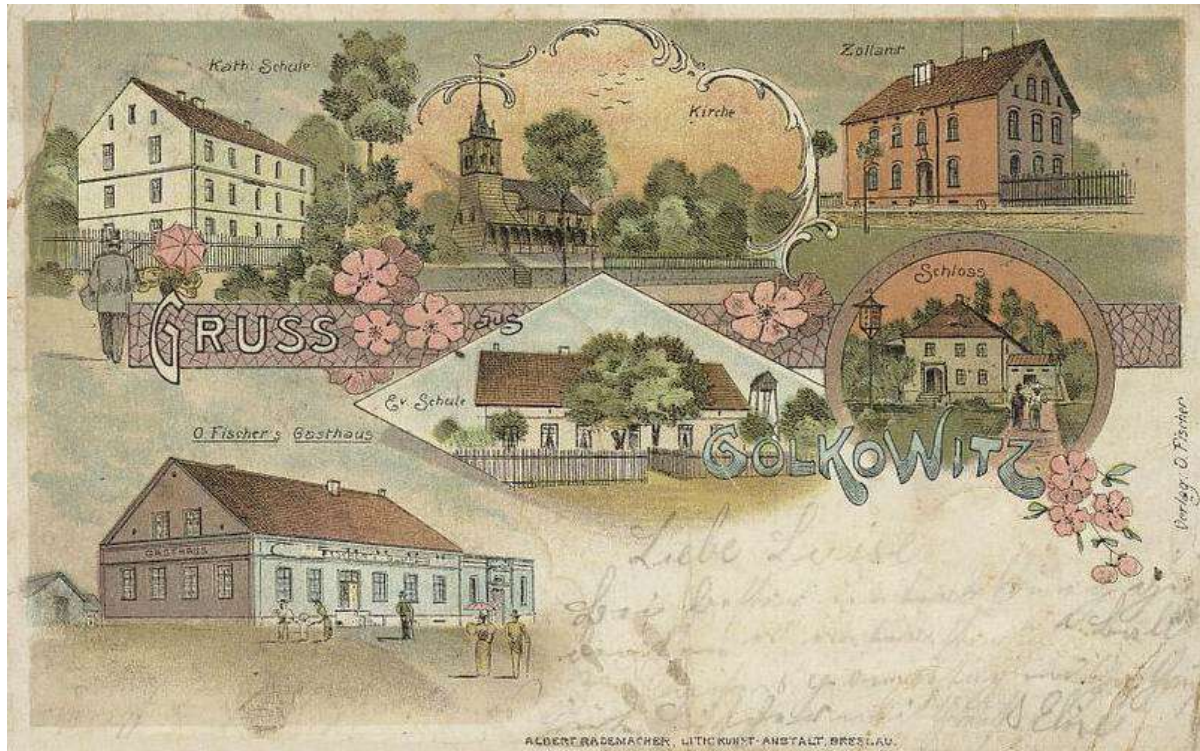
Nazwa Gołkowice pochodzi od imienia Gołek. W XIII wieku, skąd pochodzi zapis, używano nazwy Golkowici. Zapis wspomina, że w XIII wieku Gołkowice należały do książąt raciborskich, którzy posiadali tu swój dwór na częściowo sztucznie usypanym kopcu otoczonym fosą.

Kolejnymi właścicielami wsi byli m. in. Golkowscy, Borinscy, Szeligowie, Jaroschin, Skrbenscy, Wysoccy, Wolscy oraz Reichenbachowie. Wspomniany Skrbenski był w II połowie XVIII wieku landratem (starostą) powiatu pszczyńskiego. Golkowscy z Gołkowic herbu Wieże pojawiają się w XVI-XVIII wieku na licznych okolicznych majątkach. We wsi znajdował się od XVII wieku do II połowy XX wieku zamek z kaplicą. Około 1886 roku majątek rycerski liczył 487 ha, jego właścicielem był Jählig, po nim Jaeschke, a inspektorami kolejno: Zimmerman i Bugla. Na początku XX wieku we dworze działała cegielnia.

Gołkowice położone są przy dawnym szlaku handlowym i pocztowym, prowadzącym od Raciborza przez Frysztat do Cieszyna, zwanym niegdyś drogą królewską. Ponieważ od połowy XVIII wieku Gołkowice były wioską położoną przy granicy państw, powstał tu urząd celny. W metrykach przewijają się celnicy i strażnicy. Rozwijał się handel. Obok mostu granicznego na Piotrówce istniały dwie karczmy.

Wieś stanowiła odrębną gminę. W pieczęci posiadała wyobrażenie bogini sprawiedliwości z mieczem i wagą w ręku. W 1783 roku wieś zamieszkiwało 360 osób,

13 siodłaków, 30 zagrodników i 32 chałupników. Działały 3 młyny wodne. W 1829 roku wieś liczyła 458 mieszkańców w 87 budynkach. W 1861 roku - 740 osób, w 1940 roku – 1388 osób.

Ilustracja 16 WIDOKÓWKA „POZDROWIENIA Z GOŁKOWIC”, LATA 1900 – 1910. Od góry: szkoła katolicka, kościół, urząd celny, szkoła ewangelicka, pałac oraz zajazd należący do O. Fischera. Źródło: Fotopolska

Na terenie sołectwa działalność duszpasterską prowadzą następujące kościoły:

- Kościół ewangelicko-augsburski (parafia w Gołkowicach)
- Kościół rzymskokatolicki (parafia Podwyższenia Krzyża Świętego i św. Anny)

Miejscowość Gołkowice należała do parafii w Godowie. Książę Władysław zbudował tutaj kaplicę zamkową pod wezwaniem św. Michała Archaniola, w której odbywały się nabożeństwa dla rezydującego w Gołkowicach księcia i jego dworu. W XVII wieku kaplica była w ruinie, więc w 1687 roku wzniesiono nowy obiekt pw. św. Matki Anny. W latach 70. XIX wieku kościółek ten stał się ruiną. Petsch, ówczesny właściciel Gołkowic, nie był zainteresowany jego renowacją. Efektem zabiegów proboszcza godowskiego ks. Antoniego Abendrotha, do którego parafii należał kościół gołkowicki, była inicjatywa odbudowy kościoła. Inwestycję wzniesiono z fundacji gospodarza (siodłaka) z Gołkowic - Józefa Grzonki. Na początku postawiono wieżę, którą pozyskano z rozbieranego wówczas kościoła pw. św. Anny w Pruchnej. Zorganizowano zbiórkę na rzecz budowy kościoła, dzięki której uzyskano

wystarczającą kwotę. W 1878 roku powstał drewniany kościół, będący do 1957 roku filią kościoła godowskiego.

Ilustracja 17 KOŚCIÓŁ ŚW. ANNY W GOŁKOWICACH. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Drewniany kościół posiada długość 23m, szerokość 8m, wysokość 6m, oraz wieżę o wysokości 18 metrów. Generalny remont kościoła przeprowadzono w latach 1953, 2006, 2010, 2018. Jest wpisany do rejestru zabytków pod nr 759/66 z dnia 26 września 1966 roku.

Od 1955 roku kościół posiada samodzielnego duszpasterza. W 1957 roku bp Stanisław Adamski ustanowił z Gołkowic samodzielną stację duszpasterską, w 1984 roku parafię. Proboszczem został dotychczasowy ekspozyt - ks. Izidor Myśliwiec.

W dniu 11.04.1985 roku uzyskano pozwolenie na budowę nowego kościoła według projektu Michała Kuczyńskiego. Kościół został konserwowany 15 listopada 1986 roku. W 1996 roku sprowadzono do kościoła organy, które dotychczas były używane w kościele pw. św. Cecylii w Düsseldorfie.

Ilustracja 18 KARTKA POCZTOWA WYŚLANA Z GODOWA, 05.08.1915 ROK. ILUSTRACJE Z LAT 1912-1914. Na górnych zdjęciach: dom Kubitz'a ze sklepem wielobranżowym i budynek masarni, na dolnych: sklep Georga Rusnoka oraz szkoła ewangelicka (po II wojnie światowej- przedszkole).

Ilustracja 19 GOŁKOWICE – WIDOKÓWKA Z LAT 1910 – 1912, SZKOŁA KATOLICKA, KOŚCIÓŁ EWANGELICKI, ZAJAZD I KOŚCIÓŁ KATOLICKI. ŹRÓDŁO: FOTOPOLSKA

Gołkowice zamieszkuje liczna rzesza ewangelików, którzy przybyli tu w okresie kolonizacji fryderycjańskiej, zapoczątkowanej przez króla pruskiego Fryderyka II Wielkiego. Odpowiadając na królewski edykt, pierwszy starosta powiatu pszczyńskiego, jednocześnie właściciel dóbr rycerskich w Gołkowicach i Godowie – Maksymilian Bernard Leopold von Skrbeński postanowił w 1775r. utworzyć na wykarczowanej powierzchni leśnej pierwotnie 55 punktów osiedleńczych, a założonej kolonii nadać nazwę pochodzącą od swego nazwiska: Skrbeńsko. Potwierdzenie nadania ziemi i domów kolonistom nosi datę 28 X 1775 r. W ciągu ośmiu późniejszych lat zasiedlono 20 takich miejsc kolonistami wyznania ewangelickiego, wywodzącymi się ze Śląska Cieszyńskiego, wchodzącego wówczas w skład Monarchii Austriackiej. Początkowo ewangelicy zrzeszali się w parafii wodzisławskiej. 1 maja 1876 roku miało miejsce uroczyste otwarcie wzniesionej w Gołkowicach jednoklasowej szkoły ewangelickiej wraz z mieszkaniem dla nauczyciela. Budynek gołkowickiej szkoły był nie tylko miejscem zdobywania przez uczniów wiedzy, lecz również domem modlitwy dla ewangelików, w którym odbywały się nabożeństwa i inne uroczystości religijne. Znaczenie Gołkowic wzrosło z chwilą założenia tam odrębnego cmentarza ewangelickiego. Dotąd bowiem pochówki odbywały się na cmentarzu przy drewnianym kościele katolickim św. Anny. Cmentarz powstał na polu przylegającym do parceli szkolnej, ofiarowanej przez miejscowego rolnika wyznania ewangelickiego Firle. Poświęcenie cmentarza nastąpiło 14 stycznia 1897 r., przy okazji pogrzebu zmarłego parę dni wcześniej wieloletniego nauczyciela szkoły, Ernsta Bosdorfa.

Ewangelicy

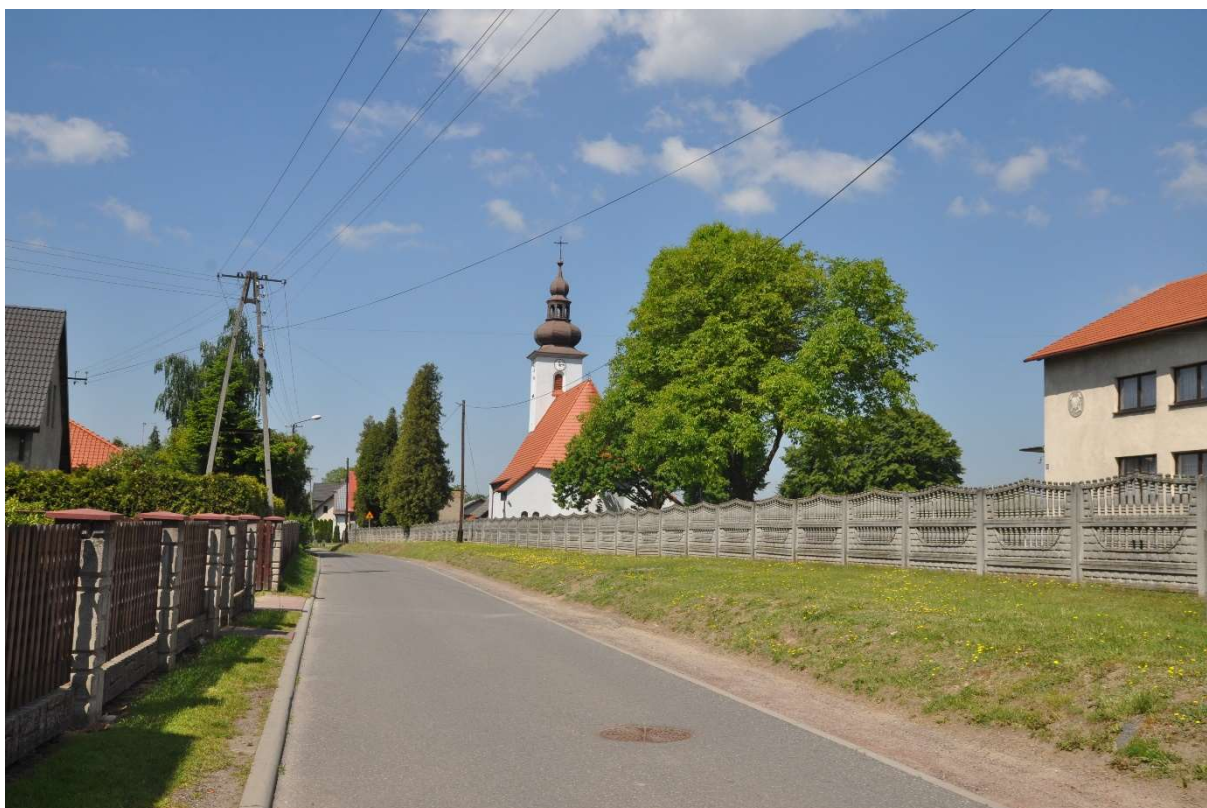
z okolic Gołkowic podjęli dążenia do wybudowania własnej świątyni. Uroczyste poświęcenie wybudowanego w Gołkowicach kościoła ewangelickiego nastąpiło 1 listopada 1910 roku. Odprawiano w nim nabożeństwa religijne dla miejscowych i okolicznych wyznawców luteranizmu.

Ilustracja 20 KOŚCIÓŁ EWANGELICKI W GOŁKOWICACH, LATA 1934 – 1935. ŹRÓDŁO: PRZYJACIEL DOMU. KALENDARZ DLA EWANGELIKÓW NA ROK PRZESTĘPNY 1936

Ilustracja 21 KOŚCIÓŁ EWANGELICKO – AUGSBURSKI W GOŁKOWICACH. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Ilustracja 22 GOŁKOWICE UL. CMENTARNA, W TLE KOŚCIÓŁ EWANGELICKO – AUGSBURSKI. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

W przysiółku Żabków istniała około 1788 roku karczma Metznera oraz folwark, który w latach 80. XIX wieku nabył proboszcz godowski, ks. Abentroth. Kapłan próbował remontować bezskutecznie zniszczoną kaplicę zamkową. W okresie jego kadencji zbudowano zakrystię w Łaziskach, kaplice w Żabkowie i Skrbeńsku, plebanię w Godowie oraz kościół w Gołkowicach.

We wsi znajdowała się początkowo drewniana, a od 1867 roku murowana szkoła. W latach 80. XIX wieku należały do niej dzieci z okolicznych kolonii i przysiółków: Podlesia, Żabkowa, Skrbeńska, Głembocza, młynów Kopca i Borowicy. Liczyła wówczas 276 uczniów.

W 1876 roku oddano do użytku szkołę ewangelicką, w której (aż do czasu wybudowania kościoła w 1910 roku) odprawiano także nabożeństwa dla wiernych tego obrządku.

Po II wojnie światowej nauka odbywała się w dwóch budynkach dawnych szkół - katolickiej i ewangelickiej. W 1962 r. oddano do użytku nową szkołę, tzw. „Tysiąclatkę”, której budowa rozpoczęła się w 1960 roku. W okresie międzywojennym uruchomiono też pierwsze przedszkole (ochronkę), które po wojnie działało w budynku byłej szkoły ewangelickiej, później katolickiej. Budynek szkoły ewangelickiej rozebrano, w jego miejscu znajduje się obecnie ośrodek kultury. W latach 1999-2000 wzniesiono gimnazjum. Dyrektorami szkoły byli po wojnie m.in.: H. Zaremba,

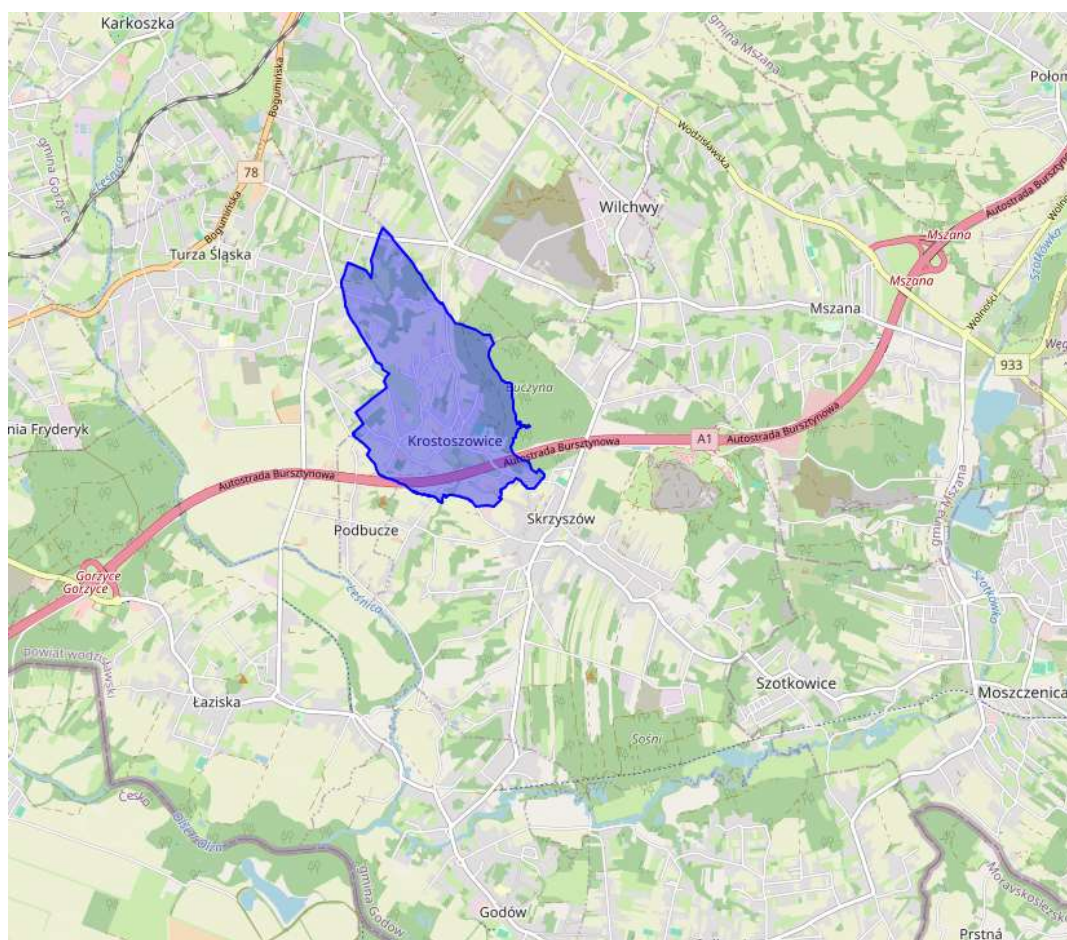
J. Peterko, J. Penkała, M. Żyła. W latach 80. XIX w. do miejscowej szkoły należały dzieci z okolicznych kolonii i przysiółków: Podlesia, Żabkowa, Skrbeńska, Głembocza, młynów: Kopca i Borowicy.

Gołkowice posiadają pełne zaplecze handlowo-usługowe, oświatowe i kulturalne. Według danych na dzień 31 XII 2024 rok Sołectwo Gołkowice zamieszkuje 4091 osób.

Sołectwo Krostoszowice

Ilustracja 23 HERB SOŁECTWA KROSTOSZOWICE

Ilustracja 24 MAPA SOŁECTWA KROSTOSZOWICE. Źródło:
https://www.polskawliczbach.pl/wies_Krostoszowice

Krostoszowice po raz pierwszy zostały wzmiankowane w 1416 roku jako Crostoschwicze. Henryk Borek wywodzi nazwę wsi od przezwiska Krostosz, natomiast autor kroniki skrzyszowskiej - od nazwiska dziedzica, Jontka Krostoszowskiego, właściciela pobliskiego Godowa.

Od początku istnienia wieś ściśle związana była z sąsiednim Skrzyszowem. Należała bowiem do jego kościoła i szkoły. Płaciła czynsz kolegiacie w Raciborzu (XV wiek); nauczycielowi – „52 bochenki chleba” (1717 rok). Krostoszowice wchodziły w skład państewka wodzisławskiego.

Wieś stanowiła gminę i posiadała w polu pieczęci wyobrażenie Jana Nepomucena, stojącego między dwoma domami, trzymającego krzyż i gałązkę palmową. W 1783 roku we wsi znajdowało się 11 pełnych gospodarstw, 3 zagrodników, chałupnik oraz funkcjonował młyn wodny. Krostoszowice liczyły wówczas 50 mieszkańców. W 1829 roku w 22 domach mieszkało 155 osób, w 1864 roku – 294 osoby w 42 domach, w 1940 roku wieś liczyła blisko 700 mieszkańców. Około 1860 roku mieszkańcy posiadali 16 koni, 56 sztuk bydła oraz 13 świń. Na początku XX wieku zbudowano niewielką szkołę (z 2 izbami lekcyjnymi i mieszkaniem kierownika), którą rozbudowano w latach 1964-1967, 1984-1987. W latach 90. XX wieku wybudowano nową salę gimnastyczną. Do szkoły uczęszczają również dzieci z Podbucza.

Ilustracja 25 KROSTOSZOWICE – SZKOŁA PODSTAWOWA IM. GUSTAWA MORCINKA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Mieszkańcy utrzymywali się głównie z nisko dochodowego rolnictwa prowadzonego na gliniastych, nieurodzajnych ziemiach.

Działały tu m. in.: chór „Słowiczek” (lata 1920-1922) oraz „Jutrzenka” (lata 1929-1933); zespół śpiewaczy „Gospodyni” (od 1995 roku) oraz ZHP i klub sportowy „Inter” (od 2002 roku). Po II wojnie światowej rozbudowano szkołę (lata 1964-1967, 1984-1987). W XX wieku krajobraz wsi przekształciły pobliskie kopalnie. Na terenie Krostoszowic w latach 50. XX wieku działały dwa kopalniane szyby (nieistniejące) nieczynnej kopalni KWK „1 Maja”.

Ilustracja 26 DAWNY SZYB KWK „1 MAJA” W KROSTOSZOWICACH. LATA 50. XX WIEKU. Źródło: Urząd Gminy Godów w: <https://wodzislawslaski.naszemiasto.pl/historia-godowa-kto-pamietaszzyby-w-krostoszowicach>.

W 1945 roku Krostoszowice weszły w skład gminy Godów, w 1954 roku - w skład gromady Skrzyszów, w 1973 - roku ponownie w skład gminy Godów, stanowiąc odrębne sołectwo.

Na początku lat 80. XX wieku przystąpiono do budowy kaplicy i punktu katechetycznego w Krostoszowicach. Kaplicę poświęcił w 1983r. ks. bp H. Bednorz.

Projekt wzniesionego w latach 80. XX wieku kościoła opracowali inżynierowie: H. Hawel i S. Kwaśniewicz. W 1983 roku poświęcono kościół i utworzono samodzielną placówkę duszpasterską, w 1991 roku erygowano Parafię Św. Jana Nepomucena, w skład której wchodzi Krostoszowice i Podbucze.

W 1992 roku do użytku w oddano nowo wybudowaną salę gimnastyczną. W 2008 roku wyburzono część domów w związku z budową autostrady, która przebiega przez centrum wsi. Autostrada A1 podzieliła część Krostoszowic, dlatego konieczne było stworzenie drogi, która umożliwia mieszkańcom swobodnie przemieszczanie się w miejscowości. Do tego celu częściowo skorzystano z drogi technologicznej, która była wykorzystywana podczas budowy autostrady A1.

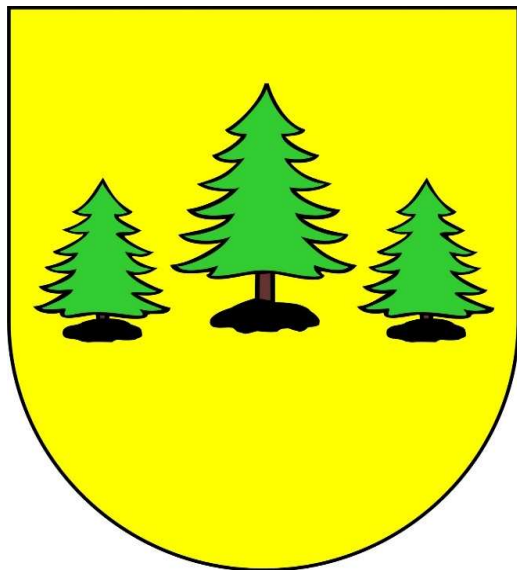

Ilustracja 27 KROSTOSZOWICE UL. SZYBOWA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

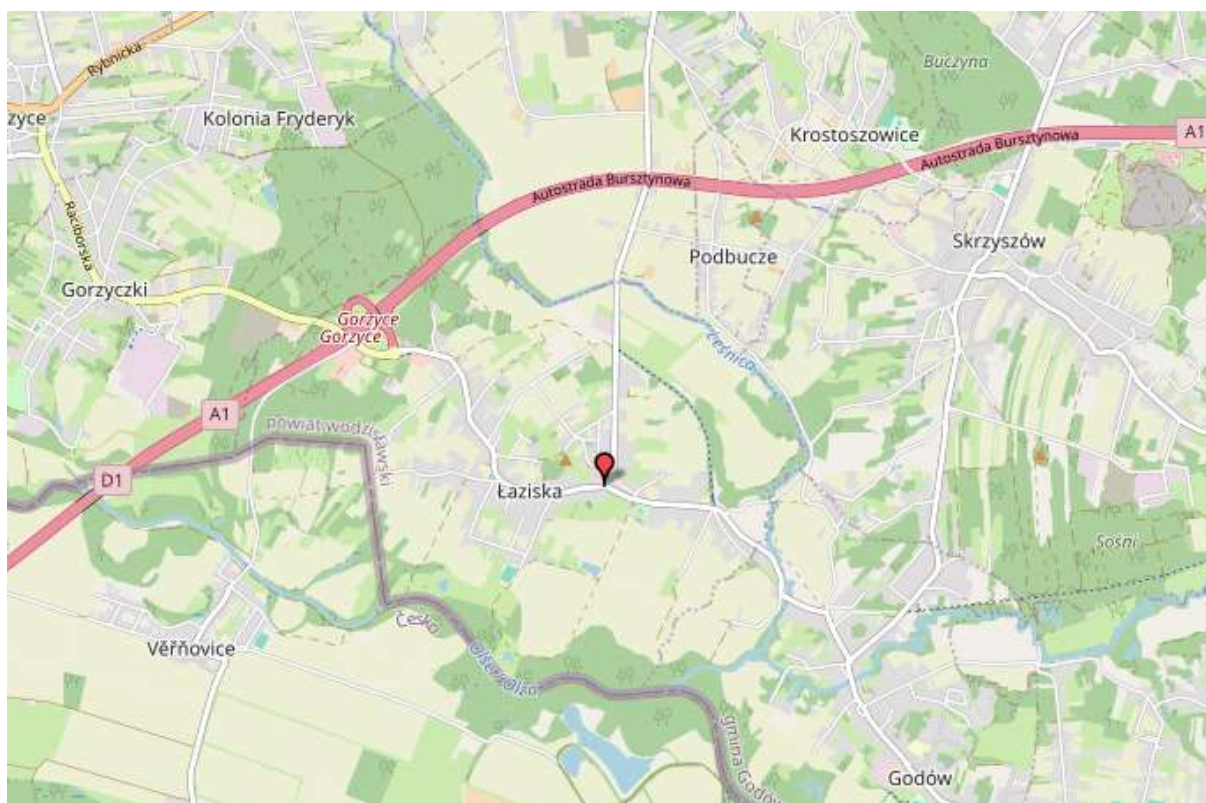
Od 2012 roku na terenie dawnych szybów kopalnianych kopalni KWK „1 Maja” w Krostoszowicach powstał kompleks boisk sportowych „Moje boisko – Orlik 2012” wraz z terenem rekreacyjnym „Mustang”. Kompleks złożony jest z boisk do piłki nożnej, koszykówki, placu zabaw, siłowni zewnętrznej, ścieżki edukacyjno-dendrologicznej oraz wiaty. Obiekt jest miejscem spotkań mieszkańców oraz wydarzeń istotnych dla sołectwa. Inwestycja przyczyniła się do poprawy warunków życia mieszkańców okolicznych miejscowości, zwiększyła dostępność mieszkańców obszarów wiejskich do terenów rekreacyjnych. Miejskowe władze oceniają, że inwestycja wpłynęła w dużym stopniu na promocję gminy.

Krostoszowice posiadają pełne zaplecze handlowo-usługowe, oświatowe i kulturalne. Według danych na dzień 31 XII 2024 rok Sołectwo Krostoszowice zamieszkuje 1072 osoby.

Sołectwo Łaziska

Ilustracja 28 HERB SOŁECTWA ŁAZISKA

Ilustracja 29 LOKALIZACJA NA MAPIE SOŁECTWA ŁAZISKA. Źródło:
https://www.polskawliczbach.pl/wies_Laziska_godow_slaskie

Łaziska są jedną z najstarszych miejscowości regionu. Osada powstała w średniowieczu jako wieś rycerska. Nie zachowały się wzmianki źródłowe z tego okresu. Łaziska były bogatą wsią położoną przy drodze królewskiej „via regia”. Nazwa osady pochodzi od wyrazu łąz, który oznaczał grunt uprawny na wykarczowanym lesie. Na skraju dzisiejszego lasu pomiędzy Łaziskami i Wierzniowicami, istniała prawdopodobnie historyczna osada średniowieczna – „Zimna Wódka” oraz przysiółek Młyn.

W Łaziskach na niewielkim wzniesieniu, w malowniczym otoczeniu starych dębów i kasztanowców dominuje budynek gotyckiego kościoła parafialnego (dawniej filialnego) pw. Wszystkich Świętych, datowanego na XV – XVI wiek, zaliczanego do najcenniejszych, drewnianych budowli sakralnych w skali kraju. Obiekt wpisany jest do rejestru zabytków i znajduje się na Szlaku Architektury Drewnianej województwa śląskiego.

Ilustracja 30 KOŚCIÓŁ PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH W ŁAZISKACH. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Drewniana orientowana świątynia należała jako filia do parafii w Godowie, według niektórych badaczy także do Niemieckiej Lutyni. Nie jest znana dokładna data wzniesienia kościoła. Aktualnie uznaje się, że kościół wybudowano w 1467 roku,

natomiast wieżę drewnianą datuje się na 1507 rok. Kościół został odnowiony w 1736 roku, w XIX wieku i w 1949 roku. W 1870 roku drewnianą zakrystię zastąpiono murowaną. Posiada konstrukcję zrębową oraz dominującą wieżę zwieńczoną izbicą. Gruntowny remont świątynia przeszła w latach 1997-2001. Odkryto i udostępniono cenne XVI - wieczne polichromie na ścianach nawy i prezbiterium. Przedstawiają one m. in. sceny pasyjne i zmartwychwstania oraz sceny z Biblii, a także fundatorów świątyni w szlacheckich strojach. Wyposażenie świątyni to elementy główne barokowo-rokokowe. Późnobarokowy ołtarz główny posiada elementy XVI- wieku tryptyku. W ołtarzu centralną jest figura Madonny z Dzieciątkiem. Zawieszone obok tablice, pierwotnie niegdyś skrzydła tryptyku, posiadają na awersach rzeźby czterech świętych: Katarzyny, Małgorzaty, Barbary i Doroty. Na rewersach tablic znajdują się malowidła świętych: Mikołaja, Edwarda, Wawrzyńca i Sebastiana. Dla upamiętnienia uderzenia pocisku w 1945 r. powstała „wyrwa” w ścianie zasłonięta szybą z symbolem Opatrzności Bożej. Pod sobotami znajduje się kamienna, średniowieczna kropielnica. Zachowała się również XVII- wieczna ambona oraz XVIII- wieczna chrzcielnia.

W XVI wieku dworskie Łaziska posiadali kolejno: Jerzy i Jan Lyschka z Lutyni, Adam Trdla z Witkowic, oraz Planknarowie i Adam Oderski. Wieś i folwark, były własnością kameralną. W II połowie XIX wieku ich właścicielką została Marie von Steinkeller. Od XVI wieku w Łaziskach istniał folwark, zbudowany przez Oderskiego, z zarządcą zwanym amtmanem lub verwalterem. W 1845 roku we dworze hodowano 3430 owiec rasy merynos. Ostatnimi właścicielami dworu byli Larischowie z Karwiny. Dwór właścicieli znajdował się wraz z budynkami gospodarczymi tworząc dziedziniec na skraju wsi. Zburzono go w II połowie XX wieku. W XIX wieku miejscowy dwór posiadał istotne znaczenie dla regionu. Chodowano tu konie i bydło. Teren miał powierzchnię 523 ha. W początkach XX wieku w Łaziskach, zbudowano leśniczówkę, którą zamieszkiwała pierwotnie Marie von Steinkeller. Obecnie przekształcony obiekt funkcjonuje jako usługowy.

We wsi istniała od lat 30. XIX wieku szkoła, do której w 1860 r. należało 122 dzieci. Przebudowano ją w latach 80. XIX wieku. W latach 20. XX wieku wzniesiono nowy budynek szkolny.

Ilustracja 31 ŁAZISKA, ZESPÓŁ SZKOLNO – PRZEDSZKOLNY. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Łaziska były odrębną gminą. Posiadały w pieczęci wyobrażenie rośliny o 3 dużych liściach. Sołtysami byli m.in.: Wawrzyczny, Wodecki i Stańkusz. We wsi mieszkało pierwotnie 24 kmieci. U schyłku XVI wieku Adam Oderski zlikwidował 11 gospodarstw. Część rozparcelowano na gospodarstwa zagrodnicze. Około 1780 roku było tu 12 siodłaków, 11 zagrodników i 14 chałupników.¹ W latach 20. XIX wieku uwłaszczono gospodarstwa kmieci. W 1845 roku w 66 domach mieszkało 485 osób, w tym 19 osób pochodzenia żydowskiego, a w 1860 roku – w 103 gospodarstwach - 543 mieszkańców. W 1940 roku liczyły 1024 osoby. Poza granicami wsi, w dolinie rzeki Leśnicy, do XIX wieku istniał dużych rozmiarów staw. Działały tu dwa młyny, funkcjonowała również karczma. Właścicielami jej byli na przełomie XIX i XX wieku Łuskowie.

¹ Po staropolsku chłop, kmieć to również siodłak (od; siodło, wieś, osiedle). W etnolekcie górnos Śląskim jest to siodłok (odpowiednik niemieckiego Bauer) Siodłok był bogatszym chłopem, posiadającym ziemię. Biedniejszy chłop małorolny to po polsku zagrodnik (niem. Gärtner). Najbiedniejsi chłopcy, którzy masowo ruszali za pracą do miast, chłopcy bezrolni to chałupnicy (niem. Häusler)

W krajobrazie Łazisk istnieją dominanty przestrzenne: kościół parafialny pod wezwaniem Wszystkich Świętych oraz wzgórze z Kalwarią, z której, rozciągają się osie widokowe na okolice Olzy oraz Beskidy.

Ilustracja 32 ŁAZISKA UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

W Łaziskach przebiega węzeł „Gorzyczki” Autostrady A1. Natomiast strefa przemysłowa przy węźle autostradowym stanowi korzystną lokalizację dla dużych obiektów handlowych i usługowych. Wieś Łaziska zlokalizowana jest wzdłuż drogi na osi Jastrzębie-Zdrój - Racibórz, wzdłuż granicy z Republiką Czeską. Główny trakt stanowi ulica Powstańców Śląskich. Wieś otoczona jest dolinami rzek: Olzy, Leśnicy i Szotkówki.

Ochotnicza Straż Pożarna w Łaziskach założona została 27 lutego 1911 roku.

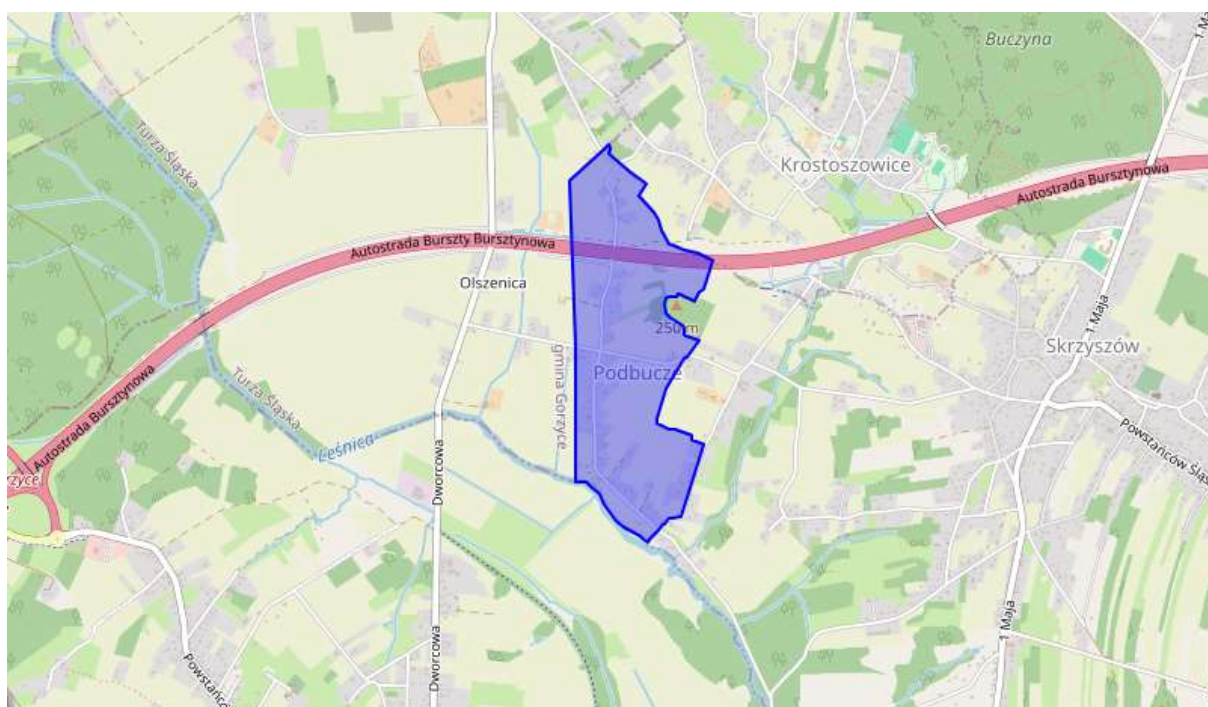
Dla odróżnienia od nazwy miasta Łaziska Górne funkcjonują cztery różne wersje pełnej nazwy wsi: "Łaziska Wodzisławskie", "Łaziska Rybnickie", "Łaziska Śląskie" oraz "Łaziska nad Olzą".

Łaziska posiadają pełne zaplecze handlowo-usługowe, oświatowe i kulturalne. Według danych na dzień 31 XII 2024 rok Sołectwo Łaziska zamieszkuje 1964 osoby.

Sołectwo Podbucze

Ilustracja 33 HERB SOŁECTWA PODBUCZE

Ilustracja 34 MAPA SOŁECTWA PODBUCZE. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Podbucze

Podbucze położone jest w północnej części gminy Godów, sąsiaduje z Godowem, Łaziskami, Turzą Śląską, Krostoszowicami i Skrzyszowem. W południowej części sołectwa płynie rzeka Leśnica.

Podbucze zwane Friedrichstal (Dolina Friedricha), powstało na fali tzw. kolonizacji fryderycjańskiej, na skraju ciek wodnego i osuszonego wcześniej stawu. Dawniej rozciągały się tu pola dworskie. Podbucze zostało założone w 1776 roku przez właścicielkę Wodzisławia, Zofię Karolinę, wdowę po hrabim von Dyhrn. Otrzymało niemiecką nazwę na cześć króla Fryderyka II.

Na mapie z lat 20. XIX wieku, obok niemieckiej nazwy pojawiła się nazwa polska osady – Podbucze. Kolonię zasiedlili rzemieślnicy wyznania ewangelickiego. Część z nich w późniejszym czasie opuściła osadę. W 1829 roku Podbucze liczyło 155 mieszkańców, w 1940 roku 208 mieszkańców. W I połowie XIX wieku we wsi było 10 warsztatów tkackich. W 1861 roku kolonia liczyła 29 domów, 114 katolików i 60 ewangelików. Stanowiła samodzielną gminę i posiadała w polu pieczęci godło z wyobrażeniem umieszczonych obok siebie sękatych pni. Wizerunek nawiązywał do charakterystycznego położenia w sąsiedztwie niewielkiego lasu – buczyny, do graniczącego do I połowy XX wieku z polami dworskimi. Wieś należała do parafii w Skrzyszowie, od 1983 - roku do parafii w Krostoszowicach.

Ilustracja 35 PODBUCZE UL. WIEJSKA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Dzieci uczęszczały do szkoły w Skrzyszowie. W latach 2008 – 2012 zbudowano na terenie sołectwa autostradę A-1, która podzieliła niewielką miejscowość. Powstała

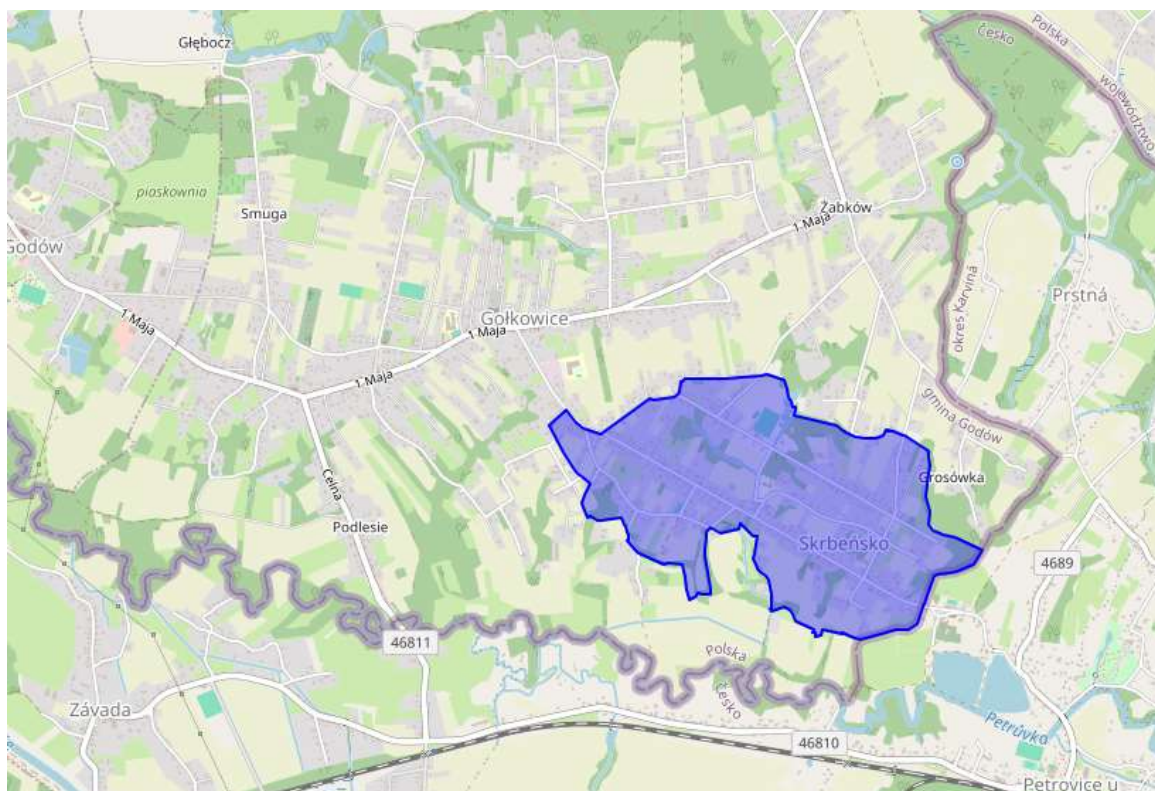
również nowa ulica Bukowa, wzdłuż której funkcjonuje nowa zabudowa. Dawny układ przestrzenny kolonii stracił swój charakter.

Według danych na dzień 31 XII 2024 rok Sołectwo Podbucze zamieszkuje 191 osób.

Sołectwo Skrbeńsko

Ilustracja 36 Herb sołectwa Skrbeńsko

Ilustracja 37 MAPA SOŁECTWA SKRBEŃSKO. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Skrbensko

Skrbeńsko stanowi jedno z siedmiu sołectw Gminy Godów. Położone jest w południowo-wschodniej części gminy, od południa i wschodu graniczy z czeskimi Petrovicami.

Skrbeńsko jest kolonią fryderycjańską, założoną aktem z 1775 roku przez Maksymiliana Bernarda Leopolda von Skrbenski, landrata ówczesnego powiatu pszczyńskiego oraz właściciela Gołkowic. W miejscu wykarczowanego lasu planowano pierwotnie 55 miejsc dla kolonistów. W 1783 roku było tu 20 domostw. W połowie XIX wieku zewidencjonowano 60 domów i 361 osób, z których 28 deklarowało wyznanie ewangelickie. Kolonię nazwano na cześć rodziny założyciela. Każdy osadnik otrzymał wolność oraz 8 mórg magdeburskich z domem, stodołą i chlewem. Akt fundacji szczegółowo określał uprawnienia i obowiązki kolonistów. Położona na polach dominialnych wieś nie podlegała gminie Gołkowice. Posiadała własny samorząd oraz pieczęć gminną z wyobrażeniem trzech drzew i siekiery. W latach 30. XX wieku obszar Skrbeńska połączono z gminą Gołkowice.

Ilustracja 38 ZAJAZD PRZYGRANICZNY LUDWIGA GRZONKI. WIDOKÓWKA „POZDROWIENIE ZE SKRBEŃSKA”, 1912 ROK. ŹRÓDŁO: FOTOPOLSKA

W 1896 roku w Skrbeńsku zbudowano kaplicę. Jej budowniczymi byli Karol i Franciszek Canibołowie. Wyposażenie kaplicy stanowił neogotycki ołtarz główny z obrazem patronalnym Najświętszego Serca Pana Jezusa oraz figurami św. Józefa i św. Anny. Po lewej stronie kaplicy znajdowała się figura św. Jana Nepomucena. W 11.07.1899 roku przy kaplicy została erygowana gmina kapliczna. W 1957 roku utworzono nową parafię z wiernymi z Gołkowic i Skrbeńska. W 1973 roku kaplicę rozbudowano.

W 2021 roku wykonano remont kościoła obejmujący dach kościelny i jego ocieplenie oraz remont wnętrza kościoła wraz z malowaniem.

Ilustracja 39 SKRBEŃSKO, KOŚCIÓŁ PARAFII NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

W tym samym roku wykonano remont placu kościelnego oraz fundamentów kościoła.

W latach 1902-1903 w Skrbeńsku zbudowano szkołę. W 1912 roku liczyła 2 klasy, 2 nauczycieli oraz 125 uczniów. W latach 1962-1964 szkołę rozbudowano.

Ilustracja 40 SKRBEŃSKO. ZESPÓŁ SZKOLNO – PRZEDSZKOLNY. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Na początku XX wieku w Skrbeńsku zlokalizowanych było 81 budynków, zamieszkiwały w nich 602 osoby. W 1940 roku wieś liczyła 2324 osoby.

Prężnie działał chór im. Wyspiańskiego (powstał w 1918 roku, po założeniu liczył 187 członków). W 1925 roku jego członkowie składali hołd H. Sienkiewiczowi, którego zwłoki sprowadzano przez sąsiednie Piotrowice do kraju.

W okresie międzywojennym XX wieku działało tu m.in. gniazdo Towarzystwa Gimnastycznego „Sokół”. Obecnie w Skrbeńsku działa (od 1975 roku) zespół folklorystyczny „Melodia”, Koło Gospodyń Wiejskich (od 1970 roku) oraz Inicjatywa Skrbeńsko - Stowarzyszenie Integracyjne.

Skrbeńsko posiadało zabudowę tzw. „pod sznur”, w dwóch równoległych rzędach w dwóch liniach zabudowy oddalonych od siebie o 350 m.

Ilustracja 41 SKRBEŃSKO, UL. PIOTROWICKA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

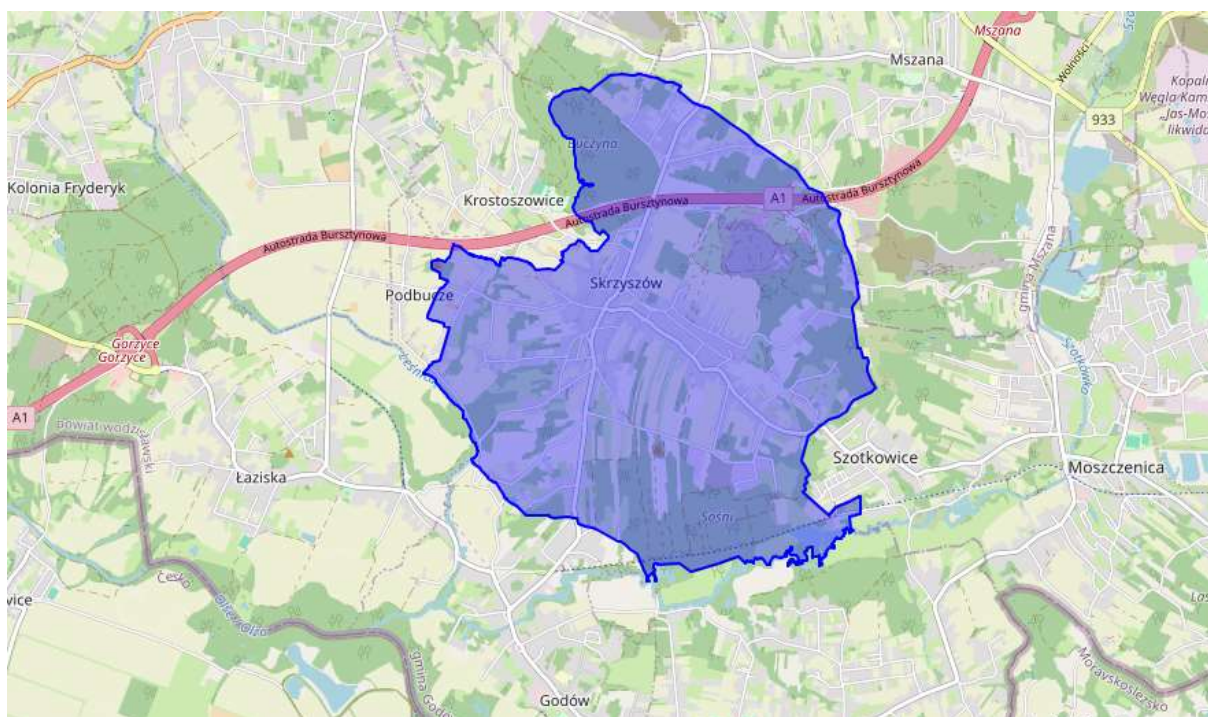
Po II wojnie światowej w przygranicznej wsi powstał budynek Wojsk Ochrony Pogranicza. Współcześnie Skrzeńsko posiada pełne zaplecze handlowo-usługowe, oświatowe oraz kulturalne.

Według danych na dzień 31 XII 2024 rok Sołectwo Skrzeńsko zamieszkuje 981 osób.

Sołectwo Skrzyszów

Ilustracja 42 HERB SOŁECTWA SKRZYSZÓW

Ilustracja 43 MAPA SOŁECTWA SKRZYSZÓW. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Skrzyszow_slaskie

Według autorów publikacji „Kartki z dziejów Skrzyszowa”, zapiski pochodzące z II połowy XVII wieku wskazują, iż Skrzyszów mógł istnieć już w 1226 roku. Według W. Sienkiewicza Skrzyszów jest nazwą dzierżawczą pochodzącą od staropolskiego imienia Skrzysz.

W 1286 roku Skrzyszów wzmiankowany jest jako wieś osadzona na prawie niemieckim. Biskup krakowski, Paweł z Przemankowa wystawił dokument lokacyjny dla wójta bytomskiego Fryczka Frytona. Dokument z dnia 10 czerwca 1301 roku, wystawiony przez księcia raciborskiego Przemysława dowodzi istnienia wioski Skrzyszów na terytorium księstwa raciborskiego. W tym dokumencie jako świadek występuje Adam de Crischowicz - Rycerz Adam ze Skrzyszowa. Prawdopodobnie był on pierwszym właścicielem Skrzyszowa. Rycerz ten od 1291 roku występuje jako podczaszy księcia Przemysława raciborskiego.

W 1327 roku Skrzyszów przeszedł pod panowanie królów czeskich. W latach 30. XIV wieku został związany z Boguminem. Wówczas rycerz Werner de Odirberg, zwany Paszkiewicz, prawdopodobnie syn Adama ze Skrzyszowa, otrzymał od księcia Leszka miasto i gród Bogumin, część przyległych do niego wiosek: Grunów i Zabełków, natomiast Skrzyszów jako spadek po Adamie zatrzymał Werner w całości. Przynależność Skrzyszowa do Bogumina trwała około sto lat.

Wieś liczyła 30 łanów. Posiadała drewniany kościół, „szkołę” i parafię. Jej uposażenie stanowiły m. in. dochody z młyna w Moszczenicy oraz młyna na folwarku Mszana. Do osady należały sąsiednie Szotkowice, odłączone w 1660 roku.

Od 1428 roku wśród posiadłości przynależnych do księstwa bogumińskiego Skrzyszów już nie występuje. Prawdopodobnie na początku XV wieku zmienili się właściciele Skrzyszowa. Nieznane jest rodowe nazwisko nowych właścicieli. Od nazwy wsi nazywają się Skrzyszowscy. Rodzina właścicieli Skrzyszowa należała do zamożnej szlachty. Skrzyszowskich można spotkać w wielu źródłach historycznych: w 1510 roku Wawrzyn Skrzyszowski kupił wieś Gogołowa za 450 guldenów węgierskich, 11 listopada 1519 roku Piotr Skrzyszowski kupił od Rostków z Bzia wieś Jastrzębie za 1350 guldenów węgierskich. Od 1502 roku Skrzyszów należał do Wodzisławskiego Państwa Stanowego. Właścicielami dóbr rycerskich byli w kolejnych latach: rodzina Skrzyszowskich (Wawrzyniec, Piotr, Jerzy oraz Mikołaj, który ufundował dla kościoła dzwon), Tanfalt, Pławetcy, Skrbenscy oraz panowie wodzisławscy.

W 1670 roku budynek szkoły w Skrzyszowie był drewniany, w 1697 roku - już murowany. U schyłku XIX wieku do szkoły uczęszczało ponad 300 dzieci ze Skrzyszowa, Podbucza i Krostoszowic. Szkoła mieściła się w tzw. „Kisterówce”, podwyższonej w 1863 roku o jedno piętro. Obecnie obiekt nie istnieje. Na jej miejscu funkcjonuje plac zabaw. W 1937 roku wzniesiono kolejną, nowoczesną szkołę.

Ilustracja 44 SKRZYSZÓW, SZKOŁA PODSTAWOWA IM. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Na początku XVII wieku wieś była własnością wolnej szlachty. W dokumencie z 1650 roku Skrzyszów wymieniony jest już wśród wsi komornych przynależnych bezpośrednio do pana na Wodzisławiu. W drugiej połowie XVII wieku w Skrzyszowie pozostało 17 dużych pełnołanowych gospodarstw kmiecych oraz 26 mniejszych gospodarstw zagrodniczych. Był tu również folwark, który nie podlegał pod zarząd gminy, lecz stanowił samodzielną jednostkę administracyjną. Funkcjonowały dwa młyny wodne.

Skrzyszów był przez lata gminą. Posiadał pieczęć z symbolem trójkąta z okiem Boskiej Opatrzności. Około 1780 roku mieszkało we wsi 17 kmieci i 26 zagrodników. W połowie XVIII wieku zamieszkiwali tu m. in.: Sitek, Mitko, Duda i Sosna. Funkcjonował folwark i dwa młyny. Rozpoczęto uprawę ziemniaków. W 1825 roku wieś liczyła 15 gospodarstw 100 - morgowych (tj. ok. 25 ha). W 1683 roku przez tzw. Głębozcz przeszła część wojsk Sobieskiego z odsieczą na Wiedeń. Epidemia i głód lat 1847-1848 zdziesiątkowały miejscową ludność.

Na przełomie XVIII i XIX wieku skrajna nędza doprowadziła do powstań chłopskich. W 1865 roku mieszkańcy Skrzyszowa posiadali 1705 mórg ziemi, tj. 626 ha, do folwarku należały 592 morgi – 168 ha ziemi.

Od końca XIX wieku majątek rycerski liczył 305 ha ziemi. Zabudowania dworskie obecnie nieistniejące znajdowały się w trzech lokalizacjach: na późniejszym Wysłuchowym, Skrzyszowskiego oraz w przysiółku Dwór (obecnie skrzyżowanie ul. Powstańców Śląskich z ul. Partyzantów).

Na przełomie XIX i XX wieku rozpoczęła się emigracja, której głównym kierunkiem była Westfalia i możliwości pracy zarobkowej w tamtejszych kopalniach węgla kamiennego. Z początkiem XX wieku znaczna część mieszkańców Skrzyszowa znalazła zatrudnienie w rozwijającym się lokalnym przemyśle górnictwem.

Ilustracja 45 FRAGMENT ZABUDOWY SKRZYSZOWA Z LAT 1918 - 1939. WIDOCZNY KOŚCIÓŁ PW. ŚW. WAWRZYŃCA. ŹRÓDŁO: FOTOPOLSKA

Na przełomie XIX i XX wieku we wsi istniały: folwark, karczma Żyda Perla, myto oraz drewniany obiekt więzienny, który funkcjonował przy ul. Wyzwolenia na posesji Wysłucha. Budynek przeniesiono po II wojnie światowej do skansenu w Chorzowie. W 1911 roku przez wieś przejeżdżał cesarz Wilhelm, jadący do Pszczyny. Znaczącą rolę we wsi odgrywali sołtysi Wysłuchowie. Wielu mieszkańców wzięło udział

w powstaniach śląskich. Wieś miała polski charakter (w plebiscycie w 1921 roku oddano 90% głosów na Polskę). 4 lipca 1922 roku Skrzyszów powrócił do Polski.

W 1928 roku wydarzenia te zostały upamiętnione poprzez usypanie „Kopca Wolności” (ul. 1 Maja). W 1936 roku wzniesiono według projektu Jana Affy kościół pw. św. Michała Archaniola z inicjatywy ks. Roberta Wallacha.

Efektem działań wojennych II wojny światowej zniszczonych zostało 70% zabudowań wsi. Po wojnie nastąpił szybki rozwój ekonomiczny Skrzyszowa, przyczynił się do tego rozwój przemysłu węglowego na tych terenach. Nastąpił znaczący wzrost intelektualny wsi przez dostęp skrzyszowskiej młodzieży do szkół ponadpodstawowych i uczelni wyższych, co do tej pory było trudno osiągalne ze względu na barierę ekonomiczną.

Od lat 60. XX wieku wzrosła zamożność mieszkańców. Wzniesiono większość domów typu willowego. Dotychczasowe obiekty przebudowywano. W 1986 roku Skrzyszów uroczyście obchodził 700-lecie istnienia.

Obecnie w Skrzyszowie znajduje Specjalna Strefa Ekonomiczna, w której działa kilka firm.

Na wyremontowanym placu w rejonie Ośrodka Kultury latem odbywają się liczne imprezy plenerowe. W Skrzyszowie od 1932 roku funkcjonuje klub sportowy LKS Gwiazda Skrzyszów, w którym działają sekcje piłki nożnej oraz tenisa stołowego.

W Skrzyszowie zlokalizowany jest obszar (ponad 32 ha) Katowickiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej. Tereny te zlokalizowane są w strategicznych pod względem gospodarczym rejonach gminy, dobrze skomunikowanych, zapewniających przedsiębiorcom możliwość doboru właściwej lokalizacji do własnych potrzeb.

Historia kościoła i parafii w Skrzyszowie

Pierwsza, drewniana świątynia powstała prawdopodobnie w XIII wieku. Wskazuje na to umiejscowienie kościoła oraz dóbr ziemskich w centrum wsi. Jednak nie zachowały się żadne dokumenty mogące poświadczyć tę tezę.

Parafia nie posiada archiwalnych dokumentów kościelnych. Istniejące archiwa parafii spłonęły w czasie działań wojennych w 1945 roku.

Pierwsza wzmianka o kościele w Skrzyszowie pochodzi z 14 stycznia 1376 roku. Zapiski poświadczają, że był to kościół parafialny, należący do dekanatu żorskiego, diecezji wrocławskiej. Potwierdzenie znajduje się również w spisie świętopietrza z 1447 roku, w którym odnotowano, że parafianie skrzyszowscy uiszczali 4 grosze podatku. Najstarsze zachowane późnogotyckie rzeźby pochodzą

z przełomu XV i XVI wieku. Są to: Madonna z Dzieciątkiem i para herm: św. Katarzyny i św. Doroty. Obecnie znajdują się one w zbiorach Muzeum poddane remontowi. Drugi kościół wzniesiono w końcu XVI wieku, który rozebrano w 1939 roku.

Na początku XVI wieku skrzyszowski kościół był już znany jako miejsce kultu św. Wawrzyńca. Wieś Skrzyszowice (wraz z wsiami: Krostoszowice i Podbucze) należała do parafii w Mszanie. W październiku 1855 roku ks. bp. Henryk Foerster utworzył tzw. lokalię, 18 stycznia 1868 roku reaktywował parafię Skrzyszów. W jej skład weszły również wsie: Krostoszowice oraz Podbucze.

Jedną z zasług proboszcza nowo powstałej parafii, ks. Ringa, było powstanie w Skrzyszowie ochronki prowadzonej przez Siostry Służebniczki.²

W 1931 roku nowy proboszcz ks. Robert Wallach rozpoczął starania w kierunku budowy nowego kościoła pod wezwaniem św. Michała Archanioła. Zobowiązał się do utrzymania kultu św. Wawrzyńca. Prace budowlane rozpoczęto 1 maja 1933 roku. 25 października 1936 roku ks. bp Stanisław Adamski konsekrował nowy, murowany kościół pod wezwaniem św. Michała Archanioła. Jak już wspomniano wcześniej, autorem projektu kościoła jak (i głównego ołtarza), był architekt Jan Affa pochodzący z Raciborza.

² Skrzyszowski klasztor jest najstarszym klasztorem Sióstr Służebniczek w diecezji katowickiej. Budynek klasztoru został wybudowany w latach 90. XIX wieku. W 1995 roku budynek klasztoru został wyremontowany, podniesiono kondygnację budynku, od frontu została dobudowana kaplica. Zgromadzenie zakonne Sióstr Służebniczek NMP Niepokalanie Poczętej w Skrzyszowie liczy obecnie 5 sióstr.

Ilustracja 46 DREWNIANY KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA W SKRZYSZOWIE, LATA 1920 – 1930, ŹRÓDŁO: FOTOPOLSKA

W latach 1936–39 znaczną część wyposażenia dawnego kościoła przeniesiono do nowego. Były to: ołtarz św. Wawrzyńca, barokowa chrzcielnica, stacje drogi krzyżowej, figury Ewangelistów: Jana i Mateusza, figury Aniołów i Świętych oraz odrestaurowane organy. W 1939 roku, drewniany kościół rozebrano.

W wyniku działań wojennych II wojny światowej, budynek kościoła uległ znacznym zniszczeniom. Całkowicie zniszczono dach kościoła, wieża została zburzona do połowy wysokości. Budynek probostwa spłonął. Dzięki staraniom ówczesnego proboszcza, ks. Roberta Wallacha, wyremontowano dach kościoła oraz wnętrze. Nie odbudowano wieży. Zwieńczono ją czterema symbolicznymi krzyżami, ufundowanymi przez cztery miejscowe rodziny, których członkowie nie powrócili z wojny.

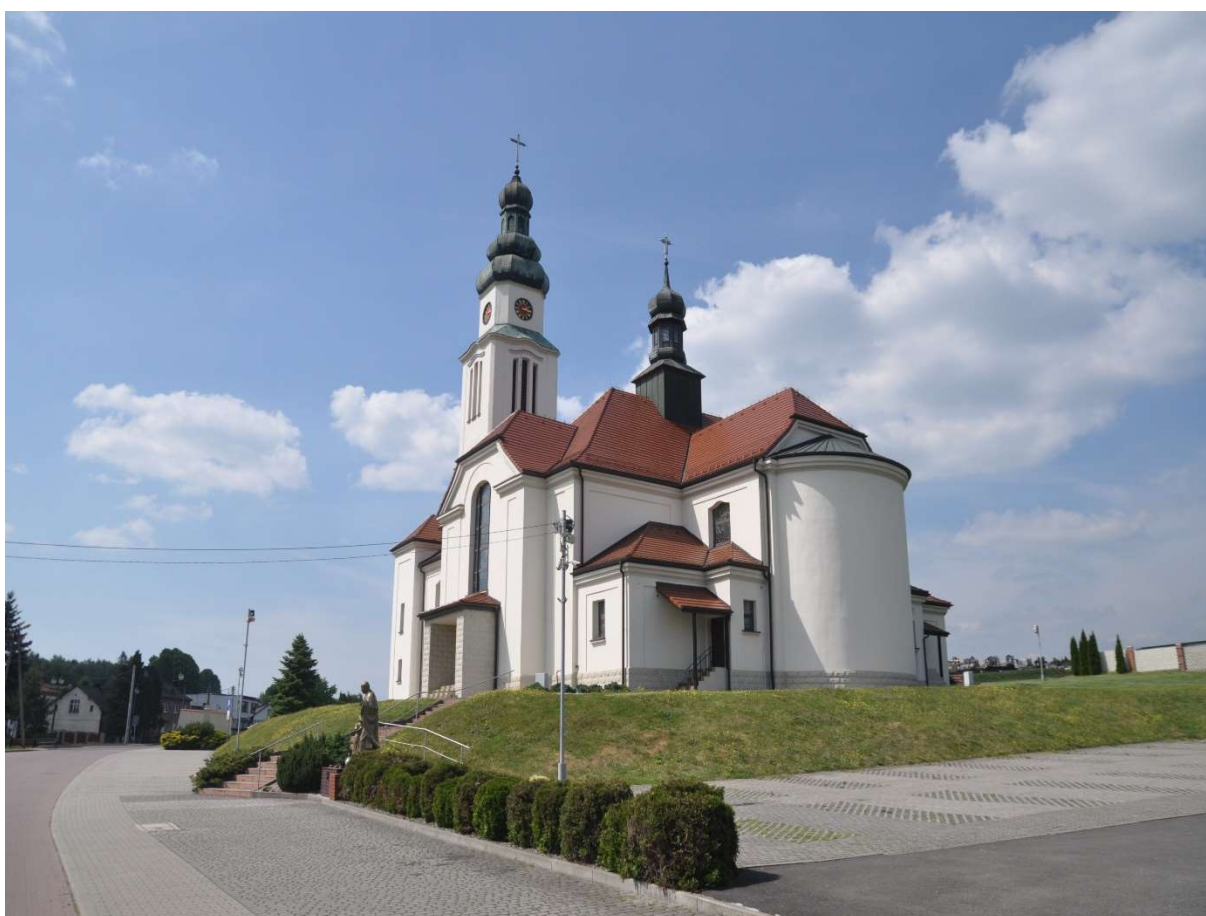
Ilustracja 47 KOŚCIÓŁ ŚW. WAWRZYŃCA Z 1927 ROKU. ŹRÓDŁO: POLONIA, 1927, R. 4, NR 146 FOTOPOLSKA

Ilustracja 48 KOŚCIÓŁ PW. ŚW. WAWRZYŃCA, FOTOGRAFIA Z LAT 1928 – 1930, ROZEBRANY W 1939R. ŹRÓDŁO: POLONIA, 1930, R. 7, NR 1927 FOTOPOLSKA

W miejscu dawnego probostwa wybudowano nowy, piętrowy obiekt. W 1985 roku przystąpiono do odbudowy wieży kościelnej.

Projekt jej odbudowy opracował inż. architekt Gierlotka z Katowic. Po odbudowie wysokość wieży wynosi 50 m. Jest to jedna z najwyższych wież w południowej części województwa śląskiego. Budynek kościoła oraz teren przykościelny w kolejnych latach zostaje wielokrotnie poddany inwestycjom.

Ilustracja 49 SKRZYSZÓW. KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Ilustracja 50 SKRZYSZÓW, UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH. WIDOK NA KOŚCIÓŁ P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOLA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

W latach 1989–93 dach kościoła pokryto blachą cynkową. Wymieniono okna, położono posadzkę. Ulokowano zabytkowe stacje drogi krzyżowej. Prace konserwatorskie obrazu św. Wawrzyńca i stacji wykonały miejscowe artystki: Jolanta Wajdeman-Łukaszyk i Stefania Kuczera-Płuska. Nowe dębowe ramy do obrazów stacji, według projektu I. Batora, wykonali Jan Szczęśny i Ludwik Penkała. W 1994 roku przeprowadzono remont oraz rozbudowę domu zakonnego. W 2006 roku została ukończona budowa kaplicy przedpogrzebowej. W latach 2007 – 2011 miały miejsce kolejne prace związane z odnowieniem wnętrza kościoła. W 2011 roku na wieży kościoła zamontowano ponownie XVIII-wieczny dzwon. Dach kościoła pokryto czerwoną dachówką. Odrestaurowano małe wieże, na których wymieniono krzyże. Przeprowadzono prace konserwatorskie obu zabytkowych krzyży w zespole kościelnym. Jeden z nich, usytuowany przy bramie kościelnej, pochodzi z 1880 roku. Jego fundatorem był ks. H. Ring. Drugi krzyż cmentarny pochodzący z 1886 roku. Fundatorem jego był p. Salamon z Krostoszowic.

Ilustracja 51 SKRZYSZÓW, UL. 1 MAJA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Skrzyszów posiada pełne zaplecze handlowo-usługowe, oświatowe i kulturalne.

Według danych na dzień 31 XII 2024 rok Sołectwo Skrzyszów zamieszkuje 3672 osób.

IV. VI. KALENDARIUM

IX/X w.	Początki osadnictwa na terenie dzisiejszej gminy Godów
1223	Klasztor Norbertanek w Rybniku pobiera dziesięcinę ze wsi Gołkowice.
1278	Gołkowice wymienione zostają w dokumencie księcia opolsko-raciborskiego Władysława. W Gołkowicach książę posiada dwór otoczony fosą , który wydaje się być obecnie poświadczony archeologicznie.
1294	Pierwsze wzmianki źródłowe o Godowie. Wieś założona na prawie niemieckim, na 21 łanach stanowi własność książęcą i wchodzi w skład księstwa opolsko-raciborskiego.
1300	W źródłach pisanych wymieniany jest Godów, a także jak można sądzić Skrzyszów.

- 1315 Godów jest wymieniany jako nowa osada założona na prawie niemieckim.
- 1327 Skrzyszów przechodzi pod panowanie królów czeskich. Wieś liczy 30 łanów, posiada drewniany kościół, szkołę oraz parafię, która jest uposażona na folwarku Mszana i młynie w Moszczenicy.
- 1294 - 1315 Pierwsze wzmianki źródłowe o nowo założonej na prawie niemieckim wsi.
- 1376 Pierwsze wzmianki źródłowe o istnieniu kościoła w Skrzyszowie.
- 1416 Pierwsza wzmianka źródłowa dotycząca Krotoszowic, nazwa zostaje zapisana jako „*Crotoschowicze*”. Wieś płaci czynsz na rzecz kolegiaty w Raciborzu i wchodzi w skład państwa wodzisławskiego.
- 1428 Skrzyszów należy do księstwa bohumińskiego.
- 1447 W spisie świętopietrza zostaje wymieniona parafia w Skrzyszowie.
- 1430 - 1456 Godów należy do Jana Godowskiego.
- k.XV w. Gruntowny remont kościoła w Skrzyszowie.
- XVI w. W Łaziskach zostaje wybudowany kościół pw. Wszystkich Świętych.
- W Łaziskach zostaje założony folwark hodowlany.
- 1514 Właścicielem Godowa jest Jerzy Godowski, po którym wieś przechodzi w ręce rodu Foglerów.
- 1632 Godów stanowi własność Jerzego von Frankenstein.
- 2 poł XVII w. Godów przechodzi w ręce rodu Rostków z Bzia, następnie P. de Blacha i kolejno F.A. de Harras.
- 1650 Skrzyszów jest wsią komorną i należy bezpośrednio do pana na Wodzisławiu.
- 1670 W Skrzyszowie znajduje się drewniany budynek szkolny. We wsi jest 17 dużych gospodarstw kmiecych i 26 mniejszych, 1 samodzielny folwark oraz 2 młyny wodne.
- 1697 Drewniany budynek szkolny w Skrzyszowie zostaje zastąpiony murowanym.

- 1 poł. XVIII w. W każdej wsi na terenie obecnej gminy Godów funkcjonuje karczma.
- Poł. XVIII w. Podział Górnego Śląska pomiędzy Prusy i Austrię. Przez obszar dzisiejszej gminy Godów przebiega granica państwowa. W Gołkowicach zostaje zlokalizowany Urząd Celny.
- 1736 Odnowienie drewnianego kościoła w Łaziskach.
- 1741 Pożar Godowa. Ogień trawi część wsi z kościołem i plebanią oraz część budynków dworskich.
- 1775 Landrat powiatu pszczyńskiego i właściciel Gołkowic Maksymilian Bernard Leopold von Skrbeński zakłada w Skrbeńsku osadę fryderycjańską przeznaczoną dla 55 kolonistów.
- 1776 Właścicielka Wodzisławia Zofia Karolina hrabina von Dyhn zakłada kolonię fryderycjańską w Podbuczu, która pierwotnie nosi nazwę *Friedlichstal*.
- 1783 Gołkowice zamieszkuje 360 osób, funkcjonują 2 karczmy, z których jedna usytuowana jest przy moście granicznym na Piotrówce, działają 3 młyny wodne.
W Krotoszowicach mieszka 50 osób, w tym 11 gospodarzy, 3 zagrodników, 1 chałupnik, funkcjonuje młyn wodny.
W Skrbeńsku jest 20 domostw.
Skrzyszów zamieszkuje 17 kmieci, 26 zagrodników. Funkcjonują: folwark i 2 młyny.
- k. XVIII w. W Godowie zostaje ustanowiony urząd sołtysa.
W Godowie powstaje pierwsza szkoła oraz młyn wodny nad Szotkówką.
- k. XVIII w. W Godowie powstaje urząd sołtysa, pierwszym sołtysem którym zostaje Jerzy Mikołajczyk.
- 1788 W Żabkowie (przysiółek Gołkowic) zostaje wzniesiona plebania.
- XVIII/XIX w. Rozwój górnictwa i hutnictwa z Zagłębiu Ostrawskim ma wpływ na zmiany gospodarcze na terenie dzisiejszej gminy Godów.
- XIX w. Budowa kościoła filialnego p.w. św. Anny w Gołkowicach.

- Odnowienie drewnianego kościoła w Łaziskach.
- 1825 W Skrzyszowie jest 15 gospodarstw.
- 1829 W Gołkowicach mieszka 458 osób, w 87 budynkach.
Krotoszowice mają 155 mieszkańców.
- 1839 Panem na Godowie jest V. von Helm.
- I. 40. XIX w. Ludność Skrzyszowa zostaje zdziesiątkowana przez epidemię i głód.
- Poł. XIX w. W Skrbeńsku jest 60 domostw zamieszkiwanych przez 361 osób.
- 2 poł. XIX w. Właścicielką dóbr w Łaziskach jest Marie von Steinkeller.
- 1861 Gołkowice mają 740 mieszkańców.
- 1867 W Gołkowicach znajduje się murowany budynek szkolny, do którego uczęszcza 276 uczniów.
- 1868 Ks. H. Ring zakłada w Skrzyszowie ochronkę, którą prowadzą Siostry Służebniczki.
- 2.09.1868 Ochronkę wizytuje Edmund Bojanowski i s. Anna Bohm.
- 1870 Drewniana zakrystia kościoła w Łaziskach zostaje zastąpiona murowaną.
- 1873 Gołkowice zamieszkuje 30 osób, w tym 13 siodłaków, 30 zagrodników i 32 chałupników.
- 1876 Uroczyste otwarcie nowo postawionej jednoklasowej szkoły ewangelickiej w Gołkowicach.
- 1878 Budowa drewnianego kościoła w Gołkowicach.
- 1886 Gołkowice - majątkiem rycerskim, którego właścicielem jest Jählig.
- k .XIX w. Staraniem ks. Albenthrotha powstaje w Łaziskach zakrystia, kaplice w Żabkowie i Skrbeńsku, plebania w Godowie.
- Do szkoły w Skrzyszowie uczęszcza ponad 300 uczniów.
- Zabudowania dworskie w Skrzyszowie tworzą 3 wyraźnie odrębne skupiska w obrębie wsi.
- 1896 Budowa kaplicy w Skrbeńsku.

- 1897 Poświęcenie cmentarza ewangelickiego w Gołkowicach, pierwszym pochowanym tam jest nauczyciel miejscowej szkoły Ernst Bosdorf.
- XIX/XX w. W Skrzyszowie znajduje się folwark, karczma oraz drewniany obiekt więzienny.
- Pocz. XX w. Powstaje linia kolejowa Wodzisław – Jastrzębie Zdrój, Godów uzyskuje połączenie kolejowe, powstaje budynek dworca kolejowego.
- 1901 Powstaje szkoła w Krotoszowicach.
- 1903 W Skrzeńsku zostaje otwarta szkoła.
- 1910 Budowa i poświęcenie kościoła ewangelickiego w Gołkowicach.
- 27.02.1911 W Łaziskach zostaje założona Ochotnicza Straż Pożarna.
- Lata 20. XXw. Nowy budynek szkolny zostaje wzniesiony w Łaziskach.
- 1922 Godów znajduje się w granicach Polski. Właścicielem majątku dworskiego Godów zostaje hrabia Henryk Larysz- Mönnich z Karwiny.
- 1927 - 1930 Budowa kościoła pod wezwaniem św. Józefa Robotnika w Godowie.
- 1928 Usypanie w Skrzyszowie „Kopca Wolności”, mającego upamiętniać odzyskanie przez Polskę Niepodległości.
- 1933 - 1936 Budowa kościoła pw. św. Michała Archanioła w Skrzyszowie.
- 1937 W Skrzyszowie powstaje nowy budynek szkolny.
- 1939 Drewniany kościół w Skrzyszowie zostaje rozebrany.
- 1940 Gołkowice zamieszkuje 1388 osób.
Krotoszowice mają około 700 mieszkańców.
- 1945 W trakcie działań wojennych zniszczeniu ulega około 70% zabudowy Skrzyszowa.
Tereny obecnej gminy Godów w granicach Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.
- 1949 Remont drewnianego kościoła w Łaziskach.

Lata 50. XXw.	Na terenie Krostoszowic działają 2 (obecnie nieistniejące) szyby KWK „1 Maja”.
1954	Zostają utworzone gromady: Godów, Gołkowice i Skrzyszów.
1959 - 1961	W Godowie powstaje nowy budynek szkolny.
1962	W Gołkowicach zostaje oddana do użytku nowa szkoła „Tysiąclątka”.
1963 - 1966	Rozbudowa szkół w Krostoszowicach i Skrbeńsku.
1965	W Skrzyszowie powstaje remiza strażacka.
I. 70 XX w.	W Krostoszowicach powstaje szyb KWK „1 Maja” „Krostoszowice”.
1976	Budowa w Krostoszowicach pawilonu handlowego.
1981	Erygowanie parafii w Skrbeńsku.
1983	Poświęcenie nowego kościoła w Krostoszowicach. Erygowanie nowej parafii w Łaziskach.
1985	W Godowie zostaje wzniesiony obiekt remizy strażackiej. Rozpoczęcie odbudowy kościoła w Skrzyszowie.
1985 - 1986	Budowa nowego kościoła w Gołkowicach.
1999	Rozbudowa kaplicy zwanej „kościółkiem” w Podbuczu.
15.06.2000	Rada Gminy Godów uchwala herb i flagę Gminy Godów.
2001	Prace w kościele w Łaziskach. Odkrycie w prezbiterium i nawie XVI - wiecznej polichromii.
2007	Rozpoczęcie budowy autostrady A1 na odcinku przebiegającym przez teren obecnej gminy Godów.
28.01.2013	Uchwałą Rady Gminy Godów przyjęto logo Gminy Godów.
2022	Aranżacja zagospodarowania placu przy kościele w Skrbeńsku.
12.2024	Gmina ma 13527 mieszkańców.

V. Zabudowa zabytkowa – forma opracowania i charakterystyka

Na potrzeby opracowania przeprowadzono bieżące badania terenowe. Dokonano wstępnego rozpoznania historycznego, bibliograficznego, kartograficznego, archiwalnego, ikonograficznego oraz kwerend w odniesieniu do obszaru gminy Godów i jej zabudowy. Niniejsze opracowanie poprzedzone zostało wykonaniem uproszczonej dokumentacji ewidencyjnej w formie kart gminnej ewidencji zabytkowych obiektów nieruchomości i ruchomych (obiektów małej architektury) – katalogu obiektów zabytkowych wraz z dokumentacją fotograficzną. Wprowadzenie stanowi wstęp zawierający podstawowe informacje o kontekście historyczno – geograficznym miasta i poszczególnych miejscowościach gminy, a także wnioski ogólne oraz typologię obiektów zabytkowych i kulturowych.

W skład gminy Godów wchodzi siedem sołectw: Godów, Gołkowice, Krostoszowice, Łaziska, Podbucze, Skrbeńsko, Skrzyszów. Sołectwa w gminie funkcjonują jako pojedyncze miejscowości o charakterze wiejskim.

Ruralistyczny układ przestrzenny oddaje wiejski charakter miejscowości. Występujące na omawianym terenie sołectwa to dawne wioski i przysiółki, zlokalizowane na silnie pofałdowanym, wyżynnym terenie, poprzecinanym dolinami rzek. W każdej miejscowości występowała jedna lub dwie główne ulice. Obecnie czytelny jest układ urbanistyczny poszczególnych miejscowości w typie „ulicówki”. Dominuje zabudowa jednorodzinna (jedno – lub dwukondygnacyjna). Budynki trójkondygnacyjne lub większe kubaturowo występują rzadko. Dominują obiekty historyczne powstałe w dwóch przedziałach czasowych (w okresie przełomu XIX i XX wieku, do czasów I wojny światowej oraz w okresie międzywojennym) oraz zabudowa powojenna, z silnie zaznaczającymi się domami typu „pudełkowego”, z charakterystycznymi płaskimi dachami oraz powstałymi w ostatnich dwóch dekadach – domami o spadzistych, wielopołaciowych dachach oraz o bardziej rozbudowanej bryle. Na terenie gminy brak historycznej zabudowy patronackiej (o charakterze familijnym). Nie występuje również współczesna zabudowa blokowa.

Dawna zabudowa mieszkalna i gospodarcza w poszczególnych miejscowościach pierwotnie była drewniana. Powszechnie występowała ona do końca XIX wieku. Restrykcyjne przepisy przeciwpożarowe w państwie pruskim spowodowały, że

w wiejskiej zabudowie mieszkalnej i gospodarczej od II połowy XIX wieku zaczęto budować obiekty murowane. Budownictwo murowane stopniowo wypierało zabudowę drewnianą, na przestrzeni ponad stulecia ruralistyczna architektura drewniana zanikła. Do dnia dzisiejszego relikdami tej zabudowy są dwa drewniane kościoły: w Łaziskach (II poł. XV wieku) i w Gołkowicach (1878 rok), areszt sołecki (poł. XIX wieku, przeniesiony do skansenu w Chorzowie) oraz stodoła przy ul. Wiejskiej w Podbuczu (która wg ustnych informacji powstała na pocz. XX wieku). Najstarsze zachowane do dnia dzisiejszego budynki wiejskie pochodzą z końca XIX wieku, jednakże większość powstała już w I połowie XX wieku. Są to budowle ceglane, otynkowane, założone na rzucie prostokąta, zazwyczaj w układzie kalenicowym, jednokondygnacyjne z poddaszem (w partiach szczytowych poddasza najczęściej znajdują się dodatkowe pokoje mieszkalne), nakryte dachami dwuspadowymi (nieliczne naczółkowymi) z pokryciem głównie z dachówki cementowej, często wymienianej na blachę falistą bądź papodachówkę. Detal architektoniczny w tej zabudowie jest niezwykle skromny, ma on zazwyczaj formę gzymsów, wydzielających część piwniczną i strychową od części mieszkalnej) lub z rzadka prostych opasek okiennych. Czasami prosta bryła części budynków urozmaicona została nadbudowanym piętrem w środkowej osi, głównie w formie facjarki. Drugi typ budynków występuje w późniejszym okresie, w 20-leciu międzywojennym XX wieku (Gołkowice ul. 1 Maja 6, Gołkowice ul. 1 Maja 34, Gołkowice ul. 1 Maja 102, Gołkowice ul. Celna 34, Skrbeńsko ul. Piotrowicka 7). Na terenie gminy zachowało się ponad 30 budynków o charakterze wiejskim. Występują w każdym z sołectwie. Do zachowanych obiektów o formach najstarszych zaliczyć można budynki w: Gołkowicach przy ul. 1 Maja 113 oraz w Skrzyszowie przy ul. ks. Roberta Wallacha 3.

Ilustracja 52 SKRZYSZÓW UL. KS. ROBERTA WALLACHA 3. BUDYNEK JEDNORODZINNY O CHARAKTERZE WIEJSKIM. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Dawne folwarki, które istniały w Godowie, Gołkowicach, Łaziskach i w Skrzyszowie nie zachowały się. Dwór w Godowie rozebrano. Rozpatrując znaczenie historyczne i walory architektoniczne tego obiektu należy wskazać, iż był on obok dwóch drewnianych kościołów najcenniejszym obiektem architektonicznym na omawianym terenie.

Do obiektów przemysłowych w przedmiotowym obszarze należy ceglany wiadukt kolejowy, zlokalizowany przy ul. Powstańców Śląskich w Godowie. Dawna stacja kolejowa w Godowie - obecnie zaadaptowana została na dom mieszkalny.

Na terenie gminy Godów znajduje się kilka obiektów użyteczności publicznej o charakterze zabytkowym i historycznym. Są to przede wszystkim szkoły, z których do dnia dzisiejszego zachowały się cztery obiekty. Najstarszą jest szkoła w Krostoszowicach (ul. Gustawa Morcinka 4), powstała w latach 1898-1901, rozbudowana w latach 1963-1966.

Ilustracja 53 KROSTOSZOWICE – SZKOŁA PODSTAWOWA IM. GUSTAWA MORCINKA, UL. GUSTAWA MORCINKA 4. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Podobną w stylistyce (budynek ceglany, parterowy, nakryty wysokim dwuspadowym dachem, zróżnicowany naczółkiem w połaci dachowej i zaakcentowaniem wejścia do budynku) jest szkoła w Skrbeńsku (ul. Szkolna 1), wybudowana w latach 1902-1903, również rozbudowana w latach 60. XX wieku.

Ilustracja 54 SKRBEŃSKO. ZESPÓŁ SZKOLNO – PRZEDSZKOLNY, UL. SZKOLNA 1. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

W tym samym okresie (lata 1902-1903) wybudowano szkołę w Skrzyszowie (obecnie budynek mieszkalno-usługowy przy ul. 1 Maja 116). Odmienne formy architektoniczne posiada szkoła w Łaziskach (ul. Powstańców Śląskich 151). Obiekt ten, wybudowany w 1927 roku w stylistyce klasycyzującej, otrzymał w fasadzie monumentalny portyk w wielkim porządku. Należy do najbardziej okazałych budynków użyteczności publicznej w regionie. Kolejne obiekty tego typu – to dawny urząd celny w Gołkowicach (ul. Celna 29) oraz budynek straży granicznej w Skrbeńsku (ul. Piotrowicka 108). Oba obiekty o utylitarnym charakterze posiadają proste formy architektoniczne. Obecnie są to budynki wielorodzinne.

Ilustracja 55 SKRBEŃSKO UL. PIOTROWICKA 108. DAWNY BUDYNEK STRAŻY GRANICZNEJ, OBECNIE BUDYNEK WIELORODZINNY. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Do obiektów o najwyższych wartościach w krajobrazie architektonicznym gminy należą budynki sakralne. Do najcenniejszych (w skali województwa) należą dwa kościoły drewniane: pw. Wszystkich Świętych w Łaziskach i pw. św. Anny w Gołkowicach.

Ilustracja 56 ŁAZISKA UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124, KOŚCIÓŁ PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

W świetle ostatnich badań (wg artykułu A. Koniecznego pt: „Sprawozdanie z badań dendrochronologicznych zabytkowych kościołów w województwie śląskim przeprowadzonych w 2008 roku”), pierwszy z obiektów jest najstarszym kościołem drewnianym na terenie województwa śląskiego i jednym z najstarszych w kraju. Czas budowy świątyni łaziskiej przesunięty został o 100 lat wstecz: z II poł. XVI w. na rok 1467. Wieża dobudowana została do kościoła czterdzieści lat później – w 1507 roku. W 1998 roku, w trakcie prac remontowych drewnianej konstrukcji kościoła odkryta została, renesansowa polichromia z 1560 roku. W wyniku przeprowadzonych w latach

1998 – 2001 prac konserwatorskich, odsłonięte zostały na ścianach kościoła liczne sceny pasyjne, święci oraz niezwykle rzadkie wizerunki świeckich postaci z epoki. Poza polichromią w kościele znajdują się liczne elementy wyposażenia, takie jak; ołtarze, ambona, chrzcielnica, kropielnice, rzeźby - powstałe na przestrzeni kilku stuleci, wykonane w zróżnicowanej stylistyce. Drugi z kościołów drewnianych, to świątynia w Gołkowicach. Powstała z inicjatywy i fundacji chłopskiej – Józefa Grzonki, w 1878 roku. Kościół ten wybudowany w stylu neogotyckim posiada również neogotyckie wyposażenie, wzbogacone rzeźbami i płaskorzeźbami pochodzącymi z istniejącej wcześniej świątyni (kaplicy dworskiej). Oba drewniane kościoły objęte są opieką prawną poprzez wpis do rejestru zabytków.

Ilustracja 57 GOŁKOWICE UL. 1 MAJA 41, KOŚCIÓŁ PW. ŚW. ANNY W GOŁKOWICACH. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Pozostałe wielkokubaturowe obiekty sakralne na terenie gminy to kościoły parafialne: w Godowie i w Skrzyszowie oraz kościół ewangelicko-augsburski w Gołkowicach. Obiekty wybudowane zostały w stylistyce neobarokowej. Kościół w Gołkowicach powstał najwcześniej – w 1910 roku. Dwie pozostałe świątynie wpisują się w znaczący nurt polskiej architektury sakralnej okresu międzywojennego. W czasie tym, na terenie autonomicznego województwa śląskiego, wytworzył się nurt architektury neobarokowej. W kościele w Skrzyszowie znajdują się elementy nowożytnego wyposażenia, pochodzącego z drewnianego, niezachowanego kościołka. Wyposażenie to nie zostało dotychczas zewidencjonowane. Brak również tego typu dokumentacji dla pozostałych elementów wystroju i wyposażenia kościoła skrzyszowskiego oraz obu kościołów w Gołkowicach i świątyni w Godowie.

Odrębną grupę obiektów, tworzą cmentarze, posiadające charakter urbanistyczny. Na terenie gminy są to cmentarze parafialne i przykościelne. Do najcenniejszych zaliczają się najstarsze cmentarze zlokalizowane wokół kościołów, tzw. cmentarze przykościelne. Tego typu obiekty zachowały się w Łaziskach (wokół drewnianego kościoła pw. Wszystkich Świętych) i w Gołkowicach (wokół drewnianego kościoła pw. św. Anny). Drugi typ, to cmentarze większe obszarowo, zlokalizowane na wydzielonym terenie, zazwyczaj na prostokątnej działce. Są to obiekty o znacznie młodszej metryce (pochodzące głównie z I-II ćw. XX wieku). Ten typ cmentarzy (zlokalizowane niedaleko kościołów parafialnych) występuje w Łaziskach, Skrzyszowie, Godowie oraz w Gołkowicach (dwa cmentarze przy ul. Cmentarnej – ewangelicki założony w 1897 roku i katolicki, gdzie pierwsze pochówki miały miejsce w 1943 roku).

Na terenie gminy Godów istnieje około czterdzieści obiektów małej architektury o charakterze zabytkowym. Są to obiekty sakralne: kaplice i kapliczki, krzyże przydrożne oraz sakralne figury pomnikowe. Przeważają kamienne krzyże kapliczkowe z figurą Chrystusa i Matki Boskiej w niszy. Zachowanych jest trzynaście krzyży kapliczkowych, z których jeden jest typem wzbogaconym o dodatkową rzeźbę św. Jana Ewangelisty (krzyż przed kościołem drewnianym w Łaziskach). Przykładami tego typu są krzyże: w Skrzyszowie (ul. Powstańców Śląskich 59, ul. Wyzwolenia 37), w Godowie (skrzyżowanie ulic: 1 Maja / Polna) oraz przed kościołem drewnianym pw. św. Anny w Gołkowicach. Zredukowaną formą tego typu obiektów są krzyże kamienne (również wykonane ze sztucznego kamienia) z figurą Chrystusa. Na omawianym terenie istnieje sześć tego typu krzyży. Jednym z nich jest najstarszy na

terenie gminy, pochodzący z 1843 roku, zlokalizowany przy ul. 1 Maja 201 w Skrzyszowie.

Ilustracja 58 SKRZYSZÓW UL. 1 MAJA 201. KRZYŻ KAMIENNY Z 1843 ROKU. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Zachował się jedynie postument z datą. Brak krzyża z figurą. Kolejny obiekt to krzyż cmentarny zlokalizowany na cmentarzu ewangelickim w Gołkowicach. Oba krzyże należą do charakterystycznych obiektów małej architektury na terenie całego Górnego Śląska i występują również w innych miejscowościach.

W przedmiotowym obszarze zachowało się dziewięć kaplic i kapliczek posiadających wartość zabytkową. Większość z nich to obiekty kubaturowe. Są to

zarówno niewielkie kapliczki, zwane „domkowymi” (cztery), kaplice cmentarne (dwie), kapliczki słupowe (jedna) oraz kaplice z dzwonnica na sygnaturkę (dwie). Do najcenniejszych i najstarszych, pochodzących prawdopodobnie z I połowy XIX wieku, należy kapliczka domkowa: neogotycka – Łaziska, ul. Powstańców Śląskich 117, oraz kapliczki kubaturowe o cechach barokowych w Gołkowicach, ul. Cmentarna / ul. Jana III Sobieskiego oraz w Skrzyszowie, ul. 1 Maja 120.

Ilustracja 59 SKRZYSZÓW UL. 1 MAJA 120. KAPLICZKA KUBATUROWA O CECHACH BAROKOWYCH. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Kapliczka skrzyszowska jest jedynym obiektem małej architektury na terenie gminy wpisanym do rejestru zabytków. Do kapliczek domkowych zaliczyć można również jedyną budowlę drewnianą spośród obiektów małej architektury. Usytuowana jest ona przy kościele parafialnym w Łaziskach. Jest to obiekt wykonany około połowy XX wieku. Wśród kaplic wyróżnia się ufundowana w 1886 roku przez proboszcza

godowskiego ks. Antoniego Abendroth`a kaplica zlokalizowana w przysiółku Żabków (Gołkowice, ul. 1 Maja / ul. Graniczna). Charakteryzuje się wysoką dzwonnica na sygnaturkę, wyodrębnioną w fasadzie.

Ilustracja 60 GOŁKOWICE UL. 1 MAJA/GRANICZNA. KAPLICZKA DOMKOWA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Oszczędna w detalu, o tynkowanych elewacjach pozbawionych detalu jest kaplica pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Skrbeńsku (ul. Piotrowicka / ul. Szkolna), wybudowana w latach 1895-1896. W wyniku przeprowadzonej w 1970 roku rozbudowy utraciła ona swoje neogotyckie cechy. W kaplicy tej, do czasów wybudowania w 1981 roku kościoła, odbywały się uroczystości religijne. Jedyna kapliczka słupowa na terenie gminy, w Gołkowicach, ul. 1 Maja 39, wymurowana została z cegły, z głęboką wnęką w fasadzie.

Na terenie gminy Godów znajduje się kilka historycznych krzyży przydrożnych, głównie drewnianych. Zasadniczo występują one w dwóch podtypach: jako krzyże z opracowaną rzeźbiarsko figurą Chrystusa (pasyjki drewniane lub w formie odlewu z metalu lub wykonane ze sztucznego kamienia) oraz z malowaną na blasze

i wycinaną postacią Chrystusa.

Najważniejszą rangą zabytkowym obiektem małej architektury na omawianym terenie jest krzyż pokutny, wmurowany w ogrodzenie kościoła drewnianego w Łaziskach. Krzyże pokutne nazywane były pomnikami średniowiecznego prawa, gdyż związane były z prawem zwyczajowym w tym okresie. W średniowieczu zabójstwo (również nieumyślne) traktowane było skrajnie restrykcyjnie. Rodzina ofiary mogła zdecydować o losach zabójcy. Mogła również zostać zawarta ugoda między stronami na rzecz świadczeń przez sprawcę. Symbolicznym elementem zawarcia ugody z rodziną ofiary było wystawienie na miejscu zbrodni krzyża lub kapliczki pokutnej, wykutej w kamieniu, ku pamięci oraz ku przestrodze innych. Krzyż w Łaziskach, ze względu na jego wartość historyczną, należy wpisać do rejestru zabytków.

VI. TYPOLOGIA ZABUDOWY NA TERENIE GMINY GODÓW

VI.I. Obiekty kubaturowe

Obiekty kubaturowe na terenie gminy sklasyfikowano i opisano, uwzględniając ich obecny wygląd i funkcję.

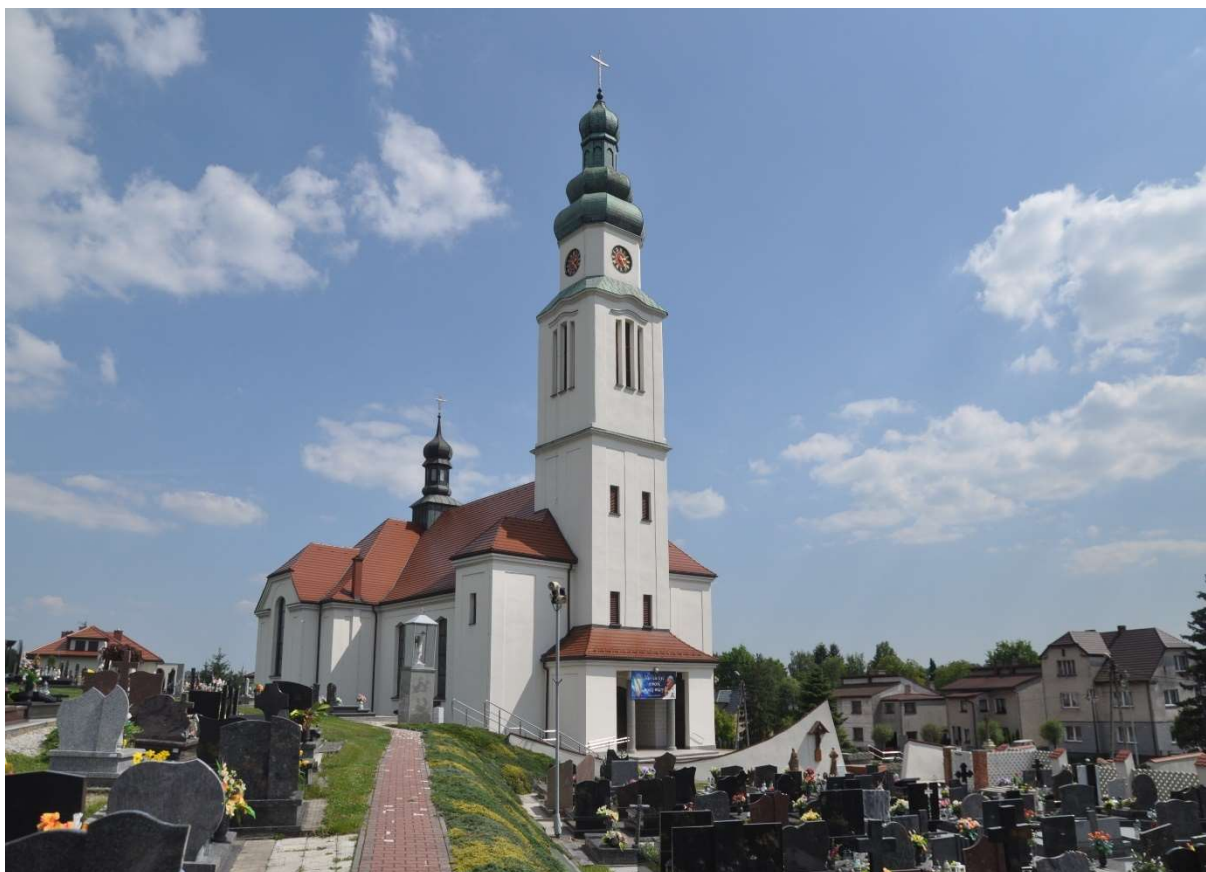
VI.I.I. Obiekty sakralne

Obiekty sakralne - budynki drewniane i murowane, powstałe na przestrzeni wieków (od średniowiecza do dwudziestolecia międzywojennego XX w.), zróżnicowane stylistycznie, o odmiennej bryle, zaprojektowane indywidualnie. Obiekty funkcjonujące jako świątynie – miejsca kultu i zgromadzeń.

- Kościół parafialny pw. Wszystkich Świętych w Łaziskach, ul. Powstańców Śląskich 124; gotycki z 1467 r. i 1507 r. (wieża), drewniany; nr rej. A/432/66 z dnia 05.08.1966 r.
- Kościół p.w. św. Anny w Gołkowicach, ul. 1 Maja 41; neogotycki z 1878 r., drewniany; nr rej. A/759/66 z dnia 26.09.1966 r.
- Kościół ewangelicko-augsburski w Gołkowicach, ul. Cmentarna 10, neobarokowy z 1910 r. i z 1936 r. (rozbudowa wieży), murowany
- Kościół parafialny pw. św. Józefa Robotnika w Godowie, ul. 1 Maja 60; o cechach historyzujących, z lat 1927-30 oraz z 1984 r. (wieża); sugeruje się wpis do rejestru zabytków
- Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła w Skrzyszowie, ul. Wyzwolenia 37; neobarokowy z lat 1933-1939, murowany; sugeruje się wpis do rejestru zabytków

Ilustracja 61 GODÓW UL. 1 MAJA 60. KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. JÓZEFA ROBOTNIKA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Ilustracja 62 SKRZYSZÓW UL. WYZWOLENIA 37. KOŚCIÓŁ PW. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.I.II. Budynki gospodarcze

Budynki gospodarcze – zabudowa gospodarcza zachowana fragmentarycznie w Godowie, pozbawiona cech stylowych; wiejska (chłopska) zabudowa gospodarcza reprezentowana w stanie szczątkowym. Na terenie gminy zlokalizowane są obiekty w drugiej linii zabudowy o funkcji gospodarczej – w konstrukcji na ogół murowano – drewnianej, znacznie przebudowane, które utraciły walor historyczny.

- Budynek gospodarczy (stodoła) w Podbuczu, ul. Wiejska 40; drewniany.
- Budynek gospodarczy dawnego dworca PKP w Godowie, ul. Dworcowa 5 (obecnie budynek gospodarczy budynku wielorodzinnego).

Ilustracja 63 GODÓW UL. DWORCOWA 5. BUDYNEK GOSPODARCZY DAWNEGO DWORCA PKP. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.I.III. Budynki użyteczności publicznej – szkoły

Budynki użyteczności publicznej (szkoły, urząd celny, budynek wojsk ochrony pogranicza) - budynki o zróżnicowanych formach architektonicznych i stylistyce, powstałe w drugiej połowie XIX wieku do lat 30. XX wieku. Obecnie dawny urząd celny oraz budynek ochrony wojsk pogranicza to budynki o uniwersalnej architekturze, bez wyróżników dla architektury użyteczności publicznej, przekształcone na obiekt mieszkalny wielorodzinny i budynek usługowy należący do gminy.

- Szkoła podstawowa w Krostoszowicach, ul. Gustawa Morcinka 4, z lat 1898-1901 (rozbudowana w l. 1963-1966), bez wyraźnych cech stylowych.
- Szkoła podstawowa w Skrbeńsku, ul. Szkolna 1, z lat 1902-1903 (rozbudowana w l. 1962-1964), bez wyraźnych cech stylowych.
- Dawna szkoła w Skrzyszowie (obecnie budynek mieszkalno-usługowy), ul. 1 Maja 116, zbudowana w latach 1902-1903, bez wyraźnych cech stylowych.

- Szkoła podstawowa w Łaziskach, ul. Powstańców Śląskich 151, z 1927 r., neoklasycystyczna; sugeruje się wpis do rejestru zabytków.
- Zespół Szkół w Skrzyszowie, ul. 1 Maja 179
- Dawny budynek straży granicznej (obecnie budynek usługowy) w Skrbeńsku, ul. Piotrowicka 108, wybudowany w latach 30. XX w., tynkowany, o cechach modernistycznych.

Ilustracja 64 SKRZYSZÓW UL. 1 MAJA 116. BUDYNEK DAWNEJ SZKOŁY. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.I.IV. Budynki mieszkalne, jednorodzinne o charakterze wiejskim, jednokondygnacyjne, tynkowane, nakryte dachami dwuspadowymi

Budynki ceglane, tynkowane, na rzucie wydłużonego prostokąta, jednokondygnacyjne z poddaszem, nakryte dachami dwuspadowymi (pokrycie z dachówki cementowej); detal architektoniczny skromny, zazwyczaj w formie prostych gzymsów (w nieprzekształconych chałupach wydzielających część piwniczną i strychową od części mieszkalnej) lub rzadziej prostych opasek okiennych.

- Budynek mieszkalny w Godowie, ul. 1 Maja 113
- Budynek mieszkalny w Godowie, ul. 1 Maja 121
- Budynek mieszkalny w Godowie, ul. Nowa 9
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. Dębina 3
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. Leśna 16
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. 1 Maja 36 (budynek o odmiennej formie dachu – łamanych połaciach)
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. 1 Maja 91
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. 1 Maja 256
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. Jana III Sobieskiego 1
- Budynek mieszkalny w Krostoszowicach, ul. Gustawa Morcinka 14
- Budynek mieszkalny w Łaziskach, ul. Powstańców Śląskich 136
- Budynek mieszkalny w Skrzyszowie, ul. Dębowa 34
- Budynek mieszkalno-gospodarczy w Skrbeńsku, ul. Piotrowicka 31
- Budynek mieszkalny w Skrbeńsku, ul. Piotrowicka 84
- Budynek mieszkalny w Skrzyszowie, ul. ks. Roberta Wallacha 3

Ilustracja 65 SKRBEŃSKO UL. PIOTROWICKA 84. BUDYNEK JEDNORODZINNY O CHARAKTERZE WIEJSKIM. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Ilustracja 66 GOŁKOWICE UL. JANA III SOBIESKIEGO 1. BUDYNEK JEDNORODZINNY O CHARAKTERZE WIEJSKIM. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.I.V. Budynki mieszkalne, jednorodzinne o charakterze wiejskim z facjatką, jednokondygnacyjne, tynkowane, nakryte dachami dwuspadowymi

Budynki o analogicznych formach jak w typie poprzednim (ceglane, tynkowane, na rzucie wydłużonego prostokąta, jednokondygnacyjne, nakryte dachami dwuspadowymi, ze skromnym detalem architektonicznym). Różnicuje je urozmaicona bryła nadbudowanym piętnem w środkowej osi, zazwyczaj w formie facjatki.

- Budynek mieszkalny w Godowie, ul. 1 Maja 6
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. Celna 9
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. Celna 34
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. 1 Maja 34
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. 1 Maja 102
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. 1 Maja 260
- Budynek mieszkalny w Skrbeńsku, ul. Piotrowicka 7

Ilustracja 67 GOŁKOWICE UL. CELNA 9. BUDYNEK JEDNORODZINNY O CHARAKTERZE WIEJSKIM Z FACJATKĄ. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Ilustracja 68 SKRBEŃSKO UL. PIOTROWICKA 7. BUDYNEK JEDNORODZINNY O CHARAKTERZE WIEJSKIM Z FACJATKĄ. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.I.VI. Budynki kilkurodzinne

Budynki o zróżnicowanych bryłach i formach architektonicznych, zazwyczaj wzniesione w okresie międzywojennym XX wieku.

- Budynek mieszkalno-usługowy w Godowie, ul. 1 Maja 123 (tynkowany, trójkondygnacyjny)
- Budynek mieszkalno-usługowy w Godowie, ul. 1 Maja 143 (tynkowany, dwukondygnacyjny, o zróżnicowanych wysokościach).
- Budynek mieszkalny w Godowie, ul. Powstańców Śląskich 35 (tynkowany, dwukondygnacyjny, z ryzalitem w części środkowej).
- Budynek mieszkalny w Gołkowicach, ul. 1 Maja 170 / ul. Piotrowicka (dwukondygnacyjny, tynkowany, nakryty dachem czterospadowym).
- Dawny urząd celny (obecnie budynek mieszkalny wielorodzinny) w Gołkowicach, ul. Celna 29, wybudowany w latach około 1880-1910, ceglany, bez wyraźnych cech stylowych.

Ilustracja 69 GODÓW UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 35. BUDYNEK KILKUODZINNY Z RYZALITEM W CZĘŚCI ŚRODKOWEJ. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Ilustracja 70 GOŁKOWICE UL. 1 MAJA 170/PIOTROWICKA. BUDYNEK KILKURODZINNY. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.I.VII. Obiekty kubaturowe z zakresu małej architektury kapliczki i kaplice architektoniczne, murowane, kubaturowe cmentarze parafialne

Kapliczki i kaplice architektoniczne, murowane, kubaturowe. Niewielkie obiekty o małej powierzchni wnętrza, w którym umieszczono niewielki ołtarz, a na nim figurę świętego. Obiekty, do których zazwyczaj można wejść do środka.

- Kaplica cmentarna w Godowie, ul. Słoneczna.
- Kaplica pw. Trójcy Przenajświętszej w Gołkowicach (Żabków), ul. 1 Maja / ul. Graniczna; sugeruje się wpis do rejestru zabytków.
- Kapliczka pw. Trzeciego Upadku w Gołkowicach, ul. Cmentarna / ul. Jana III Sobieskiego; sugeruje się wpis do rejestru zabytków.
- Kaplica cmentarna w Łaziskach, cmentarz przy ul. Powstańców Śląskich (za kościołem parafialnym).
- Kapliczka domkowa pw. Chrystusa Króla przy kościele parafialnym w Łaziskach.
- Kapliczka pw. św. Jana Nepomucena w Łaziskach, ul. Powstańców Śląskich 117; sugeruje się wpis do rejestru zabytków.

- Kaplica pw. Najświętszego Serca Pana Jezusa w Skrbeńsku, ul. Piotrowicka / ul. Szkolna.
- Kapliczka pw. św. Jana Nepomucena w Skrzyszowie, ul. 1 Maja 120; nr rejestru zabytków A/764/66 z dnia 30.12.1966 r.

Ilustracja 71 ŁAZISKA UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 117. KAPLICZKA PW. ŚW. JANA NEPOMUCENA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Ilustracja 72 ŁAZISKA UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124. KAPLICZKA DOMKOWA (DREWNIANA) PRZY KOŚCIELE PARAFIALNYM. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.II. Zabytki Małej Architektury

VI.II.I. Typ. I. Kapliczki słupowe, murowane

Nieduże obiekty w formie pionowego prostopadłościanu z zamykanym zazwyczaj okazałym oknem i wnętrzem z umieszczoną figurą świętego.

- Kapliczka słupowa, ceglana pw. św. Jana Nepomucena w Gołkowicach, ul. 1 Maja 39.

Ilustracja 73 GOŁKOWICE UL. 1 MAJA 39. KAPLICZKA SŁUPOWA PW. ŚW. JANA NEPOMUCENA. ZASOBY WŁASNE 2024 R. GOŁKOWICE UL. 1 MAJA 39. KAPLICZKA SŁUPOWA PW. ŚW. JANA NEPOMUCENA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.II.II. Typ II. Krzyże pokutne

Niewielkie obiekty o rodowodzie średniowiecznym – świadkowie dawnych wyroków chronione prawem, jak i miejsce, w którym je posadowiono.

- Krzyż pokutny w murze ogrodzenia kościoła parafialnego w Łaziskach, ul. Powstańców Śląskich 124; sugeruje się wpis do rejestru zabytków.

Ilustracja 74 ŁAZISKA UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124. KRZYŻ POKUTNY W MURZE OGRODZENIA KOŚCIOŁA PARAFIALNEGO. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.II.III. Typ III. Krzyże kamienne kapliczkowe z figurą Chrystusa i Matki Boskiej Bolesnej (w niszy)

Obiekty w formie nałożonych na siebie, zwężających się ku górze prostopadłościanów przedzielonych profilowanymi gzymsami. Najczęściej główny korpus dwupoziomowy z częścią intencyjną lub modlitewną na niższym poziomie oraz niszą, w której umieszczano figurę Matki Boskiej na wyższym poziomie. Całość wieńczy krzyż z figurą Chrystusa.

- Krzyż w Godowie, ul. 1 Maja / ul. Polna; sugeruje się wpis do rejestru zabytków
- Krzyż przed kościołem parafialnym w Godowie, ul. 1 Maja 60 (w niszy brak pierwotnej figury Matki Boskiej)
- Krzyż przed kościołem drewnianym pw. św. Anny w Gołkowicach, ul. 1 Maja 41; sugeruje się wpis do rejestru zabytków
- Krzyż w Krostoszowicach, ul. Wodzisławska 23

- Krzyż w Krostoszowicach, ul. Wodzisławska 2 (w niszy brak pierwotnej figury Matki Boskiej)
- Krzyż pasyjny przed kościołem parafialnym w Łaziskach, ul. Powstańców Śląskich 124 (pomnik trójosobowy, z dodatkową figurą św. Jana Ewangelisty); sugeruje się wpis do rejestru zabytków
- Krzyż w Łaziskach, ul. Wierzniowicka 42 (w niszy brak pierwotnej figury Matki Boskiej)
- Krzyż w Łaziskach, ul. ul. Powstańców Śląskich 71 / ul. Dworcowa
- Krzyż w Łaziskach, ul. Powstańców Śląskich 152 / ul. Wierzniowicka
- Krzyż w Skrbeńsku, ul. Piotrowicka 1 (postać Matki Boskiej zredukowana do płaskorzeźbionego popiersia); sugeruje się wpis do rejestru zabytków
- Krzyż w Skrzyszowie, ul. 1 Maja / ul. Jana III Sobieskiego
- Krzyż w Skrzyszowie, ul. Powstańców Śląskich 59; sugeruje się wpis do rejestru zabytków
- Krzyż w Skrzyszowie, ul. Wyzwolenia 37, sugeruje się wpis do rejestru zabytków
- Krzyż na cmentarzu w Skrzyszowie, ul. Wyzwolenia 37

Ilustracja 75 SKRZYSZÓW UL. WYZWOLENIA 37. KRZYŻ KAMIENNY KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSTUSA I MATKI BOSKIEJ BOLESNEJ (W NISZY). ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Ilustracja 76 GODÓW UL. 1 MAJA/UL. POLNA. KRZYŻ KAMIENNY KAPLICZKOWY Z FIGURĄ CHRYSYUSA I MATKI BOSKIEJ BOLESNEJ (W NISZY). ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.II.IV. Typ IV. Krzyże kamienne z figurą Chrystusa

Obiekty w formie nałożonych na siebie, zwężających się ku górze prostopadłościanów przedzielonych profilowanymi gzymsami. Najczęściej główny korpus z częścią intencyjną lub modlitewną umieszczony na bazie zakończonej profilowanym zwężeniem. Całość wieńczy krzyż z figurą Chrystusa.

- Krzyż cmentarny w Gołkowicach, ul. Cmentarna 10
- Krzyż cmentarny w Gołkowicach, ul. Cmentarna 44
- Krzyż cmentarny w Łaziskach, ul. Powstańców Śląskich 124 (cmentarz za kościołem parafialnym)

- Krzyż w Podbuczu, ul. Wiejska 34
- Krzyż w Skrbeńsku, ul. Piotrowicka 112
- Krzyż w Skrzyszowie, ul. 1 Maja 201

Ilustracja 77 PODBUCZE UL. WIEJSKA 34. KRZYŻ KAMIENNY Z FIGURĄ CHRYSYUSA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Ilustracja 78 SKRBEŃSKO UL. PIOTROWICKA 112. KRZYŻ KAMIENNY Z FIGURĄ CHRYSZTUSA. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.II.V. Typ V. Krzyże drewniane z malowanym wizerunkiem Chrystusa na blasze

Wysokie obiekty krzyży opracowane w drewnie z wizerunkiem Chrystusa wykonanym w blasze, malowanym naturalistycznie.

- Krzyż w Godowie, ul. 1 Maja 101

- Krzyż zlokalizowany przy kościele parafialnym w Łaziskach, ul. Powstańców Śląskich 124
- Krzyż na Kalwarii zlokalizowanej za kościołem i cmentarzem parafialnym (ul. Powstańców Śląskich) w Łaziskach

Ilustracja 79 ŁAZISKA UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124. KRZYŻ DREWNIANY Z MALOWANYM WIZERUNKIEM CHRYSYTA NA BLASZE. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.II.VI. Typ VI. Figury kamienne na cokole

- Figura NMP na słupie w Łaziskach, cmentarz parafialny za kościołem (ul. Powstańców Śląskich)

Ilustracja 80 ŁAZISKA UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124. FIGURA NMP NA SŁUPIE KAMIENNYM. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.III. Budowle i obiekty budowlane przemysłowe

Budowle i obiekty budowlane zaliczane do obiektów przemysłowych na terenie Godowa obecnie nie występują. Dawny obiekt dworca przekształcono wraz z jego budynkiem gospodarczym na obiekty: mieszkalny i techniczny dla mieszkańców

VI.III.I Mosty i wiadukty

- Wiadukt kolejowy w Godowie, ul. Powstańców Śląskich, okolica nr 35; sugeruje się wpis do rejestru zabytków.

Ilustracja 81 GODÓW UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH, WIADUKT KOLEJOWY. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.IV. Założenia terenowe

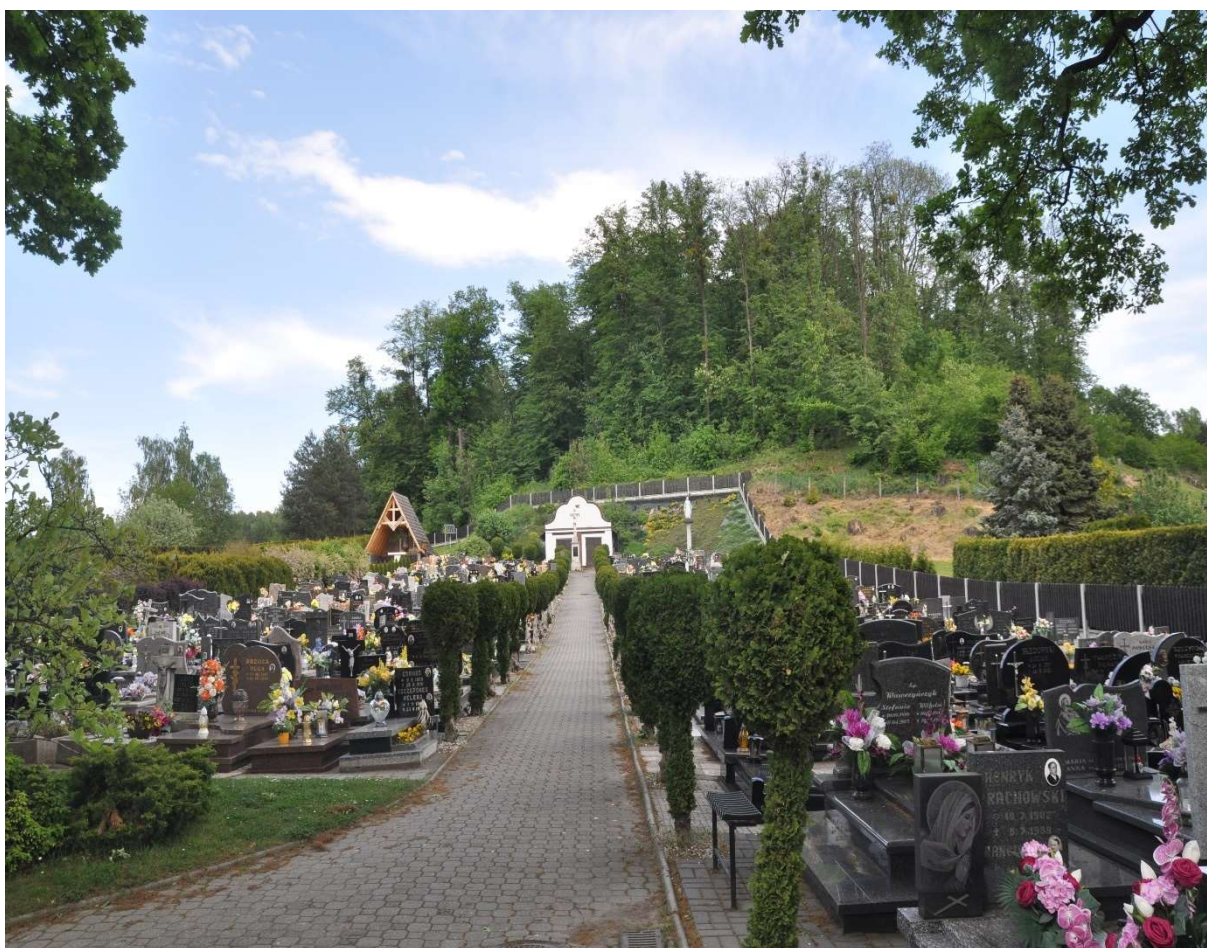
Na terenie gminy występują założenia urbanistyczne o wartościach historycznych. Należą do nich cmentarze przykościelne zlokalizowane wokół kościołów. Tego typu cmentarze zachowały się wokół drewnianego kościoła pw. Wszystkich Świętych w Łaziskach i przy kościele drewnianym pw. św. Anny w

Gołkowicach. Nie zachowały się nagrobki wokół kościoła pw. św. Józefa Robotnika w Godowie.

Drugi typ to cmentarze zlokalizowane na wydzielonym terenie, zazwyczaj na prostokątnej działce. Tego typu cmentarze występują w Gołkowicach (cmentarz katolicki i ewangelicki, oba zlokalizowane obok kościoła), w Godowie, w Skrzyszowie oraz w Łaziskach.

VI.IV.I Cmentarze przykościelne

- Cmentarz rzymskokatolicki w Gołkowicach przy ul. 1 Maja 41
- Cmentarz rzymskokatolicki w Łaziskach przy ul. Powstańców Śląskich 124

Ilustracja 82 ŁAZISKA UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124. CMENTARZ RZYMSKOKATOLICKI. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VI.IV.II Cmentarze parafialne

- Cmentarz rzymskokatolicki w Godowie przy ul. Słonecznej
- Cmentarz rzymskokatolicki w Gołkowicach przy ul. Cmentarnej 44
- Cmentarz ewangelicko-augsburski w Gołkowicach przy ul. Cmentarnej 10
- Cmentarz rzymskokatolicki w Łaziskach przy ul. Powstańców Śląskich 124 (zlokalizowany za kościołem parafialnym)
- Cmentarz rzymskokatolicki w Skrzyszowie przy ul. Wyzwolenia 37 (zlokalizowany za kościołem parafialnym)

Ilustracja 83 GOŁKOWICE UL. CMENARNA 10. CMENARZ EWANGELICKO-AUGSBURSKI. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

VII. ZIELEŃ ZABYTKOWA NA TERENIE GODOWA

Zieleń zabytkowa na terenie Godowa związana jest głównie z obiektami kultu, kościołami i kaplicami. Dominują dęby, lipy drobnolistne i jesiony. Do ciekawszych

należy założenie w Gołkowicach przy kościele na ul. Cmentarnej 10, gdzie posadzono kilka rzadszych gatunków drzew, z których część uległo wycince.

Przy drewnianym kościele w Gołkowicach wycięto część jesionów wyniosłych. Sugeruje się zastąpienie ich dębami szypułkowymi lub platanami. W Gołkowicach przy kaplicy (ul. 1Maja 256) wycięto dwa ok sześćdziesięcioletnie kasztanowce białe. Sugeruje się zastąpić drzewa nowymi nasadzeniami np. dębami szypułkowymi.

VII.I. Gołkowice – cmentarz przykościelny i otoczenie kościoła św. Anny

Ilustracja 84 GOŁKOWICE, OTOCZENIE KOŚCIOŁA ŚW. ANNY, CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Cmentarz przykościelny i otoczenie kościoła
I połowa XX wieku
Gołkowice
Ul. 1 Maja 41
Golkovis, Golcowitz, Golkoicz, Golkowiensi, Golkowiensis, Golkowitz, Golkowiz
Parafia Rzymskokatolicka pw. Podwyższenia Krzyża Świętego i św. Anny. Gołkowice, ul. 1 Maja 131
A/759/66 z dn. 26.09.1966 r.
1211 rok – potwierdzone istnienie osady będącej własnością książąt opolsko-raciborskich 15.07.1278 rok – dokument księcia Włodzisława wystawiony <i>in curia nostra circa Golkowitz</i> XIII wiek – znana jest kaplica zamkowa pw. Św. Michała Archanioła fundowana przez księcia Włodzisława 1652 rok - kaplica według akt wizytacyjnych w stanie ruiny XVII wiek – odbudowana kaplica pod wezwaniem św. Anny. Prawdopodobnie w tym samym wieku została rozebrana 1680 rok – wzmianki o nowej kaplicy. Fundator nie jest znany. Budowę zakończyli katolicycy właściciele wsi Celestowie 1786 rok – Andrzej Wysocki właściciel wsi uzyskał prawo do stałego przechowywania w kaplicy sakramentów XIX wiek – kaplica w stanie ruiny. Proboszcz z Godowa Abendroth inicjuje jej odbudowę. Niestety w trakcie prac następuje zawalenie kaplicy 1878 rok – budowa nowego kościoła w miejscu rozebranego, bez zgody regencji królewskiej w Opolu, ze składek zebranych przez Józefa Grzonkę z Skrbeńska. Początkowo kościół stanowił filię kościoła w Godowie 1.01.1911 rok – utworzenie gminy kaplicznej 1.12.1957 rok – utworzenie samodzielnej stacji duszpasterskiej
Wokół kościoła parafialnego niewielki cmentarzyk. Z historycznego układu zieleni pozostały dwa egzemplarze jesionów wyniosłych w wieku ponad 100 lat. Drzewa w średnim stanie zdrowotnym, korony silnie podkrzesane.
Uzupełnienie historycznych nasadzeń dębami szypułkowymi. Prowadzenie prac pielęgnacyjnych przy zachowanym starodrzewie.

VII.II. Gołkowice kaplica ul. 1 Maja/Jana III Sobieskiego

Ilustracja 85 GOŁKOWICE – KAPLICA, UL. 1 MAJA/JANA III SOBIESKIEGO. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Kaplica
Początek XX wieku
Gołkowice
Ul. 1 Maja / Sobieskiego
Golkovis, Golcowitz, Golkoicz, Golkowiensi, Golkowiensis, Golkowitz, Golkowiz
1211 rok – potwierdzone istnienie osady będącej własnością książąt opolsko-raciborskich 15.07.1278 rok– dokument księcia Włodzisława wystawiony <i>in curia nostra circa Golkowitz</i> XIII wiek – znana jest kaplica zamkowa pw. Św. Michała Archanioła fundowana przez księcia Włodzisława 1652 rok- kaplica według akt wizytacyjnych w stanie ruiny XVII wiek– odbudowana kaplica pw. św. Anny. Prawdopodobnie w tym samym wieku została rozebrana 1680 rok– wzmianki o nowej kaplicy. Fundator nie jest znany. Budowę zakończyli katoliccy właściciele wsi Celestowie 1786 rok– Andrzej Wysocki, właściciel wsi uzyskał prawo do stałego przechowywania w kaplicy sakramentów XIX wiek – kaplica w stanie ruiny. Proboszcz z Godowa Abendroth inicjuje jej odbudowę. Niestety w trakcie prac następuje zawalenie kaplicy 1878 rok – budowa nowego kościoła w miejscu rozebranego, bez zgody regencji królewskiej w Opolu, ze składek zebranych przez Józefa Grzonkę z Skrbeńska Początkowo kościół stanowił filię kościoła w Godowie 1.01.1911 rok– utworzenie gminy kaplicznej 1.12.1957 rok – utworzenie samodzielnej stacji duszpasterskiej
Obok kaplicy do niedawna rosły dwie symetrycznie posadzone lipy drobnolistne (około stuletnie). Drzewa o średnim stanie zdrowotnym, widoczne wyłamane konary, „wilki” oraz dziuple. Jedno z drzew wycięto, zaleca się dosadzenie drugiej lipy drobnolistnej
Prace pielęgnacyjne przy drzewach.

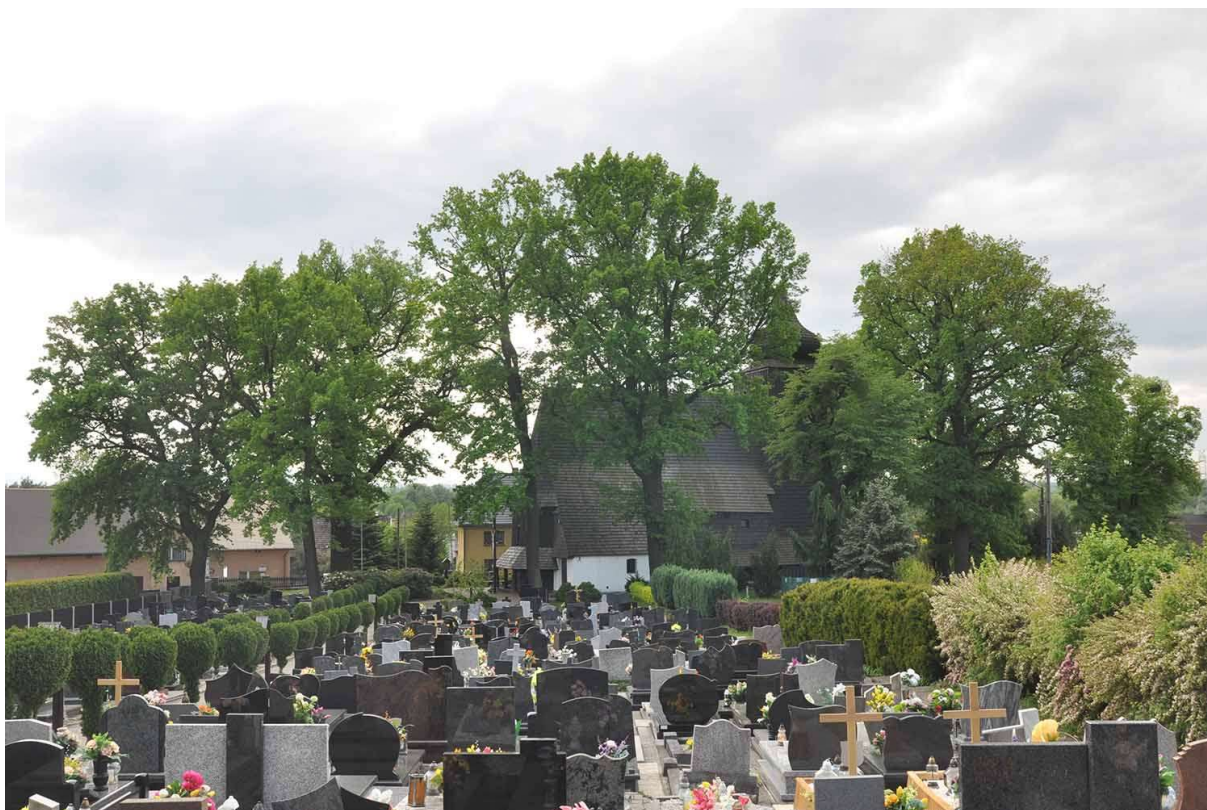
VII.III. Gołkowice cmentarz parafialny, otoczenie kościoła ewangelicko - augsburskiego

Ilustracja 86 GOŁKOWICE, OTOCZENIE KOŚCIOŁA EWANGELICKO – AUGSBURSKIEGO, CMENTARZ PARAFIALNY. ZASOBY WŁASNE 2024 R.

Cmentarz parafialny, otoczenie kościoła
Początek XX wieku
Gołkowice
Ul. Cmentarna 10
Golkovis, Golcowitz, Golkoicz, Golkowiensi, Golkowiensis, Golkowitz, Golkowiz
1211 rok – potwierdzone istnienie osady będącej własnością książąt opolsko-raciborskich 15.07.1278 rok – dokument księcia Włodzisława wystawiony <i>in curia nostra circa Golkowitz</i> XIII wiek – znana jest kaplica zamkowa pw. Św. Michała Archanioła fundowana przez księcia Włodzisława 1652 rok - kaplica według akt wizytacyjnych w stanie ruiny XVII wiek – odbudowana kaplica pod wezwaniem św. Anny. Prawdopodobnie w tym samym wieku została rozebrana 1680 rok – wzmianki o nowej kaplicy. Fundator nie jest znany. Budowę zakończyli katoliccy właściciele wsi Celestowie 1786 rok – Andrzej Wysocki, właściciel wsi uzyskał prawo do stałego przechowywania w kaplicy sakramentów XIX wiek – kaplica w stanie ruiny. Proboszcz z Godowa Abendroth inicjuje jej odbudowę. Niestety w trakcie prac następuje zawalenie kaplicy 1878 – budowa nowego kościoła w miejscu rozebranego, bez zgody regencji królewskiej w Opolu, ze składek zebranych przez Józefa Grzonkę z Skrbeńska Początkowo kościół stanowił filię kościoła w Godowie początek XX wieku – budowa kościoła ewangelickiego 1.01.1911 rok – utworzenie gminy kaplicznej 1.12.1957 rok – utworzenie samodzielnej stacji duszpasterskiej
Wokół kościoła parafialnego niewielki cmentarz. Z historycznego układu zieleni pozostało kilka egzemplarzy dębów szypułkowych, lipy drobnolistne, żywotniki zachodnie, w wieku około stu lat. Drzewa w średnim stanie zdrowotnym. Wycięto jesion i sosnę wejmutkę. Zaleca się posadzenie nowych egzemplarzy drzew.
Prowadzenie prac pielęgnacyjnych przy zachowanym starodrzewie.

VII.IV. Łaziska cmentarz przykościelny, otoczenie kościoła pw. Wszystkich Świętych

*Ilustracja 87 ŁAZISKA, OTOCZENIE KOŚCIOŁA PW. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH, CMENTARZ PARAFIALNY.
ZASOBY WŁASNE 2024 R.*

Cmentarz przykościelny
Przełom XIX i XX wieku
Łaziska
Ul. Powstańców Śląskich 124
Rzymskokatolicka Parafia pw. Wszystkich Świętych, Łaziska Rybnickie, ul. Kopernika 2
A/732/66 z dn. 05.05.1966 r.
Lata 1229-1239 – pierwsza wzmianka o Godowie, Gołkowicach i Łaziskach w bulli papieża Grzegorza IX i opolskiej kolegiaty Krzyża Świętego 1400 rok – budowa kościoła jako filii parafii w Godowie 1567 /1579 rok– budowa obecnego kościoła. Na belce obok bocznego wejścia nazwiska cieśli Tomasza i Andreasa Hlopa z Pisarzowic 1531 rok – Łaziska jako część majątku komory panów stanowych weszły w skład wodzisławskiego państwa stanowego połowa XVIII wieku – Łaziska po podziale Górnego Śląska weszły w skład Prus 1736 rok – odnowienie kościoła 1870 rok – dobudowa murowanej zakrystii staraniem proboszcza Abentrotha I połowa XIX wieku – Łaziska w posiadaniu rodziny Larishów Moennich Lata 20. XX wieku – obszar dworski w Łaziskach włączony do gminy wiejskiej Godów 1949 rok – wykonanie przez A. Chromika i R. Węglorza z Rybnika nowej polichromii 29.01.1978 rok – powstanie parafii w Łaziskach
Wokół kościoła nasadzenia dębów szypułkowych około stuletnich, w średnim stanie zdrowotnym. Obok kościoła niewielki cmentarz o układzie kwaterowym. Poniżej wzgórza nowsza część cmentarza z główną alejką prowadzącą do schodów
Brak historycznego układu zieleni na cmentarzu
Prowadzenie prac sanitarnych i pielęgnacyjnych przy szpalerze dębów szypułkowych w obrębie kościoła. Zaleca się wycięcie młodych świerków wokół kościoła. Na głównej alei cmentarnej, na cmentarzu parafialnym- utrzymanie szpaleru formowanych żywotników

VIII. GENERALNE WYTYCZNE KONSERWATORSKIE

VIII.I. Cele Programu Ochrony Zabytków na terenie Gminy Godów

Zapisy niniejszego programu powinny stanowić integralną część prawa lokalnego w postaci zgodnej z obowiązującymi przepisami prawa na terytorium kraju. Ich uszczegółowieniem winien być program rewaloryzacji wytypowanych obszarów i zespołów oraz poszczególnych obiektów. Działalność zmierzającą do zachowania i poprawienia stanu konserwatorsko–technicznego należy skoncentrować na układach i zespołach przestrzennych oraz obiektach opracowanych w przedmiotowej dokumentacji: wpisanych do rejestru, sugerowanych do wpisu, pretendujących do opracowania białej karty oraz pozostałych – które należy chronić ze względu na ich wartość kulturową.

Zamierzeniem Gminy jest zarówno utrzymanie obecnego zasobu substancji zabytkowej, jak i radykalna poprawa jego stanu zachowania. Celem prowadzonych prac konserwatorskich winno być nie tylko podniesienie walorów estetyczno - plastycznych obiektów, lecz przede wszystkim usunięcie przyczyn ich niszczenia i zagrożeń ich stanu tak, aby osiągnięty efekt był długotrwały. Uwarunkowania dotyczące programów, procesów i technologii konserwatorskich oraz wymogów projektowych należy opracować indywidualnie dla każdego z obiektów lub zespołów przestrzennych, zgodnie z obowiązującymi przepisami prawnymi, w uzgodnieniu ze stosownymi organami oraz służbami. Należy zaprojektować otoczenie obiektów w taki sposób, aby podkreślało ich znaczenie w strukturze przestrzeni ulicy i obszaru. Problematyka konserwacji małej architektury wymaga współpracy między gminą, a wspólnotami parafialnymi oraz społecznościami lokalnymi i prywatnymi osobami. Warunkiem powodzenia działań formalno - prawnych jest definitywne rozwiązanie problemu utrzymania, użytkowania i remontów konserwatorskich obiektów, rekonstrukcji i renowacji kościelnych oraz przeprowadzenia ewentualnych badań archeologicznych na wybranych obszarach. Wykonanie wskazanych zadań ramowych pozwoli na powstanie przestrzeni publicznej o charakterze uniwersalnym, przy zachowaniu funkcjonalności obszaru. W przeciwnym wypadku wszelkie działania będą skazane na niepowodzenie, a obiekty kubaturowe, których stan obecny jest już bardzo zły, ulegną całkowitemu zniszczeniu. Istotnym elementem warunkującym utrzymanie i podnoszenie wartości dziedzictwa kulturowego gminy byłoby stworzenie

w porozumieniu z innymi samorządami programu o charakterze regionalnym, ukierunkowanym na ochronę dziedzictwa dawnego księstwa raciborskiego oraz Państwa Stanowego Wodzisław. Ochroną objąć należy również obiekty małej architektury, znajdujące się na przedmiotowym obszarze, posiadające wartości zabytkowe. Na obiektach tych należy prowadzić prace konserwatorskie pod nadzorem stosownych służb. Obiekty te stanowią istotny element kulturowy terenu. Zabudowę oraz obiekty małej architektury, które nie zostały ujęte w opracowaniu, należy usunąć z dotychczasowych ewidencji obiektów zabytkowych i zwolnić z rygorów ochronnych. Na podstawie istniejących uregulowań prawnych gmina powinna opracować program i zasady wspierania przedsięwzięć konserwatorskich oraz rewaloryzacyjnych, prowadzonych przez innych właścicieli na przedmiotowym terenie.

Należy sukcesywnie rozbudowywać zasób dokumentacji dotyczących substancji wyszczególnionej w niniejszym opracowaniu. Sugeruje się również opracowanie pełnego zasobu informacji o wszelkiego typu źródłach dotyczących historii gminy Godów oraz miejscu ich przechowywania. Zasób nie może ograniczać się jedynie do źródeł publicznych i państwowych. Powinien także objąć archiwa prywatne, związków wyznaniowych, także poza granicami kraju. Należy upublicznić miejsce przechowywania i warunki korzystania z przedmiotowych materiałów. Docelowo niezwykle korzystne dla gminy byłoby opracowanie monografii Godowa. Dotychczasowe materiały są wybiórcze i niekompletne. Również cenną byłaby publikacja dotycząca zasobów zabytkowych gminy („Katalog zabytków sztuki w Polsce” t. VI, zeszyt 14 z 1960 r. obejmuje jedynie obiekty powstałe do połowy XIX wieku). Program powinien przyczynić się do dalszego rozwoju gminy oraz podniesienia jego atrakcyjności w aspekcie połączenia wartości kulturowych i krajobrazowych. Umożliwia także wpisanie się gminy w realizację stosownych zapisów planów zagospodarowania przestrzennego Województwa Śląskiego.

VIII.II. Dominanty przestrzenne

VIII.II.I. Historyczne – pozytywne

- Kościół parafialny pw. św. Michała Archanioła w Skrzyszowie
- Kościół parafialny pw. św. Józefa Robotnika w Godowie
- Kościół drewniany pw. św. Anny w Gołkowicach
- Kościół drewniany pw. Wszystkich Świętych w Łaziskach
- Kościół ewangelicko-augsburski w Gołkowicach

VIII.III. Generalne wytyczne urbanistyczne

Obecny układ przestrzenny gminy to konglomerat dawnych ruralistycznych struktur urbanistycznych. Powstał on w efekcie powstania w II połowie XX wieku gminy Godów, składającej się obecnie z siedmiu sołectw. Są to: Godów, Gołkowice, Krostoszowice, Łaziska, Podbucze, Skrbeńsko, Skrzyszów.

Generalne wytyczne urbanistyczne dla Gminy Godów:

1. Zachowanie istniejących układów ruralistycznych.
2. Nowa zabudowa mieszkalna gabarytem i wysokością winna być dostosowana do istniejącej zabudowy jednorodzinnej i zespołów siodłackich (jedna lub dwie kondygnacje) - druga kondygnacja w poddaszu.
3. Ograniczenie terenów zabudowy oraz lokalizowanie ich wokół istniejących budynków.
4. Zaleca się nową zabudowę lokalizować przy głównych traktach komunikacyjnych, w układach kalenicowych.
5. Zaleca się, aby nowa zabudowa stanowiła obiekty na rzucie zbliżone do prostokąta, nakryte dachem dwuspadowym, krytym dachówką ceramiczną, otynkowane w kolorystyce bieli i jasnych szarości, w układach kalenicowych.

VIII.IV. Generalne wytyczne architektoniczne

1. Ochrona, zachowanie i konserwacja obiektów wpisanych do rejestru zabytków.

2. Ochrona, zachowanie i konserwacja obiektów małej architektury (na terenie gminy są to głównie krzyże i kapliczki przydrożne).
3. Obiekty zabytkowe i kulturowe (indywidualne budynki kubaturowe, cmentarze, obiekty małej architektury oraz zabytkowe nagrobki na cmentarzach) powinny posiadać dokumentację ewidencyjną. Sugeruje się również objęcie dokumentacją ewidencyjną obiekty ruchome, stanowiące wyposażenie kościołów i kapliczek (szczególnie tych ostatnich narażonych na kradzieże).

Zalecane są tzw. białe karty ewidencyjne, sporządzone według wzoru opracowanego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie. W pierwszej kolejności winny one być opracowane dla obiektów zagrożonych, do których zalicza się budynki mieszkalne na terenie gminy, którym grozi rozbiórka ze względu na zły stan zachowania lub brak użytkowania. Obiekty te stanowią świadectwo dawnej zabudowy wiejskiej na terenie gminy. Należy wykonać dokumentację ewidencyjną dla obiektów wpisanych do rejestru zabytków oraz dla budynków i obiektów małej architektury, kwalifikujących się do wpisu do rejestru zabytków.

4. Prace konserwatorskie, remontowe, modernizacyjne lub adaptacyjne w obiektach zabytkowych należy prowadzić za zgodą właściwych służb (Śląskiego Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków). Winny być one wykonywane lub kierowane i nadzorowane przez uprawnione osoby - w zależności od stanu prawnego obiektu.

VIII.V. Szczegółowe postulaty konserwatorskie

1. Wszystkie wartościowe obiekty kubaturowe, obiekty małej architektury (krzyże, kapliczki architektoniczne oraz figury przydrożne wraz z ich bezpośrednim otoczeniem), cmentarze, winny zostać objęte ochroną prawną na zasadzie zapisu w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego, a najcenniejsze z nich należy wpisać do rejestru zabytków. Sugeruje się objęcie ochroną konserwatorską poprzez wpis do rejestru zabytków najcenniejszych obiektów w skali gminy. Są to obiekty posiadające bardzo wysoką oraz wysoką wartość zabytkową.
2. Sugeruje się sporządzenie dokumentacji ewidencyjnej (wraz z inwentaryzacyjną) zachowanych domów mieszkalnych powstałych w okresie

XIX - poł. XX wieku. Dokumentacja ta może stanowić podstawę opracowania katalogu tradycyjnej murowanej zabudowy wiejskiej na terenie gminy.

3. Tradycyjna zabudowa wiejska obecnie zanika. Patrząc perspektywicznie małe są szanse, by powstrzymać rozbiórkę starych budynków mieszkalnych i gospodarczych, konserwować je i zachować w stanie zbliżonym do pierwotnego. Sugeruje się rozważenie pozyskania przez Gminę jednego z budynków, reprezentujących murowaną tradycyjną zabudowę wiejską i zaadaptowanie go, jako izby muzealnej. Obecnie na terenie gminy zachowało się około trzydziestu obiektów, będących świadectwem dawnej murowanej zabudowy wiejskiej. Na terenie gminy nie zachowała się mieszkalna zabudowa drewniana, a domy murowane, będące przykładem tradycyjnej zabudowy wiejskiej, ze względu na stan zachowania systematycznie ulegają rozbiórkom. Zapewne w ciągu kilkunastu lat tradycyjne domy wiejskie znikną bezpowrotnie lub w wyniku modernizacji zostaną całkowicie przekształcone. Najwartościowsze domy wiejskie w formie pierwotnej, nieprzebudowane, z zachowaną dawną stolarką okienną i drzwiową, pokryciem dachu oraz detalem architektonicznym i wyprawami tynkarskimi na terenie gminy zachowały się w pojedynczych przykładach (np. Godów - ul. 1 Maja 113, Gołkowice - ul. 1 Maja 50, Skrzyszów - ul. ks. Roberta Wallacha 3, Skrzyszów - ul. 1 Maja 104.) Fakt, iż przez wiele lat obiekty te nie były remontowane, pozwolił na przetrwanie ich w pierwotnej formie wraz z detalem architektonicznym i stolarką. Jednakże są to budynki w złym stanie technicznym, najczęściej nieużytkowane (co stanowić może pozytywny aspekt przy ich ewentualnym pozyskaniu przez gminę).
4. Dla celów popularyzatorsko-edukacyjnych sugeruje się opracowanie i wydanie materiałów traktujących o dziedzictwie kulturowym „małej ojczyzny” w formie broszur lub szerszej publikacji książkowej. Publikacje te winny objąć kościoły wraz z wyposażeniem, małą architekturę sakralną, obiekty użyteczności publicznej, zabudowę folwarczną, tradycyjną zabudowę wiejską. Szczególną uwagę należy zwrócić na popularyzację drewnianego kościoła w Łaziskach, mającego wielkie znaczenie w rozwoju architektury drewnianej na Śląsku, posiadającego bogate wyposażenie oraz unikatową renesansową polichromię ścienną.

5. Ewentualna rozbiórka budynków będących przykładem tradycyjnej zabudowy wiejskiej lub gospodarczej winna być poprzedzona wykonaniem dokumentacji ewidencyjnej, np. karty ewidencyjnej zabytków architektury i budownictwa (wg wzoru opracowanego przez Krajowy Ośrodek Badań i Dokumentacji Zabytków w Warszawie) lub inwentaryzacją architektoniczną.
6. Z uwagi na wysokie walory zabytkowe obiektów małej architektury, należy wykonać dla nich dokumentację w formie tzw. białych kart ewidencyjnych zabytków ruchomych lub architektury i budownictwa (w przypadku obiektów kubaturowych). Zakres ewidencji winien również uwzględniać zabytkowe nagrobki na cmentarzach.
7. Obiekty małej architektury znajdujące się w złym stanie technicznym należy sukcesywnie poddawać pracom konserwatorskim (część kamiennych krzyży, figur przydrożnych i innych obiektów zabytkowych ma ponad stuletni rodowód i wymaga podjęcia prac konserwatorskich). Obiekty kamienne winny być konserwowane przez dyplomowanych konserwatorów dzieł sztuki, specjalizujących się w konserwacji rzeźby kamiennej i detalu architektonicznego.

VIII.VI. Generalne wytyczne dla terenów zieleni zabytkowej

1. Maksymalna ochrona powierzchni parkowych przed wkraczaniem zabudowy.
2. Uzupełnienie i zachowanie istniejących obsadzeń dróg.
3. Odtworzenie obsadzeń obwodu zabytkowych cmentarzy oraz głównych alei drzewami liściastymi.

IX. Gminny program ochrony zabytków, a zamierzenia gminy – wytyczne do realizacji

Strategia rozwoju gminy powinna być ściśle powiązana z problematyką ochrony zabytków w ramach obowiązującego planu zagospodarowania przestrzennego. Szczególnie dotyczy to działań związanych z kształtowaniem krajobrazu, ochroną środowiska naturalnego i przedsięwzięciami o charakterze turystycznym.

Zagadnienie obejmować powinno obszary kumulacji zabudowy zabytkowej (często tereny zdegradowane ingerencją silnej urbanizacji), jednostkowe obiekty architektury i małej architektury, obiekty ruchome oraz zabytkową zieleń parkową, cmentarną, na terenach kościelnych itd. Przedmiotowe obiekty oraz tereny – ze względu na swój walor – kwalifikują się do pozyskiwania środków unijnych na działania rewitalizacyjne. Mogą także przy odpowiednich działaniach promocyjnych stanowić znaczną atrakcję turystyczną. Renowacje obiektów zabytkowych wpisanych do rejestru; krzyży, kaplic, zabytków ruchomych, mogą być finansowane przez struktury zewnętrzne w ramach odpowiednich programów i działań – po uprzednim wykonaniu dokumentacji technicznej, zawierającej program prac remontowo – konserwatorskich, zatwierdzonej przez właściwe służby. Strategia rozwoju gminy w przedmiotowym zakresie winna być elastyczna oraz łączyć często różne interesy. Gwarantem powodzenia – zarówno strategii jak i programu – jest aprobata przez lokalną społeczność zawartych zapisów w przedmiotowych dokumentach.

IX.1. Wytyczne do założeń programowych gminy (na podstawie opracowanego „Gminnego Programu Opieki Nad Zabytkami na terenie Gminy Godów na lata 2025-2028”)

- Sugeruje się opracowanie dokumentacji ewidencyjnej dla zabudowy wiejskiej szczególnie zagrożonej (przeznaczonej do rozbiórki).
- Celem dalszego rozpoznania zasobów zabytkowych i kulturowych należy opracować karty ewidencyjne zabytków architektury i budownictwa (białe karty) dla obiektów kubaturowych i obiektów małej architektury wskazanych w niniejszym opracowaniu.

- Zaleca się opracowanie - w formie kart - ruchomych zabytków; wyposażenie kościołów, kaplic oraz cmentarzy zabytkowych (nagrobki), poprzedzone wykonaniem ewidencji (inwentaryzacji).
- Sugeruje się opracowanie dokumentacji konserwatorskich dla kamiennych krzyży i kaplic oraz opracowanie projektów aranżacji otoczenia remontowanych obiektów. Zagadnienie dotyczy również cmentarzy i obiektów ruchomych, w tym wyposażenia kościołów i kaplic.
- Sugeruje się opracowanie dokumentacji, która zwaloryzuje budynki mieszkalne oraz gospodarcze na terenie gminy (nie ujęte w GEZ), które utraciły walor zabytkowy, celem pełnego rozpoznania zabytkowego układu urbanistycznego na terenie gminy.
- Celem podniesienia waloru krajobrazowego gminy, założeń folwarków lub innych obszarów zabytkowych i kulturowych, należy rozważyć możliwość opracowania projektów zagospodarowania terenu wraz z zielenią komponowaną na tym obszarze, przy jednoczesnej likwidacji zabudowy substandardowej.
- W ramach zabytkowych założeń, zieleni cmentarnej i przykościelnej, należy zinwentaryzować istniejące zasoby zieleni, opracować projekty rewaloryzacji, odtworzenia, obsadzenia szpalerowego obwodów cmentarzy zabytkowych, uzupełnień szpalerów – na podstawie zaleceń wskazanych w dokumentacji.
- Istotnym elementem pejzażu gminy są również miejsca pamięci, pomniki historyczne, często lokalizowane w miejscach wydarzeń historycznych lub na cmentarzach (np. w hołdzie powstańcom śląskim, żołnierzom, więźniom). Miejsca te należy otaczać szczególną opieką, propagować wiedzę o nich, dbać o zagospodarowanie najbliższego otoczenia.

IX.II. Główne cele polityki gminnej związane z ochroną zabytków

1. Opracowanie dokumentacji ewidencyjnych dla zabytków.
2. Wnioskowanie do Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków o wpis do rejestru zabytków.
3. Ochrona układów przestrzennych (zespoły kościelne, zespoły cmentarne.)
4. Pozyskanie środków finansowych na odnowę zabytków (opracowanie dokumentacji i złożenie wniosku).

5. Odnowa wybranych zabytków (wybór najpilniejszych prac rewitalizacyjnych przy zabytkach).
6. Promocja zabytków (umieszczanie znaków, tablic informacyjnych przy zabytkach, promowanie szlaków turystycznych i ścieżek rowerowych w pobliżu obiektów zabytkowych, umieszczenie danych o zabytkach w informatorach gminnych, turystycznych, broszurach lokalnych, publikacje o zabytkach i in.).
7. Edukacja regionalna młodzieży szkolnej (opracowanie konkursów, wycieczek szlakiem zabytków).
8. Ustalenia dotyczące zabytków w planie zagospodarowania przestrzennego.

X. SPIS ILUSTRACJI

Ilustracja 1 Mapa gminy Godów. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/gmina_Godow	28
Ilustracja 2 Mapa gminy Godów. Źródło: Geoportal	29
Ilustracja 3 Herb gminy Godów.....	30
Ilustracja 4 Flaga gminy Godów	31
Ilustracja 5 Logo pełno kolorowe gminy Godów.....	31
Ilustracja 6 Logo monochromatyczne gminy Godów.....	31
Ilustracja 7 Mapa Gminy Godów z 1941 roku.	33
Ilustracja 8 Ogólny widok na Godów, lata 1925-1930. Po lewej widoczna wieża kościoła pw. św. Józefa Robotnika. Źródło: Fotopolska	34
Ilustracja 9 Herb sołectwa Godów	38
Ilustracja 10 Mapa sołectwa Godów. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Godow_slaskie	39
Ilustracja 11 Zdjęcie archiwalne.....	41
Ilustracja 12 Godów, ul. Powstańców Śląskich. Zasoby własne, 2024 r.....	42
Ilustracja 13 Godów, ul. 1 Maja. Zasoby własne, 2024 r.	43
Ilustracja 14 Herb sołectwa Gołkowice	44
Ilustracja 15 Mapa sołectwa Gołkowice. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Golkowice_slaskie	44
Ilustracja 16 Widokówka „Pozdrowienia z Gołkowic”, lata 1900 – 1910. Od góry: szkoła katolicka, kościół, urząd celny, szkoła ewangelicka, pałac oraz zajazd należący do O. Fischera. Źródło: Fotopolska	46
Ilustracja 17 Kościół Św. Anny w Gołkowicach. Zasoby własne 2024 r.....	47
Ilustracja 18 Kartka pocztowa wysłana z Godowa, 05.08.1915 rok. Ilustracje z lat 1912-1914. Na górnych zdjęciach: dom Kubitza ze sklepem wielobranżowym i budynek masarni, na dolnych: sklep Georga Rusnoka oraz szkoła ewangelicka (po II wojnie światowej- przedszkole).....	48
Ilustracja 19 Gołkowice – widokówka z lat 1910 – 1912, szkoła katolicka, kościół ewangelicki, zajazd i kościół katolicki. Źródło: Fotopolska	48
Ilustracja 20 Kościół ewangelicki w Gołkowicach, lata 1934 – 1935. Źródło: Przyjaciół Domu. Kalendarz dla ewangelików na rok przestępny 1936	50
Ilustracja 21 Kościół ewangelicko – augsburski w Gołkowicach. Zasoby własne 2024 r.	51
Ilustracja 22 Gołkowice ul. Cmentarna, w tle Kościół ewangelicko – augsburski. Zasoby własne 2024 r.....	51
Ilustracja 23 Herb sołectwa Krostoszowice.....	53
Ilustracja 24 Mapa sołectwa Krostoszowice. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Krostoszowice	53
Ilustracja 25 Krostoszowice – Szkoła Podstawowa im. Gustawa Morcinka. Zasoby własne 2024 r.	54
Ilustracja 26 Dawny szyb KWK „1 Maja” w Krostoszowicach. Lata 50. XX wieku. Źródło: Urząd Gminy Godów w: https://wodzislawslaski.naszemiasto.pl/historia-godowa-kto-pamietasz-zyby-w-krostoszowicach	55
Ilustracja 27 Krostoszowice ul. Szybowa. Zasoby własne 2024 r.....	56
Ilustracja 28 Herb sołectwa Łaziska.....	57
Ilustracja 29 Lokalizacja na mapie sołectwa Łaziska. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Laziska_godow_slaskie	57
Ilustracja 30 Kościół pw. Wszystkich Świętych w Łaziskach. Zasoby własne 2024 r.....	58
Ilustracja 31 Łaziska, Zespół Szkolno – Przedszkolny. Zasoby własne 2024 r.....	60
Ilustracja 32 Łaziska ul. Powstańców Śląskich. Zasoby własne 2024 r.	61

Ilustracja 33 Herb sołectwa Podbucze	62
Ilustracja 34 Mapa sołectwa Podbucze. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Podbucze	62
Ilustracja 35 Podbucze ul. Wiejska. Zasoby własne 2024 r.	63
Ilustracja 36 Herb sołectwa Skrbeńsko	64
Ilustracja 37 Mapa sołectwa Skrbeńsko. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Skrbensko	64
Ilustracja 38 Zajazd przygraniczny Ludwiga Grzonki. Widokówka „Pozdrowienie ze Skrbeńska”, 1912 rok. Źródło: Fotopolska	65
Ilustracja 39 Skrbeńsko, Kościół Parafii Najświętszego Serca Pana Jezusa. Zasoby własne 2024 r.	66
Ilustracja 40 Skrbeńsko. Zespół Szkolno – Przedszkolny. Zasoby własne 2024 r.	67
Ilustracja 41 Skrbeńsko, ul. Piotrowicka. Zasoby własne 2024 r.	68
Ilustracja 42 Herb sołectwa Skrzyszów	69
Ilustracja 43 Mapa sołectwa Skrzyszów. Źródło: https://www.polskawliczbach.pl/wies_Skrzyszow_slaskie	69
Ilustracja 44 Skrzyszów, Szkoła Podstawowa im. Powstańców Śląskich. Zasoby wł.2024 r. 71	
Ilustracja 45 Fragment zabudowy Skrzyszowa z lat 1918 - 1939. Widoczny kościół pw. św. Wawrzyńca. Źródło: Fotopolska	72
Ilustracja 46 Drewniany kościół św. Wawrzyńca w Skrzyszowie, lata 1920 – 1930, Źródło: Fotopolska	75
Ilustracja 47 Kościół Św. Wawrzyńca z 1927 roku. Źródło: Polonia, 1927, R. 4, nr 146 Fotopolska	76
Ilustracja 48 Kościół pw. Św. Wawrzyńca, fotografia z lat 1928 – 1930, rozebrany w 1939r. Źródło: Polonia, 1930, R. 7, nr 1927 Fotopolska	76
Ilustracja 49 Skrzyszów. Kościół p.w. św. Michała Archanioła. Zasoby własne 2024 r.	77
Ilustracja 50 Skrzyszów, ul. Powstańców Śląskich. Widok na Kościół p.w. św. Michała Archanioła. Zasoby własne 2024 r.	78
Ilustracja 51 Skrzyszów, ul. 1 Maja. Zasoby własne 2024 r.	79
Ilustracja 52 Skrzyszów ul. ks. Roberta Wallacha 3. Budynek jednorodzinny o charakterze wiejskim. Zasoby własne 2024 r.	87
Ilustracja 53 Krostoszowice – Szkoła Podstawowa im. Gustawa Morcinka, ul. Gustawa Morcinka 4. Zasoby własne 2024 r.	88
Ilustracja 54 Skrbeńsko. Zespół Szkolno – Przedszkolny, ul. Szkolna 1. Zasoby wł. 2024 r. 89	
Ilustracja 55 Skrbeńsko ul. Piotrowicka 108. Dawny budynek straży granicznej, obecnie budynek wielorodzinny. Zasoby własne 2024 r.	90
Ilustracja 56 Łaziska ul. Powstańców Śląskich 124, kościół pw. Wszystkich Świętych. Zasoby własne 2024 r.	91
Ilustracja 57 Gołkowice ul. 1 Maja 41, kościół pw. Św. Anny w Gołkowicach. Zasoby własne 2024 r.	92
Ilustracja 58 Skrzyszów ul. 1 Maja 201. Krzyż kamienny z 1843 roku. Zasoby wł. 2024 r.	94
Ilustracja 59 Skrzyszów ul. 1 Maja 120. Kapliczka kubaturowa o cechach barokowych. Zasoby własne 2024 r.	95
Ilustracja 60 Gołkowice ul. 1 Maja/Graniczna. Kapliczka domkowa. Zasoby własne 2024 r.	96
Ilustracja 61 Godów ul. 1 Maja 60. Kościół parafialny pw. św. Józefa Robotnika. Zasoby własne 2024 r.	99
Ilustracja 62 Skrzyszów ul. Wyzwolenia 37. Kościół pw. św. Michała Archanioła. Zasoby własne 2024 r.	100
Ilustracja 63 Godów ul. Dworcowa 5. Budynek gospodarczy dawnego dworca PKP. Zasoby własne 2024 r.	101
Ilustracja 64 Skrzyszów ul. 1 Maja 116. Budynek dawnej szkoły. Zasoby własne 2024 r.	102

Ilustracja 65 Skrbeńsko ul. Piotrowicka 84. Budynek jednorodzinny o charakterze wiejskim. Zasoby własne 2024 r.	103
Ilustracja 66 Gołkowice ul. Jana III Sobieskiego 1. Budynek jednorodzinny o charakterze wiejskim. Zasoby własne 2024 r.	104
Ilustracja 67 Gołkowice ul. Celna 9. Budynek jednorodzinny o charakterze wiejskim z facjatką. Zasoby własne 2024 r.	105
Ilustracja 68 Skrbeńsko ul. Piotrowicka 7. Budynek jednorodzinny o charakterze wiejskim z facjatką. zasoby własne 2024 r.	105
Ilustracja 69 Godów ul. Powstańców Śląskich 35. Budynek kilkunordzinny z ryzalitem w części środkowej. Zasoby własne 2024 r.	106
Ilustracja 70 Gołkowice ul. 1 Maja 170/Piotrowicka. Budynek kilkunordzinny. Zasoby własne 2024 r.	107
Ilustracja 71 Łaziska ul. powstańców śląskich 117. Kapliczka pw. św. jana nepomucena. zasoby własne 2024 r.	108
Ilustracja 72 Łaziska ul. powstańców śląskich 124. Kapliczka domkowa (drewniana) przy kościele parafialnym. zasoby własne 2024 r.	109
Ilustracja 73 Gołkowice ul. 1 Maja 39. Kapliczka słupowa pw. św. Jana Nepomucena. zasoby własne 2024 r. Gołkowice ul. 1 Maja 39. Kapliczka słupowa pw. św. Jana Nepomucena. zasoby własne 2024 r.	110
Ilustracja 74 Łaziska ul. Powstańców Śląskich 124. Krzyż pokutny w murze ogrodzenia kościoła parafialnego. Zasoby własne 2024 r.	111
Ilustracja 75 Skrzyszów ul. Wyzwolenia 37. Krzyż kamienny kapliczkowy z figurą Chrystusa i Matki Boskiej Bolesnej (w niszy). Zasoby własne 2024 r.	113
Ilustracja 76 Godów ul. 1 Maja/ul. Polna. Krzyż kamienny kapliczkowy z figurą Chrystusa i Matki Boskiej Bolesnej (w niszy). Zasoby własne 2024 r.	114
Ilustracja 77 Podbucze ul. Wiejska 34. Krzyż kamienny z figurą Chrystusa. Zasoby własne 2024 r.	115
Ilustracja 78 Skrbeńsko ul. Piotrowicka 112. Krzyż kamienny z figurą chrystusa. zasoby własne 2024 r.	116
Ilustracja 79 Łaziska ul. Powstańców Śląskich 124. Krzyż drewniany z malowanym wizerunkiem Chrystusa na blasze. Zasoby własne 2024 r.	117
Ilustracja 80 Łaziska ul. Powstańców Śląskich 124. Figura NMP na słupie kamiennym. Zasoby własne 2024 r.	118
Ilustracja 81 Godów ul. Powstańców Śląskich. Wiadukt kolejowy. Zasoby własne 2024 r.	119
Ilustracja 82 Łaziska ul. Powstańców Śląskich 124. Cmentarz rzymskokatolicki. Zasoby własne 2024 r.	120
Ilustracja 83 Gołkowice ul. Cmentarna 10. Cmentarz ewangelicko-augsburski. Zasoby własne 2024 r.	121
Ilustracja 84 Gołkowice, otoczenie kościoła św. Anny, cmentarz przykościelny. Zasoby własne 2024 r.	122
Ilustracja 85 Gołkowice – kaplica, ul. 1 Maja/Jana III Sobieskiego. Zasoby własne 2024 r.	124
Ilustracja 86 Gołkowice, otoczenie kościoła ewangelicko – augsburskiego, cmentarz parafialny. Zasoby własne 2024 r.	126
Ilustracja 87 Łaziska, otoczenie kościoła pw. Wszystkich Świętych, cmentarz parafialny. Zasoby własne 2024 r.	128

XI. BIBLIOGRAFIA

1. Baron M., Gibas P., Krawczyk G., Diagnoza ekonomiczna gmin Jastrzębskiego Obszaru Funkcjonalnego (Godów, Mszana, Świerklany), Centrum Badań i Rozwoju, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach, Katowice, październik 2021
2. Borek H. Górny Śląsk w świetle nazw miejscowych. Wyd. Instytut Śląski w Opolu 1988
3. Borek H. Wśród Śląskich nazw. Wyd. Instytut Śląski w Opolu 1986
4. : <https://www.polskawliczbach.pl/>
5. Berezowski St., Przewodnik po województwie śląskim. Katowice 1937
6. Dobrowolski T., Sztuka województwa śląskiego. Katowice 1933
7. Dobrowolski T., Najstarsze drewniane kościoły śląskie jako znaki zamierzonej przeszłości. (w:) Żaranie Śląskie R. 17 1946
8. Drobný J., Historia Gołkowic i parafii św. Anny (w:) Gość Niedzielny R. 1929, 1930
9. Gładyszowa M., Górnośląskie budownictwo ludowe. Ossolineum 1978
10. Głazek D., Cytaty z baroku. Architektura sakralna diecezji śląskiej (katowickiej) w latach 1925-1945 (mps) Górny Śląsk, red. K. Popiołka. T 1 i 2 Poznań 1959
11. Gruszczyk M. „Zatrzymane w pamięci. Dawny powiat rybnicki na pocztówce”, Rybnik 2004
12. Jakubczyk D. Wspólne ścieżki II – gminy na królewskim szlaku, Gmina Godów 2023
13. Jaksik J., Praca proboszczowska. Dziesięcioletni plan pracy duszpasterskiej w parafii św. Józefa w Godowie. Katowice 1968 mps
14. Jaros J., Słownik historyczny kopalń węgla kamiennego na ziemiach polskich. Katowice 1972
15. Katalog Zabytków Sztuki w Polsce, T. VI woj. Katowickie Z. 14 powiat wodzisławski red. I. Rejduch – Samkowa. J. Samka, Warszawa 1960
16. Knotel P., Die Holzkirchen Oberschlesiens, (w:) Oberschlesien R. 1902/1903
17. Konieczny A. „Sprawozdanie z badań dendrochronologicznych zabytkowych kościołów w województwie śląskim przeprowadzonych w 2008 roku”, [w:] „1 Wiadomości Konserwatorskie Województwa Śląskiego”, Katowice 2009
18. Kotowski T., Krzyże pokutne w rybnickim i jego sąsiedztwie (w:) Kroniki Rybnickie, Rybnik 1983
19. Kroniki Rybnickie, praca zbiorowa Wyd: Regionalne Towarzystwa Miast: Jastrzębie, Leszczyny, Rybnik, Wodzisław, Żory 1983
20. Maroń Fr., Kościół na Górnym Śląsku w 1 poł. XVII w. (w:) Śląskie Studia Historyczno teologiczne T. XII Katowice 1979
21. Matuszczak J., Studia nad kościołami drewnianymi na Górnym Śląsku. Bytom 1989
22. Matuszczak J., O architekturze drewnianej na Górnym Śląsku w XIX w. (w:) Z dziejów Górnego Śląska i Zagłębia Dąbrowskiego. Katowice 1982
23. Morawiec A., Z dziejów ziemi rybnicko – wodzisławskiej w latach 1918-1939. Katowice 1966
24. Musioł F., Lipiński Fr., Godów wieś i parafia. Monografia historyczna. Katowice 1967
25. Nyga J, Bogu i ludziom. Nowe kościoły w diecezji katowickiej. Katowice 1996
26. Piechaczek L. Tolarz E. Kartki z dziejów Skrzyszowa, Gmina Godów 2022

27. Porwoł P. „Kościół drewniany pw. św. Anny w Gołkowicach”, broszura z serii Zabytki powiatu wodzisławskiego, [Wodzisław Śląski] 2004
28. Porwoł P. „Kościół drewniany pw. Wszystkich Świętych w Łaziskach nad Olzą”, broszura z serii Zabytki powiatu wodzisławskiego, [Wodzisław Śląski] 1999
29. Porwoł P. „Tropem figur św. Jana Nepomucena”, Wodzisław Śląski 2002
30. Pysiewicz – Jędrusik R., Pustelnik A., Konopska B., Granice Śląska. Wrocław 1998
31. Raport o stanie gminy Godów za 2022 rok
32. Rybnik. Zarys dziejów miasta od czasów najdawniejszych do 1980 roku. Red. J. Walczak. Katowice 1986
33. Sienkiewicz Wł. Średniowieczne nazwy miejscowe ziemi rybnickiej. (w:) Kroniki Rybnickie 1983
34. Sarna K., Wieś górnośląska w epoce feudalnej (od czasów najdawniejszych do przełomu XVIII i XIX stulecia). Katowice 1986
35. Świerczek J., Krzyże pokutne na terenie diecezji katowickiej. (w:) ŚSH-T t. 23/24 Katowice 1990-91
36. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Godów na lata 2017-2026
37. Studium Historyczno – konserwatorskie Wodzisławia Śląskiego. PKZ Oddział w Warszawie 1986
38. Szczęsny K., Średniowieczne krzyże pokutne i komemoratywne na Górnym Śląsku (w:) O sztuce Górnego Śląska i przyległych ziem małopolskich. Katowice 1993
39. Thullie Cz., Zabytki architektoniczne ziemi śląskiej na tle rozwoju architektury w Polsce. Katowice 1965
40. Województwo śląskie (1922-1939) red. Serafin Fr. Katowice 1996
41. Wróbel A., Z przeszłości czterech wsi Syrynia, Lubomia, Grabówka, Niedobczyce. Katowice 1991
42. Ziemia rybnicko – wodzisławska. Red. J. Ligęza. Katowice 1970
43. Żukowski A. Jakubczyk D. Szlakami Zielonego Śląska 3, Wyd. Agencja Reklamowo – Wydawnicza „Vectra”, Czerwionka – Leszczyny 2014

NETOGRAFIA

1. <https://golkowice.luteranie.pl/historia.html>
2. <http://www.skrzyszowparafia.pl/historia.html>
3. <https://www.skrbensko.wiara.org.pl/historia.html>
4. <http://www.laziskaparafia.pl/index.php/historia>
5. https://silesia.edu.pl/index.php/Parafia_Józefa_Robotnika_w_Godowie
6. <https://www.godow.pl/o-gminie/solectwa-gminy>
7. <http://www.solectwolaziska.pl/dziedzictwo-kulturowe-i-zabytki/>
8. http://www.infopolska.com.pl/polska/wojewodztwo_slaskie
9. <https://planyzagospodarowania.pl/miejscowosci/slaskie/wodzislawski/godow>
10. <https://www.polskawliczbach.pl/>

XII. WYKAZ OBIEKTÓW UJĘTYCH W GMINNEJ EWIDENCJI ZABYTKÓW

XII.I. Zabytkowe obiekty kubaturowe

NR	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
	GODÓW	
1.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. JÓZEFA ROBOTNIKA – UL. 1 MAJA 60	DOBRY
2.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 113	ZŁY
3.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 121	ŚREDN
4.	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 123	DOBRY
5.	BUDYNEK MIESZKALNO - USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 143	ŚREDNI
6.	DAWNA STACJA KOLEJOWA PKP, OBECNIE BUDYNEK MIESZKALNY – UL. DWORCOWA 5	DOBRY
7.	BUDYNEK GOSPODARCZY DWORCA PKP (ZESPÓŁ ZABUDOWAŃ DWORCA PKP) – UL. DWORCOWA 5	ŚREDN
8.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 35	ŚREDNI
9.	WIADUKT KOLEJOWY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 35	ZŁY
10.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 47	ŚREDNI
	GOŁKOWICE	
11.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 6	ŚREDNI
12.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 34	ZŁY
13.	KOŚCIÓŁ PW. ŚW. ANNY – UL. 1 MAJA 41	ŚREDNI I ZŁY
14.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 102	ŚREDNI
15.	BUDYNEK MIESZKALNY – SKRZYŻOWANIE ULIC 1 MAJA 170 / PIOTROWICKIEJ	ŚREDNI
16.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 256	DOBRY
17.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. 1 MAJA 260	ŚREDNI
18.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CELNA 29	ŚREDNI
19.	DAWNY URZĄD CELNY, OBECNIE BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CELNA 29	DOBRY
20.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. CELNA 34	BARDZO DOBRY
21.	KOŚCIÓŁ EWANGELICKO – AUGSBURSKI – UL. CMENTARNA 22	BARDZO DOBRY
22.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. DĘBINA 3	ŚREDNI I ZŁY
23.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. JANA III SOBIESKIEGO 1	DOBRY

NR	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
24.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. LEŚNA 16	ŚREDNI
	KROSTOSZOWICE	
25.	BUDYNEK SZKOŁY PODSTAWOWEJ IM. GUSTAWA MORCINKA – UL. GUSTAWA MORCINKA 4	DOBRY
26.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. GUSTAWA MORCINKA 14	W TRAKCIE REMONTU
	ŁAZISKA	
27.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	DOBRY
28.	SZKOŁA PODSTAWOWA IM. MIKOŁAJA KOPERNIKA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 151	ŚREDNI
	PODBUCZE	
29.	BUDYNEK GOSPODARCZY – UL. WIEJSKA 40	ŚREDNI
	SKRBEŃSKO	
30.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PIOTROWICKA 7	DOBRY
31.	BUDYNEK MIESZKALNO - GOSPODARCZY – UL. PIOTROWICKA 31	ŚREDNI
32.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. PIOTROWICKA 84	ŚREDNI
33.	DAWNY BUDYNEK WOJSK OCHRONY POGRANICZA, OBECNIE BUDYNEK USŁUGOWY – UL. PIOTROWICKA 108	ŚREDNI
34.	BUDYNEK SZKOŁY PODSTAWOWEJ IM. KONSTANTEGO ILDEFONSA GAŁCZYŃSKIEGO - UL. SZKOLNA 1	DOBRY
	SKRZYSZÓW	
35.	DAWNA SZKOŁA, OBECNIE BUDYNEK MIESZKALNO – USŁUGOWY – UL. 1 MAJA 116	ŚREDNI
36.	ZESPÓŁ SZKÓŁ (SZKOŁA PODSTAWOWA, GIMNAZJUM)– UL. 1 MAJA 177	DOBRY
37.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. KS. ROBERTA WALLACHA 3	ZŁY
38.	BUDYNEK MIESZKALNY – UL. DĘBOWA 34	ŚREDNI
39.	KOŚCIÓŁ PARAFIALNY PW. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA – UL. WYZWOLENIA 37	DOBRY

XII.II. Zabytkowe obiekty małej architektury

NR	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
	GODÓW	
40.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – SKRZYŻOWANIE ULIC 1 MAJA 28 / POLNA	DOBRY
41.	KRZYŻ KAPLICZKOWY PRZY KOŚCIELE PW. ŚW. J. ROBOTNIKA – UL. 1 MAJA 60	BARDZO DOBRY
42.	KRZYŻ DREWNIANY Z WIZERUNKIEM CHRYSYTA – UL. 1 MAJA 101	DOBRY
43.	CMENTARZ PARAFIALNY PARAFII P.W. ŚW. JÓZEFA ROBOTNIKA – UL. SŁONECZNA	DOBRY
44.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA CMENTARNA – UL. SŁONECZNA	DOBRY
	GOŁKOWICE	
45.	KAPLICZKA SŁUPOWA P.W. ŚW. JANA NEPOMUCENA – UL. 1 MAJA 39	ŚREDNI
46.	CMENTARZ PRZY KOŚCIELE PARAFIALNYM P.W. ŚW. ANNY – UL. 1 MAJA 41	ŚREDNI
47.	KRZYŻ KAPLICZKOWY PRZY KOŚCIELE PARAFIALNYM P.W. ŚW. ANNY – UL. 1 MAJA 41	ŚREDNI
48.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA P.W. TRÓJCY PRZENAJŚWIĘTSZEJ – SKRZYŻOWANIE ULIC 1 MAJA 258 / GRANICZNA 1	BARDZO DOBRY
49.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA SKRZYŻOWANIE ULIC CMENTARNEJ / JANA III SOBIESKIEGO 6	DOBRY
50.	CMENTARZ PARAFII EWANGELICKO - AUGSBURSKIEJ – UL. CMENTARNA 10	DOBRY
51.	KRZYŻ KAMIENNY CMENTARNY – UL. CMENTARNA 10	DOBRY
52.	CMENTARZ PARAFIALNY PARAFII KATOLICKIEJ P.W. ŚW. ANNY – UL. CMENTARNA 44	DOBRY
53.	KRZYŻ KAMIENNY CMENTARNY – UL. CMENTARNA 44	ŚREDNI
	KROSTOSZOWICE	
54.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. WODZISŁAWSKA 2	ŚREDNI
55.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. WODZISŁAWSKA 23	ŚREDNI
	ŁAZISKA	
56.	CMENTARZ PARAFIALNY PARAFII P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	DOBRY
57.	KAPLICZKA SŁUPOWA CMENTARNA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	BARDZO DOBRY
58.	KRZYŻ KAMIENNY CMENTARNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	DOBRY
59.	CMENTARZ PRZYKOŚCIELNY – TEREN PARAFII P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	ŚREDNI
60.	DROGA KRZYŻOWA PRZY KOŚCIELE – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	DOBRY

NR	OBIEKT	STAN ZACHOWANIA
61.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA CMENTARNA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	DOBRY
62.	KAPLICA DOMKOWA P.W. CHRYSYTA KRÓLA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	DOBRY
63.	KRZYŻ DREWNIANY Z WIZERUNKIEM CHRYSYTA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	DOBRY
64.	KRZYŻ DREWNIANY Z WIZERUNKIEM CHRYSYTA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	DOBRY
65.	KRZYŻ KAPLICZKOWY PRZYKOŚCIELNY – PASJA - NA TERENIE KOŚCIOŁA P.W. WSZYSTKICH ŚWIĘTYCH – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	ZŁY
66.	KRZYŻ POKUTNY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 124	ZŁY
67.	KRZYŻ KAPLICZKOWY - SKRZYŻOWANIE ULIC POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 71 / DWORCOWA	DOBRY
68.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA P.W. ŚW. JANA NEPOMUCENA – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 117	BARDZO DOBRY
69.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – SKRZYŻOWANIE ULIC POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 152/ WIERZNIOWICKA	BARDZO DOBRY
70.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. WIERZNIOWICKA 42	DOBRY
	PODBUCZE	
71.	KRZYŻ KAMIENNY – UL. WIEJSKA 34	BARDZO DOBRY
	SKRBEŃSKO	
72.	KRZYŻ KAMIENNY – UL. PIOTROWICKA 1	DOBRY
73.	KRZYŻ KAMIENNY – UL. PIOTROWICKA 112 (PRZY GRANICY Z REPUBLIKĄ CZESKĄ)	DOBRY
74.	KAPLICA P.W. NAJŚWIĘTSZEGO SERCA PANA JEZUSA – UL. PIOTROWICKA / SZKOLNA	ŚREDNI
	SKRZYSZÓW	
75.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – SKRZYŻOWANIE ULIC 1 MAJA 78 / JANA III SOBIESKIEGO	DOBRY
76.	KAPLICA ARCHITEKTONICZNA P.W. ŚW. JANA NEPOMUCENA – UL. 1 MAJA 120	BARDZO DOBRY
77.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. 1 MAJA 201	DOBRY
78.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. POWSTAŃCÓW ŚLĄSKICH 59	DOBRY
79.	CMENTARZ PARAFIALNY PARAFII P.W. ŚW. MICHAŁA ARCHANIOŁA – UL. WYZWOLENIA 37	DOBRY
80.	KRZYŻ KAPLICZKOWY – UL. WYZWOLENIA 37	DOBRY
81.	KRZYŻ KAPLICZKOWY CMENTARNY – UL. WYZWOLENIA 37	DOBRY

XIII. WYKAZ STANOWISK ARCHEOLOGICZNYCH

Lp.	Miejscowość	nr	Typ	Chronologia
1.	Godów	1	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
2.	Godów	2	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
3.	Godów	3	Osada	Późne średniowiecze
4.	Godów	4	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia, Późne średniowiecze
5.	Godów	5	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia, Późne średniowiecze
6.	Godów	6	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia, Późne średniowiecze
7.	Gołkowice	1	Ślad osadnictwa, grodzisko, osada	Kultura łużycka, Kultura przeworska
8.	Gołkowice	2	Gródek pierścieniowaty	Średniowiecze
9.	Gołkowice	3	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
10.	Krostoszowice	1	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny
11.	Krostoszowice	2	Ślad osadnictwa	Okres nowożytny
12.	Krostoszowice	3	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
13.	Łaziska	1	Ślad osadnictwa Osada	Epoka kamienia Średniowiecze
14.	Łaziska	2	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
15.	Łaziska	3	Ślad osadnictwa	Okres wpływów rzymskich, Późne średniowiecze
16.	Łaziska	4	Osada	Średniowiecze
17.	Łaziska	5	Ślad osadnictwa	Późne średniowiecze
18.	Łaziska	6	Osada	Późne średniowiecze
19.	Łaziska	7	Ślad osadnictwa	Okres wpływów rzymskich, Późne średniowiecze
20.	Łaziska	8	Osada	Średniowiecze
21.	Łaziska	9	Osada	Średniowiecze
22.	Łaziska	10	Osada	Średniowiecze
23.	Łaziska	11	Osada	Średniowiecze
24.	Łaziska	12	Osada	Średniowiecze
25.	Łaziska	13	Osada	Średniowiecze
26.	Łaziska	14	Osada	Średniowiecze

27.	Łaziska	15	Ślad osadnictwa	Pradzieje
28.	Łaziska	16	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
29.	Łaziska	17	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
30.	Łaziska	18	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
31.	Łaziska	19	Ślad osadnictwa	Neolit
32.	Podbucze	1	Ślad osadnictwa	Epoka kamienia
33.	Skrzyszów	1	Ślad osadnictwa	Średniowiecze
34.	Skrzyszów	2	Osada	Średniowiecze
35.	Skrzyszów	3	Osada	Średniowiecze
36.	Skrzyszów	4	Osada	Późne średniowiecze
37.	Skrzyszów	5	Osada	Późne średniowiecze
38.	Skrzyszów	6	Osada	Późne średniowiecze
39.	Skrzyszów	7	Osada	Późne średniowiecze
40.	Skrzyszów	8	Osada	Neolit
41.	Skrzyszów	9	Ślad Osadnictwa	Pradzieje

XIV. WYKAZ OBIEKTÓW WPISANYCH DO REJESTRU ZABYTKÓW

LP.	OBIEKT	ADRES	NUMER REJESTRU
1.	Kościół filialny pod wezwaniem świętej Anny	Gołkowice, ul. 1 Maja 45	759/66 z dnia 26.09.1966 r.
2.	Kościół Ewangelicko-Augsburski	Gołkowice, ul. Cmentarna 22	A/436/15 z dnia 13.02.2015 r.
3.	Kościół filialny pod wezwaniem Wszystkich Świętych	Łaziska, ul. Powstańców Śl. 124	732/66 z dnia 5.08.1966 r.
4.	Kapliczka przydrożna	Skrzyszów, ul. 1 Maja 120	764/66 z dnia 30.12.1966 r.